

HALABI ...impotentie..

108STE JAARGANG — NO.: 266 ZATERDAG 16 NOVEMBER 1991

AMIGOE

Prèke

Ook bouwwereld heeft potentie-verhogend medicijn hard nodig...

WASHINGTON: BRECHTING IN VS

Libië: "Niet betrokken bij Lockerbie-aanslag"

Egypte aan VS: geen militaire sancties

WASHINGTON - Egypte heeft de Amerikaanse regering gevraagd af te zien van militaire interventie in Libie als vergelding voor de bewezen geachte verantwoordelijkheid van twee Libische agenten voor het exploderen van een Amerikaans passagiersvliegtuig boven het Schotse stadje Lockerbie. De Verenigde Staten hebben zich inmiddels uitgesproken voor berechting van de beide verdachten voor een Amerikaanse rechtbank.

Radio Monte Carlo berichtte over het verzoek van Cairo. Daarbij beriep het radiostation zich op "welingelichte kringen" in Egypte. De Egyptische regering zou Washington een memorandum hebben gestuurd. President Hosni Mubarak zou op korte termijn een bezoek aan Libie kunnen brengen om de situatie te bespreken met de Libische leider Gaddafi. Zo werd verder vernomen door radio Monte Carlo.

Washington eist dat de twee Libiers, die zijn beschuldigd van de aanslag op het vliegtuig dat bij Lockerbie neerstortte, in de VS worden berecht. "Dat zijn we aan de familieleden van de slachtoffers verschuldigd", aldus woordvoerder Marlin Fitzwater van het Witte Huis. Het voorstel van Libie om de twee voor een internationaal gerechtshof te brengen, werd van de hand gewezen.

NIET BEVOEGD

De internationale rechtbanken zijn niet bevoegd om een dergelijke kwestie te behandelen, meent Fitzwater. "We willen doorgaan met de vervolgingen via ons eigen systeem." Het verzoek om uitlevering moet nog aan de Libische autoriteiten worden doorgegeven door Belgie, dat de Amerikaanse belangen in Libie behartigt.

De woordvoerder zei dat de VS na het langdurige onderzoek naar de aanslag op 21 december 1988 geen aanwijzingen heeft dat Syrie en Iran bij de actie zouden zijn betrokken. Parallel aan het juridische proces probeert Bush net zo'n internationale coalitie tegen Libie op poten te zetten als destijds tegen Irak tijdens de Golfcrisis, "maar dan op kleinere schaal", aldus Brent Scowcroft, de adviseur van president George Bush voor Veiligheidszaken.

De Franse president Francois Mitterrand sprak zich vrijdag in navolging van Londen en Washington, uit voor vergeldingsmaatregelen tegen Libie, zo meldde de Franse radio. Parijs heeft ook nog een appeltje te schillen met Tripoli. Dit in verband met het verongelukken van een Frans vliegtuig in 1986 met 170 mensen aan boord die allen zijn omgekomen.

ONTKENNING

Libie heeft vrijdag formeel ontkend betrokken te zijn bij de aanslag op het passagiersvliegtuig dat in 1988 neergestort is op Lockerbie. Het Libische ministerie van Buitenlandse zaken riep op tot een internationaal onderzoek naar de zaak. In een verklaring die werd verspreid door het persbureau JANA zegt Tripoli dat een internationale commissie of het internationaal gerechtshof een uitspraak moet doen over de vernietiging van vlucht nr 103 van PanAm boven Schotland in 1988.

De libische verklaring komt een dag nadat Groot-Brittannie en de VS bekend maakten dat zij een formele aanklacht hebben ingediend tegen twee Libische agenten wegens een bomaanslag op het passagiersvliegtuig waarbij 270 mensen omkwamen. Londen eist dat Libie de twee mannen overdraagt voor berechting. In de Libische verklaring staat dat het ministerie van Buitenlandse zaken in Tripoli "categorisch elke Libische betrokkenheid bij het genoemde incident of enige kennis bij de Libische autoriteiten tegenspreekt". De VS en Groot-Brittannie worden opgeroepen "zich te houden aan de logica van de wet, wijsheid en redelijkheid door de kwestie over te dragen aan neutrale internationale arbitrage-organen of het internationaal gerechtshof".

Libie behoudt zich het recht voor zich te verdedigen voor "rechtvaardige en neutrale juridische autoriteiten, de Verenigde Naties en het Internationaal gerechtshof", aldus Tripoli. "Libie herhaalt zijn veroordeling van terrorisme in alle vormen". Tripoli noemde Amerikaanse verwijzingen naar mogelijke militaire acties "de taal van dreigementen". De beste manier om de affaire op te lossen is door middel van onderhandelingen, zo meent de Libische regering. "Er zijn geen contacten geweest met de gespecialiseerde justitiele autoriteiten om achter de waarheid te komen en om deze beschuldigingen na te trekken", aldus de Libische verklaring.

Belegerd Dubrovnik

DUBROVNIK - Al wekenlang wordt de Joegoslavische havenstad Dubrovnik belegerd. Deze stad ligt aan de Adriatische kust en was tot voor kort een toeristische trekpleister, onder meer met zijn tot cultuur-monument verheven historische binnenstad. Deze foto werd op 12 november genomen na een hevig bombardement door de federale strijdkrachten.

OOK VN VRAAGT ONDERZOEK

Den Haag vol afschuw over optreden Jakarta

Legerchef Indonesië: Degelijk onderzoek naar Timor-bloedbad

NEW YORK - Het onderzoek dat Indonesie gaat instellen naar het bloedbad op oost-Timor door Indonesische militairen, moet "grondig en geloofwaardig" zijn. Dat heeft een woordvoerder van de Verenigde Naties donderdag namens VN-secretaris-generaal Javier Perez de Cuellar gezegd. Van Indonesische leger-zijde is dit ook toegezegd op oost-Timor.

"De secretaris-generaal heeft persberichten uit Jakarta gezien en heeft de indruk dat de Indonesische regering van plan is een onderzoek in te stellen naar de gebeurtenissen in Dili", zei de VN-woordvoerder. De Nederlandse VN-vertegenwoordiger Peter Kooijmans zal de secretaris-generaal in een rapport informatie verstrekken over de gebeurtenissen in Dili. Kooijmans verbleef deze week namens de VN-commissie voor de mensenrechten op oost-Timor om er de situatie van mensenrechten te onderzoeken, maar hij was geen ooggetuige van de gewelddadigheden van het Indonesische leger.

Volgens de VN-woordvoerder heeft Kooijmans van de Indonesische autoriteiten de verzekering gekregen dat de "fysieke integriteit " van de Oosttimorezen die gearresteerd zijn, zal worden gerespecteerd. De Nederlandse professor zou vandaag (vrijdag) een ontmoeting hebben met de Indonesische minister van Buitenlandse zaken Ali Alatas.

ZORGVULDIGHEID

Kooijmans zei vandaag in een vraaggesprek met het ANP dat de Indonesische autoriteiten een "grondig onderzoek" hebben beloofd. De Nederlander heeft een onderhoud gehad met de opperbevelhebber van de Indonesische strijdkrachten, generaal Try Sutrisno. Sutrisno beloofde op aandringen van Kooijmans dat er "met de grootst mogelijke zorgvuldigheid" omgesprongen zal worden met de Timorezen die na het bloedbad werden gearresteerd en gaf garanties dat hen "geen mensonwaardige behandeling" ten deel zal vallen. Mensen in Dili vrezen namelijk voor het leven van de getuigen.

Sutrisno's verklaring voor de schietpartij, dat het om het bedwingen van "rellen" ging, "heeft mij persoonlijk niet overtuigd," zei Kooijmans. Bij Sutrisno en later vandaag bij minister van Buitenlandse zaken Ali Alatas zal Kooijmans vragen om internationale waarnemers bij het onderzoek te betrekken. Kooijmans heeft in Dili begrepen dat het optreden van het leger tegen de demonstranten die ook vlaggen van het Fretilin en van Portugal meevoerden, de bevolking totaal verrast heeft. "In acht jaar was er niet meer zo'n optreden van het leger geweest," zegt Kooijmans. De spanningen tussen leger en bevolking waren net weer wat geweken, nadat een delegatie van leden van het Portugese parlement een bezoek aan oost-Timor had geannuleerd. Nu durft opnieuw niemand op straat, "Het lijkt alsof er een uitgaansverbod is uitgevaardigd," aldus Kooijmans. Op de vraag of hij denkt dat er van het onderzoek een afschrikwekkend effect zal uitgaan voor het Indonesische leger om zich in te houden, antwoordde Kooijmans bevestigend.

WAPENEMBARGO

Tijdens een demonstratieve optocht afgelopen dinsdag waarbij ongeveer drieduizend mensen de dood van twee onlangs omgekomen Timorezen herdachten, opende het leger het vuur op de demonstranten. Daarbij zijn volgens ooggetuigenberichten tussen de vijftig en 180 mensen gedood. Verscheidene landen en Amnesty International hadden om een onderzoek naar de gebeurtenissen gevraagd.

Mitterand pal achter uitgewezen ambassadeur

Parijs bezorgd over lot Fransen in Haïti

PARIJS - Frankrijk heeft de militaire leiders van Haiti vrijdag gewaarschuwd dat het uitwijzen van de Franse ambassadeur niet ten goede zal komen aan de relaties tussen beide landen. Het Franse ministerie van Buitenlandse zaken maakt zich zorgen over de veiligheid van de Fransen in Haiti.

President Francois Mitterrand zei op een persconferentie in Bonn dat de uitwijzing van ambassadeur Jean-Raphael Dufour "de betrekkingen tussen deze (Haitiaanse, red.) regering, die geboren werd tijdens een staatsgreep, en Frankrijk niet zal verbeteren". Dufour noemde het Haitiaanse leger in een interview onlangs "een stel lafaards ... die klaar staan om hun tassen te pakken en op de vlucht te slaan". De interim-regering van Haiti, die in september president Jean-Bertrand Aristide verdreef, beschuldigde Dufour daarop van "aanvallen op nationale instellingen" en eiste dat hij het land zou verlaten. Mitterrand steunde zijn ambassadeur die Aristide's leven gered heeft tijdens de coup en concludeerde: "Onze ambassadeur kreeg onze felicitaties en die neem ik niet terug".

Een woordvoerder van het Franse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde dat Parijs zich zorgen maakt over de veiligheid van de Franse onderdanen in Haiti en die van de tientallen Haitiaanse politici die hun toevlucht hebben gezocht in de Franse ambassade in Port-au-Prince. Frankrijk neemt maatregelen om de veiligheid van haar staatsburgers te verzekeren, aldus de woordvoerder. Hij voegde eraan dat de luchtvaartmaatschappij Air France nog steeds naar Haiti vliegt, volgens waarnemers een aanwijzing dat de Fransen wellicht geevacueerd zullen worden.

Ooggetuige van Timor-bloedbad:

Schietpartij was zonder aanleiding

DILI - De schietpartij van dinsdag in de Oostimorese hoofdstad Dili "was tevoren beraamd, degelijk geregisseerd en had zonder aanleiding plaats". Dit heeft een Australische vrijwilliger vrijdag in Melbourne gezegd.

Bob Muntz, die voor een charitatieve instelling werkt en dinsdag in Dili was, wees er op dat de menigte op het kerkhof ongewapend was. "De verklaringen van het Indonesische leger - dat de rouwenden op de soldaten schoten of een granaat naar hen wierpen - zijn louter leugens die tot doel hebben de ernstigste wreedheid te verbloemen die in een aantal jaren bedreven is aan het volk van oost-Timor".

De Australier raakte gewond in de regen van kogels die Indonesische troepen afschoten op de rouwstoet die bijeen was gekomen om de laatste eer te bewijzen aan een voorstander van onafhankelijkheid van oost-Timor die twee weken eerder gestorven was. Een Oosttimorese verpleegster, die Muntz heeft behandeld, heeft tegen hem gezegd dat de Indonesische autoriteiten dachten dat 84 mensen ter plaatse gestorven waren en nog eens dertien later in het ziekenhuis. Hij zei geen reden te hebben aan deze schatting te twijfelen. Het Indonesische leger zegt dat er negentien doden en 91 gewonden waren bij de schietpartij.

Muntz werkt voor de hulporganisatie Community aid abroad. Een jonge Nieuwzeelandse collega van hem, Kamal Bamadhai, die voor de organisatie als tolk op oost-Timor werkte, geldt als het enige buitenlandse slachtoffer van de schietpartij. De regering in Wellington heeft een diplomaat naar Dili gestuurd om het lichaam van Bamadhai op te halen.

Bij IRA-actie tegen Britse legerband:

Plegers aanslag om leven gekomen

LONDEN - Tijdens het optreden vrijdag van een militaire band in St Albans ten noorden van Londen heeft een grote explosie plaatsgevonden in een nabijgelegen leeg bankgebouw. Door de ontploffing werden twee personen gedood, vermoedelijk de plegers van de aanslag welke een IRA-actie lijtk te zijn.

De politie kon in eerste instantie niet zeggen of de explosie was veroorzaakt door een bom. Later zei men dat alle tekenen erop wezen dat de ontploffing het gevolg was van een bomaanslag door het Ierse Republikeinse leger (IRA). De militaire kapel, het "Blues and royals regiment", was al eerder doelwit van een IRA-actie.

De politie gaat ervan uit dat de bom te vroeg is ontploft hetgeen de twee vermeende IRA-activisten het leven heeft gekost. De slachtoffers zijn een man en een vrouw. De explosie deed zich op negentig meter van de musicerende militairen voor. Hun optreden was voor een goed doel. Er waren 350 bezoekers bij het concert.

Suriname krijgt 35 miljoen, over voorwaarden impasse

KRALENDIJK — De besprekingen tussen Nederland en Suriname zijn voor wat de ontwikkelingssamenwerking betreft in een impasse geraakt. Beide landen waren het vanochtend nog niet eens over nieuwe voorwaarden voor de hervatting van de overbruggingshulp. Wel zal de aanloopsteun die Nederland al eerder had toegezegd en die voor de periode tot en met mei van dit jaar 35 miljoen gulden zou belopen, worden hervat. Dat bedrag werd bij de telefooncoup van december jl opgeschort.

Minister Mungra van Buitenlandse Zaken deelde vanochtend mee, dat gisteravond tot in de vroege nacht is onderhandeld over een hervatting van de overleggingshulp, maar dat Nederland vasthoudt aan stringente voorwaarden.

Suriname ziet graag een maandelijks bedrag van 10-12 miljoen dollar per maand voor de ontwikkeling van het binnenland. Overigens is de Surinaamse delegatie van mening dat de voorwaarden die Nederland stelt bespreekbaar zijn. Zoals bekend is minister Pronk (ontwikkelingssamenwerking) na optimistische uitspraken in de Nederlandse pers door de Tweede Kamer op de vingers getikt. De Nederlandse parlementariërs willen tot elke prijs voorkomen dat de gelden van Nederland in een bodemloze put verdwijnen.

Suriname beschouwt de besprekingen over de hervatting van de overbruggingshulp als zeer belangrijk, "hight priority", zei minister Mungra die zich overigens gematigd opstelde.

Het gaat bij de hervatting voor beide landen om politieke legitimering. Het Nederlandse parlement stelt voorwaarden en Surinaamse politici willen hun achterban zoveel mogelijk kunnen toezeggen bij terugkeer in hun land.

"Niet dansen op de muziek voordat de muziek speelt", zei Fred Derby in verband met de euforistische stemming rond de conferentie. En ook: "We praten hier over onze eigen sigaren".

Suriname moet volgens Nederland eerst economisch orde op zaken stellen, maar Suriname ziet juist hervatting van de hulp als conditie voor een versterking van de economie. De kip-ei-discussie over dit onderwerp lijkt ook op Bonaire nog niet te zijn afgerond.

ERROL COVA AL 19 JAAR VOORZITTER

"Leerkracht agent voor verandering"

Twintig jaar oude Sitek: voortrekkersrol blijft

MDBOm-vakbond Sitek die op 1 december 20 jaar bestaat is niet van plan zijn voortrekkersrol, ondanks de tegenstand die van den beginnen bestond, op te geven. De vakbond zal alert blijven en vooral ook zijn stem luidkeels laten horen als en waar dat nodig is. Die kritiek is belangrijk voor de balans die op Curaçao zo vaak ontbreekt, is de bond van oordeel èn leekrachten hebben daarnaast een bijzondere taak bij dit alles. "Leerkrachten hebben bij uitstek de functie van veranderingsagent. Op het moment dat ze dat niet meer zijn, dan treden ze le ware inhoud van hun beroep met de voeten," verklaarde gisteren voorzitter Errol Cova, die 19 van de 20 jaar voorzitter van de vakbond is. Leuze voor de viering van de Sitek-verjaardag is: "Een strijd van twintig jaar, voor een volk onderweg, voor volledige bevrijding, opdat we in het jaar 2000 rustig kunnen leven." Wat wordt met 'volledige bevrijding' bedoeld? "Bevrijding is ontwikkeling, kennis. Goede vorming is nodig anders krijg je een gemeenschap die onderdaan is van zijn eigen onwetendheid," aldus Errol Cova.

Bij de Sitek is de stemming gemengd: enerzijds is men blij met deze mijlpaal, anderzijds is er nog zoveel mis op onderwijsgebied, dat er voor echte feestvreugde eigenlijk niet echt aanleiding is, bleek gisteren tijdens de persconferentie. Van de gelegenheid werd ook gebruik gemaakt de Sitek-feestverlichting aan het vakbondscentrum Landhuis Steenen Koraal te onsteken: "20 jaar Sitek pabien!" zegt de boodschap op de gevels van het pand. Ook de planten en bomen in de tuin zijn voorzien van lichtjes. Dat heeft waarschijnlijk ook te maken met de komende Kerstdagen.

Cova zei dat Sitek van nu tot begin december via de media informatie gaat geven over de strijd die de vakbond sinds de oprichting heeft gestreden voor verandering en inspraak, voor vernieuwingen en het afrekenen met oude tradities, voor invoering van het Papiamentu als voertaal en vak op scholen, voor gelijkwaardigheid van man en vrouw. Via radio en tv-interviews en de eigen programma's 'Mira i skucha' (tv) en 'T' asina nos ta miré' (radio) zal daar verder op in worden gegaan. Ook zal de speciaal voor deze gelegenheid geschreven 'jingle' veelvuldig ten gehore worden gebracht. In de jingle wordt gewezen op de strijd van de vakbond en de geboekte resultaten. Auteur is Efraim Gumbs. Het refrein: 'Ku Sitek bo ta logr'é'.

Cova zei gisteren dat de onderwijssituatie anno 91 nog verre van rooskleurig is: het taalbeleid, zo die er is, deugt niet, er is te veel politieke touwtrekkerij,, het proces gaat te langzaam, de taalsituatie is daar het sprekende voorbeeld van. "In 1981 werd het wetsontwerp om Papimantu een officiele status te geven aangenomen, nu ligt het er nog, het werd nog niet goedgekeurd," zei de voorzitter, die zelf van oordeel is dat het belangrijkste resultaat van de vakbond is geweest dat "onderwijs steeds in discussie is en niet langer een zaak is van een handjevol technocraten."

Er is meer inspraak gekomen, ook van de leerkracht. "De mamoetwet was heden ten dage nooit ingevoerd, vroeger was dat allemaal mogelijk." Hij zei dat de Sitek dan ook zeker "de strijd zal voortzetten" en niet zal afschrikken van de "vele barrieres" die men tegenkomt. "Je moet keihard vasthouden aan inspraak, want die wordt je maar al te graag ontnomen. We zijn vervelend dat beseffen we, maar dat moet, anders bloeden we dood en het zijn uiteindelijk de leerkrachten die elke vorm van onderwijs-innovatie moeten doorvoeren."

Volgens de voorzitter is van die innovatie overiges nu zeker geen sprake. De houding van de gedeputeerde - het stopzetten van de presidiumwerkzaamheden vanwege de houding van Cova -noemde hij "didactisch onverantwoord" en volgens Cova is de overheid behoorlijk autoritair bezig. Het stopzetten van de gezamenlijke viering van onderwijsdag op 1 december is een voorbeeld. Volgens de bond wordt men gewoon 'gestraft' en is over die viering onvoldoende overleg geweest, laat staan dat er geen consensus werd bereikt. "De overheid moet niet denken dat we gebonden zijn omdat er zoiets als een kompromiso nashonal bestaat: dat is een afspraak en we houden ons daaraan, maar het ontneemt ons het recht niet onze vinger op de zere plek te doen." De Sitek meent dat het hard nodig is de werkzaamheden van het presidium te evalueren. "Die kompromiso nashonal wordt volgens ons nu geschonden. Er wordt unilateraal beslist," meldde Cova, die samen met zijn Sitek-collega's verschillende documenten opstelde waarin een historisch overzicht wordt gegeven van de vakbond: een ontwikkeling van vallen en opstaan, veel kritiek van en op, van nederlagen en overwinningen.

Verontrusting over meningitis

WILLEMSTAD — HET GEVAL VAN MENINGITIS dat zich recentelijk voordeed op Curaçao en dat het leven van een middelbare scholier kostte, leidde tot veel vragen aan het adres van de GGD. De gezondheidsdienst gaat in een persbericht verder in op de medische aspecten van deze besmetting en stelt dat de ziekte slechts in zeldzame gevallen tot de dood leidt, zoals helaas het geval was bij de betrokken scholier.

Meningitis kan door een virus of een bacterie veroorzaakt worden. In het eerste geval is er meestal sprake van een onschuldig verloop; een besmetting door een bacterie kan echter een ernstiger verloop hebben, stelt de GGD. Toch hoeft een bacteriële besmetting niet altijd een hersenvliesontsteking tot gevolg te hebben. Integendeel, meestal blijven de verschijnselen beperkt tot een neus-keel ontsteking of iets dergelijks. In het geval dat er wel sprake is van een hersenvliesontsteking kan men bij tijdige herkenning de ziekte met antibiotica behandelen.

De bacterie wordt overgedragen door druppeltjes uit de neus of mond (via niezen, hoesten, zoenen). Besmetting treedt alleen op bij direct contact en als mensen erg dicht bij elkaar zijn in slecht geventileerde ruimten, zoals kazernes en disco's. Het duurt gemiddeld drie dagen, voordat men na besmetting klachten krijgt.

Wat zijn nu de verschijnselen van een bacteriële meningitis? Het begint met klachten als griep, koorts, hangerigheid, misselijkheid, soms braken/diarree, hoofdpijn. Daarna kunnen de klachten ernstiger worden, er kan nekstijfheid optreden en soms verschijnen er kleine puntbloedinkjes in de huid.

Wat te doen als bij iemand in de omgeving meningitis is geconstateerd? De besmettelijkheid van de ziekte is niet groot. Het komt zelden voor dat in een gezin of in een klas zich meerdere gevallen voordoen. Het heeft geen zin kinderen van school thuis te houden, wanneer meningitis bij een klasgenoot is vastgesteld. Een eventuele besmetting heeft dan al plaats gevonden en de meeste kinderen hebben voldoende weerstand tegen deze ziekte.

'Anti-drugs-dag': 24 november

FAME plant dag vol activiteiten

WILLEMSTAD — De nieuwe organisatie voor drugsbestrijding F.A.M.E. (Fundashon Antidroga Medisina Energetiko) hakt eind deze maand in de pan met verschillende activiteiten op 24 november, de 'Anti-drugs-dag'. In Sentro Deportivo Kòrsou' wordt vanaf 's middags drie uur tot een uur of half zeven een manifestatie gehouden.

Doel is om de bezorgdheid van de Curaçaose bevolking uit te drukken voor de drugshandel en het drugsgebruik die op grote schaal toenemen. De manifestatie moet verder een 'push' geven aan andere instanties die zich inzetten voor de drugsbestrijding op het eiland.

Autoriteiten op eilandelijk- en landelijk niveau, evenals vakbondsvertegenwoordigers en de bevolking van Curaçao zijn van harte uitgenodigd om de 24ste bijeen te komen om een 'unie' te vormen tegen de drugs.

Er zal worden gesproken door verschillende regerings-vertegenwoordigers, politieke leiders, alswel door vertegenwoordigers uit de commerciële- en vakbondssector. Verschillende bands zijn uitgenodigd om de activiteiten op te fleuren met muzikale intermezzo's: onder anderen Gruponan Los Angelitos i Zjozjoli, Family B, Doble RSSS, E.R.A. en de politiedrumband zullen van de partij zijn.

Enkele drugsverslaafden en hun moeders zullen getuigen van de ervaringen die zij hebben met de drugsproblematiek.

Voor deze speciale gelegenheid heeft F.A.M.E. een muzikaal geschenk mogen ontvangen van Rudy Plaate en Chinto Pantophlet die een lied componeerden met de titel 'Oh Kòrsou'. De week voorafgaande aan de 'Anti-drugs-dag' zal dit nummer onder begeleiding van E.R.A. via de lokale radiozenders in de ether worden geslingerd.

De entree voor de 24ste november in het S.D.K. is gratis, zodat een ieder bijeen kan komen om de strijd tegen drugs aan te kondigen.

Van de Kerkhof opent casino

■*WILLEMSTAD — Voormalig topvoetballer Rene van de Kerkhof hoefde gisteren alleen maar het lint door te knippen om zo de officiële opening te verrichten van het mooie, nieuwe casino van airport hotel, Hotel Holland. Ook werd de in gebruikname van 5 luxe suites van het hotel gevierd. Hierna kon iedereen in het casino zijn geluk beproeven en genieten van een goed verzorgde receptie van gastheer Hans Vrolijk.*

Third Wave International niet aan de bak:

Lipscomb belemmert weg voor andere communicatieprojecten

WILLEMSTAD — De ontwikkelaars van het Third Wave International project op het gebied van telematica klagen over het gebrek aan capaciteit van telefoonlijnen. Het bedrijf kan niet terecht bij Landsradio omdat Lipscomb n.v. het recht heeft op de eerste vijf miljoen lijnen. Als we niet aan onze capaciteit kunnen komen, zal dat verhinderen dat we Curaçao een berg werkgelegenheid leveren en andere (financiële) voordelen, zo bleek uit de woorden van de Third Wave-exploitanten Richard Kaufman (directeur), Ronald Ortega, Gilbert Koeijers en Eugene Ong-A-Kwie.

Het bedrijf heeft min of meer dezelfde plannen als Lipscomb om via gebruikmaking van computerverbindingen en telefoonlijnen diensten aan te bieden aan derden. Ook wil het bedrijf dataverbindingen tot stand brengen zodat via de computer berichten kunnen worden doorgezonden van een doodgewoon recept tot ingewikkelde verzekeringsformulieren.

Third Wave zou met die activiteiten werkgelegenheid kunnen scheppen voor 1200 personen die allemaal een training zouden krijgen om ze op te leiden tot het benodigde niveau. Gedacht wordt aan upgrading in data-, telemarketing vaardigheden evenals trainingen in Engels, Spaans, Nederlands, business-aangelegenheden, accounting etcetera.

Het personeel kan tegemoet zien dat er gelegenheden zijn tot kinderoppas, een cafetaria, medische assistentie, recreatieve faciliteiten, sport faciliteiten en de sponsoring van sportclubs. De Third Wave activiteiten zouden een positief effect hebben op Curaçaose zaken evenals dat het nieuwe bedrijven zal aanttrekken om naar Curaçao te komen.

Financieel kan Curaçao een voordeel tegemoetzien van 35 miljoen Antilliaanse guldens evenals 27,5 miljoen gulden jaarlijks aan salarissen, 5,7 miljoen gulden aan belastinginkomsten. In totaal zal er een kwart miljoen gulden circuleren in de Curaçaose maatschappij.

Om het project van Third Wave op te zetten is er voldoende financiële dekking van zowel de eilandsregering, privé-investeerders als van Curaçaose en buitenlandse banken, die gezamenlijk garant staan voor de investeringen. Het enige dat de ontwikkelingen kan dwarsbomen is het feit dat Landsradio geen lijnen beschikbaar heeft voor Third Wave omdat die worden bezet door Lipscomb, aldus de Third Wave-ontwikkelaars in een persverklaring.

Premier Liberia op Europa-tournee

WILLEMSTAD — Premier Maria Liberia-Peters neemt zondag tesamen met de Nederlandse delegatie van het Bonaire-overleg het vliegtuig naar Schiphol. Zij zal in Europa een reis maken langs de steden Brussel en Rome.

In België zal de minister-president deelnemen aan een vergadering van de West Indische Commissie, een organisatie die belangen behartigt voor de Engelstalige Caribische regio, met name op sociaal economisch gebied.

Europa '92 en de gevolgen daarvan voor de landen in het Caribisch gebied is een onderwerp dat tijdens de vergadering ter tafel komt. Premier Liberia zal er een lezing houden evenals een workshop verzorgen.

Aansluitend in Rome is de premier vertegenwoordigd een conferentie ter herdenking van het feit dat honderd jaar geleden de encycliek 'Rerum Novarum' is uitgevaardigd door Paus Leo XIII, een encycliek die handelde over de arbeidsvoorwaarden eind 19de eeuw.

Eduardo Halabi op BMC-symposium:

Bezuinigingsspiraal door economische patstelling

WILLEMSTAD — Curaçao is verdeeld in vele groepen, die elk strijden om hun eigen belangen, die vaak in de consumptieve of passieve sfeer liggen. Ondertussen stagneren de produktieve projekten en manifesteert zich op ons eiland een soort 'economische impotentie' die gepaard gaat met een sfeer van projektonvriendelijkheid. Projektontwikkelaar Eduardo Halabi, initiatiefnemer van het ITC en het Sonesta Hotel, maakte gisteren deze stand van zaken in de bouwwereld op tijdens het symposium 'Een nieuw begin', dat geopend werd door gedeputeerde Ruben Page.

Johan Vreekamp, directeur van Bouwmaatschappij Curaçao N.V., organiseerde het symposium in het ITC ter gelegenheid van het 40-jarige bestaan van zijn bedrijf, waarbij hij diverse gerenommeerde mensen - deels vrienden - uit de bouwwereld voor het voetlicht bracht. Voor het koninkrijkstintje zorgde de befaamde architect prof. ir. Carl Weeber, die zijn jeugd doorbracht op Curaçao en al sedert jaren in Nederland woont.

Weeber, waarvan in deze Amigoe in de NAPA-bijlage de integrale lezing is opgenomen, werd voorafgegaan door vier sprekers. Vanuit diverse oogpunten en standpunten werden kritische noten uit de Curaçaose bouwwereld gekraakt. En dat was ook de bedoeling van jubilaris Vreekamp, die met het thema voor de lezingen toe wil naar een nieuw begin. "De lange tenen moeten maar eens voorgoed ingetrokken worden. We zijn hard toe aan vernieuwing op een breed front."

Dat brede front was in elk geval ruim vertegenwoordigd in de zaal. Een paar honderd architecten, opdrachtgevers en aannemers luisterden naar vier lezingen met elk een andere invalshoek. De projektontwikkelaar Halabi opende de reeks met een analyse van de Curaçaose economie in relatie tot projektontwikkeling en aannemerij.

VROEG JUICHEN

"De in 1988 aangekondigde economische opleving had in de eerste instantie een psychologisch karakter. Wij zijn ergens wat te vroeg gaan juichen." Halabi meent dat de investeringen als gevolg van de opleving hoofdzakelijk concumptief van aard zijn geweest en niet voldoende deviezen genereren, 'terwijl ze gefinancierd zijn uit onze taart der welvaart oftewel de deviezenpot'.

De situatie zou minder problematisch zijn geweest, vervolgt hij, indien in de nabije toekomst gerekend had kunnen worden op voldoende meer-opbrengsten uit produktieve investeringen. Budgettaire en deviezen tekorten hadden dan met externe financiering wat makkelijker overbrugd kunnen worden, anticiperend op toekomstige inkomsten. "Momenteel komt het accent noodgedwongen te liggen op onvriendelijke bezuinigingsmaatregelen."

Halabi neemt een structurele discrepantie waar tussen de welvaarteisen en de deviezen-genererende capaciteit anderzijds. Door dat wat hij economische impotentie noemt dreigt de discrepantie steeds groter te worden en is volgens hem niet ondenkbaar dat Curaçao in de bekende spiraal van meer bezuinigingen, belastingen, sociale spanningen en uiteindelijk in een stagnatie van de economische groei terechtkomt. Om dit te voorkomen is, naar hij meent, een urgente accentverlegging naar meer produktieve- of deviezen genererende investeringen nodig.

De renovatie van de Isla raffinaderij en een significante uitbouw van het toerisme kan de continuïteit van de economische groei handhaven, aldus de projektontwikkelaar.

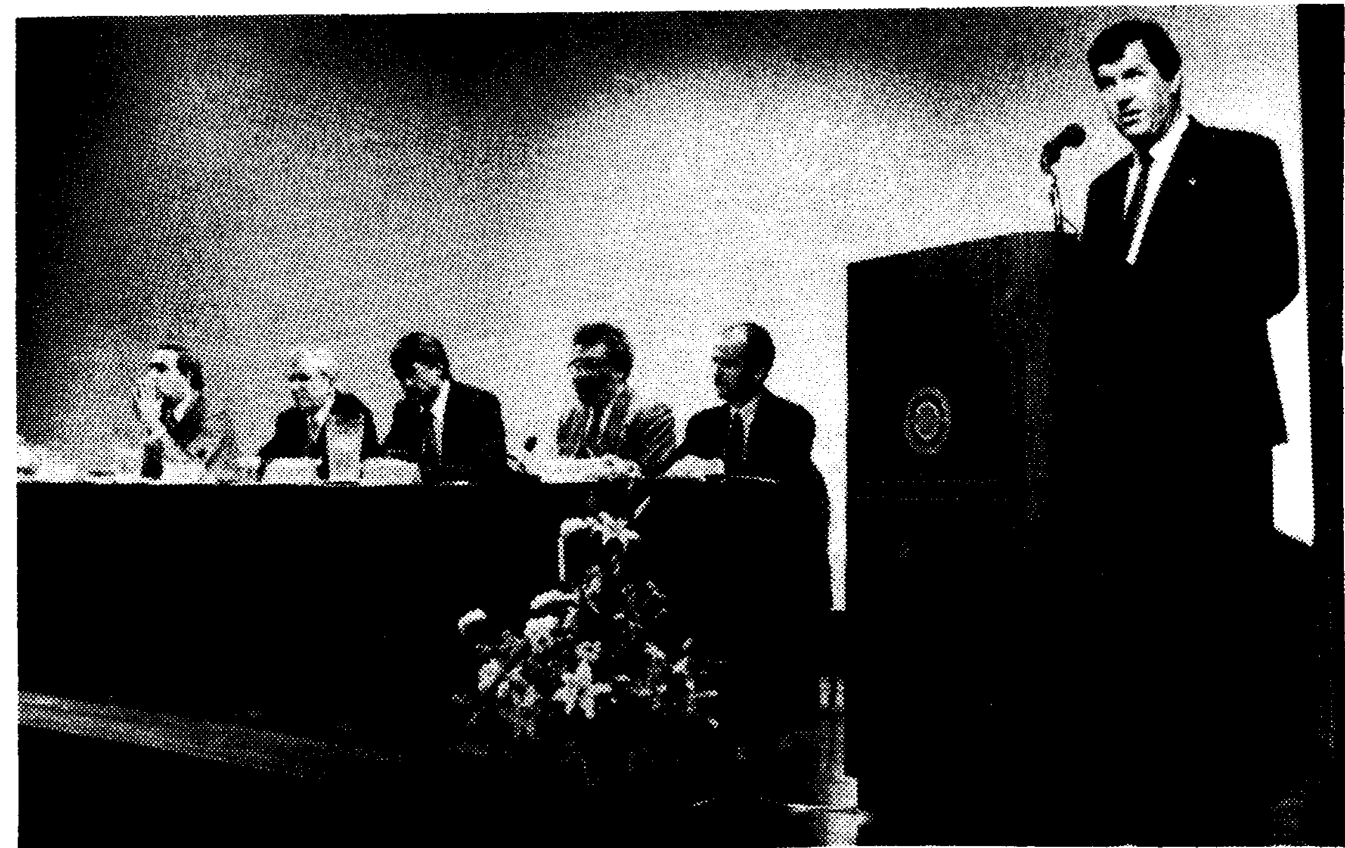
Verder ging Halabi in op enkele economische knelpunten op Curaçao. Zo wordt de huizenmarkt volgens hem rechtstreeks beïnvloed door de economische impotentie. "Het is ons eindelijk gelukt Curaçao in de belangstelling te krijgen van de Nederlandse investeerders, bij voorbeeld de penshonado's, maar Curaçao is niet in staat het produkt te leveren dat wij al jaren aan het verkopen zijn." Het gevolg is een ongezonde disproportionele prijsstijging van het bestaand beperkt bestand van ontwikkelde gronden en woningen.

Een volgende spreker, ir. Etienne van der Horst, ging verder in op de huizenproblematiek. Als hoofd DROV is hij verantwoordelijk voor de voorbereidingen omtrent het Eilandelijk Ontwikkelingsplan (EOP). Geschat wordt dat er op Curaçao zo'n 40.000 woningen staan. Nog steeds beschikken niet alle huishoudens over een geschikte woning. "Uitbreiding van de woningvoorraad is nodig vanwege de verwachte groei van de bevolking en de afname van de grootte van de huishoudens."

In het jaar 2000 worden zo'n 46.000 huishoudens verwacht. het woningbestand zal met 7000 woningen moeten toenemen tot 46.000 in het jaar 2000. Dat betekent, volgens Van der Horst, dat jaarlijks ongeveer 700 nieuwe woningen gebouwd moeten worden.

Kwaliteitsverbetering en aanvulling van verloren woningen door brand en dergelijke in aanmerking genomen, betekent dit dat er in totaal echter 900 woningen per jaar door nieuwbouw en woningverbetering gecreëerd moeten worden.

Om dit te realiseren moet er volgens Van der Horst jaarlijks 50 tot 60 hectare grond bouwrijp gemaakt worden waarvoor een plan dient te worden opgesteld. Zowel overheids- als particuliere terreinen moeten hierbij betrokken worden. Een goede aansluiting op de stedelijke infrastructuur en de maatschappelijke voorzieningen, de kosten voor het bouwrijpmaken maar ook de betrokkenheid van de overheid in de projekten moeten alle in overweging worden genomen, aldus Van der Horst, waarbij de schaarsheid van de grond de natuurlijke grenzen stelt. Moderator ir. R. Teunisse ontlokte dit de opmerking dat 'baggeraars gouden tijden tegemoet gaan om Curaçao uit te breiden'.

■ *Een geslaagd symposium onder het motto 'Een nieuw Begin' vond gisteren plaats in het ITC naar aanleiding van het 40-jarig bestaan van Bouwmaatschappij Curaçao N.V. Directeur Johan Vreekamp zei verrast te zijn door de grote belangstelling. Sprekers en moderator wachten hun beurt af aan de tafel. V.l.n.r. E. Halabi, J. Kleyn, R. Teunisse, R. Pieters en E. van der Horst.*

Dankzij beschikbare bestrijdingsmiddelen:

Groenteproduktie Curaçao 1991 niet drastisch aangetast door witte vlieg

WILLEMSTAD — De witte vlieg heeft dit jaar niet zo erg toegeslagen dat de groenteproduktie voor 1991 drastisch is teruggelopen, zo wordt vermeld in een persbericht met informatie van de Dienst Landbouw Veeteelt en Visserij. Alhoewel er veel is gesproken en geschreven over het effect van de witte vlieg valt de schade mee.

De witte vlieg (Bemisia tabaci) is een insekt dat overal in de tropen en in de subtropen voorkomt. Het werd vanuit Azië of Afrika geïntroduceerd op het Amerikaanse continent en vandaaruit heeft het zich verspreid over de Caribische eilanden.

De witte vlieg voedt zich (zowel in het larvale als volwassen stadium) door middel van sappen te onttrekken aan planten, waardoor deze worden verzwakt. Secundaire schade wordt veroorzaakt door de zoete afscheiding die het insekt deponeert op de bladeren van de planten. Op deze honingdauw - te herkennen aan de glans op het bladoppervlak - ontwikkelt zich een schimmel die het blad zwartkleurt (roetdauw). De schimmel belemmert de fotosynthese doordat er geen zonlicht meer bij het blad kan komen. Als gevolg hiervan verzwakt de plant nog verder.

De witte vlieg heeft het vooral gemunt op de grondgewassen komkommer, tomaat, watermeloen, meloen okra en de Curaçaose komkommer. Het insekt werd voor het eerst waargenomen in het gebied rond Fuik/Santa Barbara zoals Kunuku Largu, Seru Machu en Seru Grandi. Omdat de vlieg in staat is vrij lang in de lucht te blijven, wist het zich met behulp van de wind over heel Curaçao te verspreiden. De vlieg produceert meer nakomelingen naarmate de temperatuur toeneemt, wat betekent dat de meeste problemen worden geconstateerd in de periode juli tot oktober.

door de LVV is er onmiddellijk contact opgenomen met de vertegenwoordiger van de Vanaf de eerste waarneming FAO te Trinidad en Tobago over de te nemen maatregelen, maar helaas wist men daar slechts te vertellen dat er geen permanente oplossing voor dit probleem bestaat. Het insekt wordt namelijk snel resistent tegen de gebruikelijke insecticiden en een effectieve biologische bestrijding is tot op heden niet voorhanden. De optredende resistentie kan zoveel mogelijk voorkomen worden door de te gebruiken insecticiden regelmatig af te wisselen en de juiste dosis aan te houden.

Uit onderzoek van LVV is gebleken dat een combinatie van de insecticiden Cygon en Applaud de beste resultaten geeft. Ter afwisseling wordt aanbevolen het middel Folithion te gebruiken.

Uit cijferwerk van de LVV is gebleken dat de groenteproductie in 1990 en 1991 drastisch is aangetast door de witte vlieg, mede dankzij de beschikbare bestrijdingsmiddelen van het groentebedervende insekt.

Enorme marihuanavondst op Vrijgezellenbaai

WILLEMSTAD — Op de rotsen van Vrijgezellenbaai is door de politie gistermiddag een partij van 42 jute zakken marihuana aangetroffen. Volgens politiewoordvoerder Mando Davelaar tast men nog in het duister omtrent de herkomst van deze enorme vangst softdrugs.

Het is al de tweede partij marihuana die de politie deze week wist te onderscheppen. Aan de Winston Churchillweg werd begin deze week 257 kilo van de softdrug aangetroffen door de politie. Davelaar maakte bekend dat in deze zaak inmiddels twee aanhoudingen zijn verricht. Het betrof hier een partij met een straatwaarde van ongeveer 750.000 gulden.

Omdat men nog niet het gewicht van de jute zakken heeft kunnen bepalen is het nog niet mogelijk de straatwaarde te bepalen van deze vondst, aldus de politiewoordvoerder.

De zakken werden in eerste instantie waargenomen door een jong stelletje, dat meteen naar de Vaerssenbaai reed om aldaar een aantal rechercheurs van hun ervaring op de hoogte te stellen.

De politie stelt een onderzoek in waarbij men onder meer probeert na te gaan of er een verband bestaat met de eerder deze week aangetroffen partij.

"Sekslijnen verlagen de moraal"

Vrouwenorganisatie Seda in geweer tegen Lipscomb

WILLEMSTAD — De vrouwenorganisatie Seda, protesteert in alle heftigheid tegen het fenomeen van de sekslijnen op Curaçao. De argumenten die door de directie van Lipscomb worden aangevoerd om deze activiteiten te rechtvaardigen kloppen op geen enkele manier, zo vinden de aangesloten dames.

Er kan wel naar voren worden gebracht dat Lipscomb net als andere prestigieuze bedrijven miljoenen genereert voor de overheid, of dat de lijnen niet toegankelijk zijn voor het Curaçaose publiek etcetera, maar dat zijn onjuiste argumenten menen de Seda-vrouwen.

Stel dat het maar om een klein aantal sekslijnen gaat, waarom laat Lipscomb ze dan niet vallen? Is het niet zo dat dit bevuilde geld de nodige reserves moet opleveren om verder te kunnen investeren. Lipscomb zegt dat slechts op dit moment sekslijnen dertig procent uitmaken van het totaalpakket aan diensten, maar dat dit in de toekomst verhoudingsgewijs minder wordt. "Het reële aantal lijnen zal echter hetzelfde blijven", aldus de vrouwenorganisatie.

"Waarom trouwens moeten juist de sekslijnen worden geëxploiteerd als er zoveel andere mogelijkheden zijn om telemarketing toe te passen?Is dat omdat het bevuilde geld de positie van Lipscomb op de markt moet verbeteren ten opzichte van concurrenten?"

Ook wordt het als een drogredenering beschouwd dat alleen buitenlanders gebruik kunnen maken van de lijnen en dat de landskinderen van Curaçao niet blootstaan aan de gevolgen. "Met andere woorden", vragen de vrouwen zich af, "mogen we omdat we er geld mee verdienen, geen morele vragen meer stellen. De directie van Lipscomb haalt de moraliteit omlaag op deze manier."

VERBLINDEN

Het feit dat respectabele personen uit de maatschappij achter Lipscomb staan, maakt de dames van Seda warm noch koud: "Laat ze naar voren treden. Misschien zijn het dezelfde personen die ons verblinden door geld te stoppen in sociale projecten zoals anti-drugs propaganda, anti-aids propaganda en tezelfder tijd verslaving creëren en perverse seks stimuleren."

Het argument dat concurrenten van Lipscomb de maatschappij een slechte naam willen bezorgen, houdt geen stand voor de vrouwenorganisatie. De schuld willen afschuiven op een ander...?

Seda is van mening dat als je steun geeft aan sekslijnen die meewerken aan de teloorgang van mensen in het buitenland, je ook meewerkt aan de vernietiging van de wereld waarin onze eigen kinderen leven.

Daarom protesteert het Sentro di Dama heftig tegen de politiek van Lipscomb. Als het bedrijf niet ophoudt met haar activiteiten, begint de organisatie een campagne tegen de sekslijnen in binnen- en buitenland, zo wordt in het vooruitzicht gesteld.

Ook de regering wordt aan de tand gevoeld. Gaat de regering door met enerzijds campagne te voeren tegen drugs en aids en anderzijds dergelijke perversiteiten toe te staan? Dat willen we weten, want dan kunnen wij onze conclusies trekken, meent de organisatie.

Onderzoek naar politiegeweld op St. Maarten

WILLEMSTAD — De commissie van onderzoek naar vermeende politiële onrechtmatigheden heeft onlangs een werkbezoek gebracht aan de Bovenwindse eilanden, St. Maarten, St. Eustatius en Saba.

Tijdens dit bezoek zijn gesprekken gevoerd met gezaghebbers, de officier van justitie, diverse politie-autoriteiten, slachtoffers van vermeend politie-geweld, huisartsen en journalisten.

Gedurende dit vijfdaagse verblijf op de Bovenwinden heeft de commissie veel informatie verkregen over het functioneren van korpsonderdelen op deze eilanden alsmede over het gebruik van geweld door politie. De ontvangen informatie zal verwerkt worden in het commissierapport, aldus de voorzitter van de commissie prof. dr. R.A. Römer en secretaris Harold F. Hollander.

ORANJESTAD - Minister van Justitie mr Hendrik Croes, overhandigde aan gouverneur Felipe B. Tromp (zie foto) de tekst van het Wetboek voor Strafrecht Aruba. Dit is de derde maal dat de tekst werd aangepast. Bij de aanbieding waren aanwezig directeur van Wetgeving mevrouw mr H. Nassy en de directeur van het kabinet van de gouverneur mr B. Nieuwenhuizen.

Softball- competitie

ORANJESTAD — In de nieuwe competitie van Aruba Softball Bond behaalde de dames van ABN-AMRO bank een 7-5 overwinning op Seguros Laclé.

De bankmeisjes maakten 7 runs, 4 hits, 2 errors, terwijl Seguros Laclé niet verder kwam dan 5 runs, 3 hits, 3 errors. De ABN-AMRO zege ging op naam van pitcher Carmelita Haynes en de nederlaag van Seguros Laclé op die van Hetty Hertz.

Patricia Richardson (Seguros Laclé) had de beste slagprestatie: 2 hits uit 3 beurten. Bij de heren won Joey's met 8-7 van Duracell, terwijl Eman Trading met 8-5 sterker bleek dan Shell Barlock.

Haagse bijdrage voor Afrikafonds

DEN HAAG - De Nederlandse ministerraad is vrijdag akkoord gegaan met een voorstel van minister Kok (Financien) om 190 miljoen gulden te storten in het Afrikaans ontwikkelingsfonds.

Principe-akkoord zeven republieken

Nieuwe Sovjetunie kent geen grondwet

MOSKOU - De huidige grondwet van de Sovjetunie wordt afgeschaft en vervangen door het unieverdrag, dat de betrekkingen tussen het centrum en de republieken moet regelen. Dit is donderdag besloten op een vergadering van de Staatsraad, het hoogste politieke orgaan in de Sovjetunie, in Novo Ogarjevo nabij Moskou, aldus het Sovjetpersbureau TASS. Daar zijn zeven van de twaalf republieken van de unie het in principe eens geworden over het unieverdrag. "Er zal geen federale grondwet meer zijn, alleen de grondwetten van de republieken", aldus een hoge Sovjetfunctionaris. "De tekst van het unieverdrag en de universele verklaring van de rechten van de mens zijn voldoende om de Sovjetgrondwet te vervangen." De mensenrechtenverklaring was begin september al aangenomen door het Congres van volksafgevaardigden, het uitgebreide Sovjetparlement.

Aan het overleg namen Sovjetpresident Michail Gorbatsjov en de presidenten van zeven van de twaalf republieken deel, onder wie Boris Jeltsin van de Russische federatie en Noersoeltan Nasarbajev van Kazachstan. Zij besloten dat de SU voortaan de "unie van soevereine staten" zal heten, maar konden het niet eens worden over de uitleg van het woord 'unie', aldus het onafhankelijke persbureau Interfax. De discussie draait er met name om, of die unie een federatie of een confederatie zal zijn.

Doorgaans bestaat de staatsraad naast Gorbatsjov uit de leiders van tien republieken, maar ditmaal liet de Oezbeekse leider Islam Karimov zich excuseren wegens ziekte.

Novum op Aruba: Vonnis met tewerkstelling

ORANJESTAD — Conform de eis van officier van Justitie mr C. Merx werden twee jeugdige verdachten — 20 en 21 jaar —veroordeeld tot verplichte tewerkstelling van zeventig en veertig uren in een buurtcentrum. Indien zij dit niet doen dan moeten zij enige weken in het correctie instituut brommen.

Dergelijke straffen, die sinds 1960 in Europa reeds worden toegepast zijn iets nieuws voor Aruba. De 21 jarige jongeman werd ten laste gelegd dat hij tweemaal in een trailer te Seroe Colorado had ingebroken, terwijl de 20 jarige jongeman trachtte in Las Delicias in San Nicolas in te breken. De 21 jarige jongeman was reeds vanaf zijn negende jaar een "zorgenkindje" toen hij de schooljuffrouw een pak slaag gaf.

Op zeer jeugdige leeftijd ging hij over tot gebruik van verdovende middelen. Voor de andere jongeman was het de eerste maal dat hij terecht stond. De officier van justitie wees bij zijn eisen op de negatieve invloed die een gevangenisstraf op jeugdige personen kan hebben. Daarom besloot hij tewerkstelling in de gemeenschap te introduceren. "Zij worden dan niet geïsoleerd van de gemeenschap en mogelijk kunnen zij door een dergelijke tewerkstelling in de toekomst nog een baan krijgen.

In verschillende Europese landen wordt sinds jaren dit systeem met succes toegepast, terwijl het in Nederland in 1989 in het Wetboek van Strafrecht werd opgenomen. Op Aruba en de Antillen besloot men om ook dergelijke straffen in te voeren en de officier vond dat het nu een goede gelegenheid hiervoor was. De heer Didier van het Openbaar Ministerie treedt in deze als coördinator op.

Hij sprak reeds met twee buurtcentra en kreeg alle medewerking toegezegd. De 21 jarige jongeman kreeg zeventig uren tewerkstelling in het buurtcentrum Lago Heights en indien hij zich hieraan niet houdt vier weken gevangenisstraf, de andere jongeman kreeg veertig uren subsidiair drie weken gevangenisstraf. De rechter merkte na het uitspreken van het vonnis nog op dat acht uur beginnen ook acht uur betekent. Beide verdachten gingen accoord met het vonnis en beloofden hun best te doen.

■ORANJESTAD — *Onder leiding van Ana Luisa Johnson-Zievinger werd de afgelopen weken onder geestelijk gehandicapte pupillen van Pasadia Briyo di Solo en Pasadia Bibito Pin een speciale opleiding gehouden in handenarbeid met het voornaamste doel dat deze gehandicapten beseffen dat ook zij op dit gebied iets kunnen presteren en door de gemeenschap geaccepteerd worden. Op de foto de pupillen die hun diploma in ontvangst mochten nemen. Volgend jaar zal een andere groep deze opleiding kunnen volgen.*

Vermiste boot gevonden, maar zonder bemanning

ORANJESTAD — Op 7 november vertrok de 40 voet lange Venezolaanse boot "Mar-Azul" van Las Piedras naar Curaçao met zes bemanningsleden aan boord. Op 12 november begon men zich in Venezuela ongerust te maken omdat de boot daar niet aangekomen was. De Venezolaanse autoriteiten begonnen met een zoekactie en omliggende landen werden verzocht naar de boot uit te kijken. Gistermorgen elf uur liet het jacht "J. String" in een boodschap aan een ander jacht weten dat zich op zee een omgeslagen boot bevond.

Nadat het kuststation op de hoogte was gesteld was de politieboot PB-1 spoedig ter plaatse en werd een onderzoek door duikers ingesteld of zich nog lichamen in de omgeslagen boot bevonden. Duidelijk bleek wel dat de boot overvaren werd, aangezien ruim tien voet van de boot afgebroken was. Gezien het gevaar dat de omgeslagen boot voor de scheepvaart betekende — radio Curaçao waarschuwde het scheepvaartverkeer voor dit gevaar — werd toestemming verkregen om de boot tot zinken te brengen, hetgeen toen geschiedde. Het omgeslagen schip werd op ruim acht mijl uit de kust ten westen van Manchebo punt gevonden. Van de zes bemanningsleden geen spoor.

AVP aan PG: "Aanvaard uw verantwoordelijkheid"

ORANJESTAD — "De reactie van Procureur Generaal mr P. Bos op de eerste brief van de AVP was niet op zijn plaats. De PG heeft de verplichting de drugs/witwas uitlatingen van minister Elio Nicolaas serieus te nemen en moet niet komen vertellen dat de minister losslippig was en dat niet zijn persoon (de PG) maar de Staten of coalitie moeten optreden". Dit merkt de AVP-fractie op bij het verzenden van een tweede brief aan de PG, waarin een beroep op hem wordt gedaan om zijn verantwoordelijkheid te aanvaarden.

In deze brief worden de door Nicolaas gedane uitspraken herhaald dat hij de identiteit kent van personen op Aruba, die naar zijn mening betrokken zijn bij de internationale drugshandel en het witwassen van gelden afkomstig uit deze drugshandel. "Dat wij — in onze eerste brief aan u ook hebben gerefereerd aan een artikel in een Nederlands dagblad waarin minister Nicolaas, in zijn functie van plaatsvervangend minister van Justitie, al deze in het verleden door hem gedane uitspraken herhaalt, was louter ter illustratie. Feit is overigens wel dat minister Nicolaas dit gedeelte van zijn uitspraken in het betreffende dagblad nooit heeft ontkend.

Het lijkt ons dan ook niet dat het journalistiek peil van de betreffende Nederlandse journalist of van het betrokken dagblad in deze enige relevantie heeft". De tweede AVP-brief vermeldt verder, dat de uitspraken van minister Nicolaas tot grote verontrusting hebben geleid. Diverse instanties, waaronder de president van de Centrale Bank, hebben dan ook reeds in het verleden op de uitspraken van de minister gereageerd.

"Het lijkt ons daarom ook urgent dat in het Openbaar Ministerie waarvan u, ingevolge artikel VI.26 van onze Staatsregeling het hoofd is, een onderzoek wordt verricht naar de gegrondheid van de herhaalde beweringen van minister Nicolaas inzake activiteiten van drugscriminelen op ons eiland. Dat artikel 10 van ons Wetboek van Strafvordering geen sanctie kent op de wettelijke verplichting van de betrokken minister tot aangifte ten aanzien van hem bekende criminele activiteiten staat uiteraard zo'n onderzoek niet in de weg", aldus de AVP-brief.

De AVP-Statenfractie stelt nog, het haar plicht als volksvertegenwoordigers te achten de PG nogmaals met klem te verzoeken al het nodige binnen zijn competentie te verrichten teneinde aan deze, voor het rechtsgevoel onaanvaardbare, situatie een eind te maken.

Ahata eens met regeringsbesluit

ORANJESTAD — Voorzitter Ed Malone verklaarde gisteren dat Aruba Hotel & Tourism Association (AHATA) volledig instemt met het regeringsbesluit het verzoek voor belastingontheffing van de nieuwe eigenaren van Aruba Concorde hotel te verwerpen, evenals de toestemming tot het bouwen van 250 time share kamers.

"Een beslissing in het belang van het eiland", aldus Malone. AHATA vertrouwt er nu op, dat de regering zal vasthouden aan het moratorium op hotel/timeshare kamers totdat de problemen met de bestaande projecten helemaal opgelost zijn, in ieder geval totdat het absoluut noodzakelijk en verantwoordelijk is om meer hotelkamers te bouwen.

De toeristenindustrie heeft volgens Malone geen extra kamers nodig om te verkopen gedurende deze tijd van het leegschudden van de timeshare-ontwikkelaars in Aruba. Wat Aruba nodig heeft, is verantwoord management van de toeristenindustrie en onderhoud en vernieuwing van de bestaande resorts teneinde een concurrerende positie op de internationale markten te behouden. Meer hotel/hotelkamers zullen alleen maar meer druk uitoefenen op de reeds overbelaste arbeidsmarkt en infrastructuur. "Het regeringsbesluit garandeert een continue groei van de Arubaanse toeristenindustrie op planmatige en ordelijke wijze", aldus Ed Malone.

Eigen gebouw voor Singer

ORANJESTAD — Vrijdagmiddag vond de officiële opening plaats van het Singergebouw aan de Emmastraat. De opening geschiedde door de bejaarde Pa Gigi van wie het gebouw gekocht werd. Singer is reeds veertig jaren op Aruba werkzaam en toonaangevend op het gebied van naaimachines en aanverwante artikelen. Directeur Nijdam bracht speciale dank aan de heer en mevrouw Petronia van Petfalim nv die de verbouwing voor hun rekening namen en de nodige adviezen gaven.

Nijdam wees erop dat de autoriteiten reeds herhaalde malen op de hoogte zijn gesteld van de ruïnes van woningen in de omgeving, waaraan tot op heden niets werd gedaan terwijl dit hoognodig is. Zeker om de "schuilplaatsen" die deze vormen voor drugsverslaafden en dronkaards tegen te gaan. Opnieuw deed hij een beroep op de overheid. In dezelfde geest schonk de heer Nijdam namens zijn bedrijf een donatie aan FADA, die door Franklin de Kort in dank werd aanvaard.

Finale Aruba Nice programmma

KRALENDIJK — In Playa Linda vindt aanstaande dinsdag de finale plaats van de vriendschappelijke strijd tussen de taxi chauffeurs op Aruba, die enige maanden geleden deelnamen aan "Aruba Nice" programma.

Tijdens de finale wordt de chauffeur gekozen, die de titel krijgt van "Aruba Nice Taxi driver" terwijl de aanwezigen kans hebben op een deurprijs. De winnaar krijgt van de American Express een retourpassage naar de Verenigde Staten. Het seminar van dinsdag staat onder leiding van Tom Murphy van de service afdeling van de St. Thomas universiteit.

Jonge Rus wil corresponderen

ORANJESTAD — Van de vijftienjarige Russische jongen Vadim Lebed uit het oosten van Rusland ontving de Amigoe een brief om pen contacten op Aruba te zoeken. De correspondentie kan in het Engels gevoerd worden en Vadim Lebed is geïnteresseerd in de volgende hobbies: hij doet aan karate, voetbal, tennis, spaart munten en postzegels uit verschillende landen. Zijn adres is: Habarovski Krai, Komsomolsk -on-Amur ul. Sovetskaya h. 28H 8 Lebed VN USSR.

Weer uitstel vergadering parlement

ORANJESTAD — Uit een brief van de Griffier der Staten, mr René Sommer, blijkt dat de voortzetting van de openbare vergadering van de Staten voorlopig geen doorgang meer zal vinden. De vergadering, met agendapunten door de AVP aangevraagd, wordt tot nader order uitgesteld. Een reden voor het uitstel wordt in de brief van de griffier niet gegeven.

Overval

ORANJESTAD — In de Havenstraat werd de zakenman B.D. (58) omstreeks zeven uur in de avond door twee mannen overvallen. Toen hij daarbij kwam te vallen, nam een van de mannen zijn tas met geld en sleutels van zijn zaak en auto. De politie zoekt naar de daders.

Croes: PPA/MEP-ruzie is ernstig

ORANJESTAD — Minister van Justitie, Hendrik Croes, gaf vrijdag te kennen dat het meningsverschil tussen MEP en PPA is ontstaan nadat geconstateerd werd dat minister Elio Nicolaas de regering met enkele feiten gecompromitteerd heeft en de MEP hiertegen protesteerde.

Op 31 oktober, zo verklaarde Croes, bracht Benny Nisbet van de PPA een brief aan zijn partijgenoot/minister Nicolaas die een verzoek voor casino-vergunning inhield. Minister Nicolaas gaf zijn goedkeuring en tekende in feite een blanco vergunning, waardoor de casino-leiding zelf kon beslissen hoe en wanneer men wilde openen. Volgens minister Croes kwam hij op 12 november te weten van het bestaan van een brief waarin het casino haar wensen kenbaar maakt. In de brief komen wensen voor die niet stroken met vergunningen die aan alle andere casino's worden gegeven.

Zo wenste het betrokken casino het maximum-gokbedrag voor een buitenlander op 10.000,- dollar te bepalen, terwijl de andere casino's een maximum van 5.000 dollar hebben. Minister Croes verklaarde dat het betrokken casino op 12 november een vergunning kreeg met dezelfde voorwaarden als alle andere casino's.

Croes verklaarde, dat het meningsverschil met de PPA ernstig is. Volgens hem betekent het werken in een coalitie: "give and take". Op de vraag of dit meningsverschil gevolgen zal hebben voor de coalitie, antwoordde de bewindsman: "het woord is aan de PPA".

Vliegtuigbouwer zelfverzekerd over nieuwe types

Fokker over emissie half miljard nog niet duidelijk

GENEVE - Fokker kan nog steeds geen duidelijkheid verschaffen over de vorm waarin de komende emissie van Nf 500 miljoen zal plaatsvinden. Topman Nederkoorn wilde woensdag in Geneve na een presentatie voor analisten, banken en beleggers niet ingaan op de vraag of de bestaande aandeelhouders door de emissie hun belang sterk zien verwateren of dat er een claimemissie komt.

Maar in bankkringen wordt gezegd dat een claimemissie bij een wereldwijde plaatsing zoals Fokker dat wil, niet mogelijk is. Bovendien heeft de staat nog een aanzienlijk pakket aandelen Fokker in handen en het rijk staat er zeker niet te poppelen om verder geld in het eigen vermogen van Fokker te pompen. Over het tijdstip van de emissie bestaat ook nog geen duidelijkheid.

Op de vraag of de verkoop van de nieuwe Fokker 70 en Fokker 130 ten koste kan gaan van de verkoop van de Fokker 100 zegt Nederkoorn:

"Integendeel. We zullen van alle afzonderlijke versies, ook de Fokker 100, juist meer verkopen", aldus topman Nederkoorn. Het assortiment vliegtuigtypen dat Fokker "Jetline" heeft gedoopt, maakt de fabrikant voor klanten juist aantrekkelijker. Dat de Fokker 70 en de Fokker 130 er komen, staat voor de Fokker-directie vast. "De markt vraagt erom en wij hebben de beste uitgangspositie om ze te gaan bouwen."

Natelling Censo '91

ORANJESTAD — Van 18 november tot 18 december zal in verband met de recent gehouden volkstelling nog een natelling plaatsvinden. Zoals bekend werd drie procent van de adressen nog niet geteld wegens vakantie, ziekte of gezinsproblemen. Ook wilden sommige mensen niet meewerken aan de telling.

Vijftien tellers zullen de adressen die nog geteld moeten worden bezoeken. Een dringend beroep wordt gedaan op de personen die nog niet geteld zijn zodat zij ook in de natelling kunnen worden opgenomen. (telefoon 34733). Personen die weigeren medewerking te verlenen aan de telling lopen kans dat zij door de rechter gestraft worden met twee weken gevangenisstraf of vijfhonderd florin boete. Ook voor de natelling geldt de leuze "U telt ook mee".

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE: 08.00-12.00/ 14.00-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON: 24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. Pageboy 127-257.

TELEFAX: 22368.

BANKREK. nr 10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE: 100

ALARMCENTRALE: 115.

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

BIOSCOPEN
zaterdag
DRIVE-IN: 20.30+24.00 uur **Return to the Blue Lagoon** (drama, 18 jr.).
PRINCIPAL: 20.30 uur **The Naked Gun 2½** (comedy, 14 jr.).
zondag
DRIVE-IN: 21.00 uur **Return to the Blue Lagoon** (drama, 18 jr.).
PRINCIPAL: 20.30 uur **The Smell of Fear** (comedy, 14 jr.).

****

BOTICA (nachtdienst)
Pabao brug: Oduber, tel.:21780.
Pariba di brug: San Lucas.

****

WACHTREGELING DOKTOREN **(van 18.00-07.00 uur):**
zaterdag+zondag
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta Cruz: dokter J. van Veen, Tanki Flip 24, tel.: 27100.
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter M. Cheung via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

****

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk, gelieve Alarmcentrale op te bellen, **tel.: 115.**

****

CENTRO MEDICO CARABOBO (Engelandstraat 7, tel.: 21777): de wachtheeft dra L.G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

****

WIT GELE KRUIS ARUBA
ZUIGELINGENBUREAU (Koningstraat 22, tel.: 24444): dagelijks van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur.
Maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba): geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE: tel.: 38989 (24 uur per dag).

****

AIDS-HOTLINE: Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

FADA/PRIDE (Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999): geopend op dinsdag, woensdag en donderdag van 14.00-18.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA: P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

****

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Father Murphy; 18.50 Style with Elsa Klensch; 19.10 Big Story; 19.30 Punky Brewster; 20.00 Noe cu Nos; 21.00 Prime News; 21.30 Basketball: Detroit Pistons vs Chicago Bulls; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 16.00 Studio Sport; 17.15 Movie: Westworld; 18.30 A man Called Hawk; 19.30 Showtime; 20.30 Week in Review; 21.30 Basketball: Atlanta Hawks vs Sacramento Kings; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

******

ZATERDAG
LTLTLT vs Blue Stars Rowigini's; 15.30 uur Pueblo Supermarket vs Ballantine C.H. -Duracell.

ZONDAG
SOFTBALL
(A.S.B.)
10.00 uur La Confianza vs Tremont Seagram's; 12.00 uur Caribe vs Joey's; 14.00 uur Olympic vs Athletic Amstelito; 16.00 uur Frisian Flag vs Eman Trading Co. -Caribe.

10.00 uur Duracell vs Sta Cruz Stars; 12.00 uur Shell Barlock vs Pueblo Supermarket; 14.00 uur Kool Aid vs Plymouth C. Cola; 16.00 uur Seguros Laclé vs Kool Aid -Duracell.

FILMLIGA ARUBA
20.30 uur film 'Father's' - Cas di Cultura.

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 0f 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

****

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.

****

Ivan Lendl al geplaatst voor halve finale ATP

Boris Becker blijft als tennisser het populairst

FRANKFURT - Boris Becker is nog steeds tennis nummer een van Duitsland. Op de wereldranglijst, na de winst op Michael Stich in Frankfurt, maar vooral als gunsteling van een tennisgek land.

Voor de wedstrijd had een van de boulevardbladen in de Bondsrepubliek de stemming voor Becker en Stich gepeild. Becker kreeg 91 procent van de stemmen. In de Frankfurter hal had Becker ook de meeste sympathie van de toeschouwers, al was het verschil niet zo groot als bij de dagblad-peiling.

Het hielp de verliezer van de finale van Wimbledon wel. Stich, terugkerend van een periode met blessures en weinig wedstrijden, stond tegenover een degelijke tegenstander en nagenoeg de hele zaal. Het tekende de kracht van de man die zo verrassend de Duitse Wimbledonfinale had gewonnen (6-4 7-6 6-4) dat hij de strijd aan kon.

In de eerste twaalf games van de eerste set hadden de serveerders de strijd in handen. Geen breekpunt zelfs, laat staan een doorbraak. De breukjes kwamen in de tie-break, toen nagenoeg de hele zaal "Boris, Boris" brulde. Het was iets te veel voor Stich. Drie dubbele fouten in zijn zes servicebeurten hadden weinig van de zekerheid van Stich ondermijnd.

Er knapte echter toch iets. Een snaar in het racket van Stich. Er brak meer. De zekerheid. In de tie-break kwam Becker op 5-1 door een dubbele fout van Stich. Becker pakte ook de volgende twee punten.

De tweede set was gemakkelijker voor Becker. In de vijfde game doorbrak hij de opslagbeurt van Stich. De service uit eigen hand bleef machtig, Stich aanvaardde de nederlaag tegen de man die na verlies op Wimbledon in eigen land niets aan populariteit heeft ingeboet.

IVAN LENDL

de oudste van de acht finalisten van de ATP-tour, heeft zonder setverlies de halve finales in Frankfurt bereikt. Lendl zette landgenoot en invaller Karel Novacek snel aan de kant, 6-2 6-2.

De derde dag van het toernooi in Frankfurt was de dag van de nationale ontmoetingen. Becker kreeg tegen Stich zijn revanche voor wimbledon, Sampras speelde iets veiliger en veel zekerder dan Agassi en won in drie sets.

Ivan Lendl is zeker van voortzetting van het toernooi, Stich en Novacek zijn definitief uitgeschakeld. Met Lendl gaat de winnaar van het duel Courier - Forget naar de halve finales. In de andere groep hebben nog drie deelnemers kans op de halve finales: Sampras, die twee keer won, Becker (nederlaag tegen agassi) en Agassi (verlies tegen Sampras). Becker speelt nog tegen agassi, Sampras tegen Stich.

In Muzikale Sportexpress Feyenoord-Ajax rechtstreeks vanuit de Kuip

WILLEMSTAD - Het programma van het betaald voetbal in Nederland is beperkt. Alleen de topper Feyenoord - Ajax wordt gespeeld.

De voetballiefhebbers kunnen ook op Curaçao van dit duel rechtstreeks genieten. Via Radio Hoyer II, in het programma van de Muzikale Sportexpress van Igor Meijer en Maya van der Werve, wordt een verslag van de wedstrijd vanuit de Kuip in Rotterdam via de NOS uitgezonden.

Deze uitzending wordt mogelijk gemaakt door medewerking van Radio Hoyer II, de NOS, Nederex n.v. en Hotel Bar Restaurant André Meijer.

De aanvang van de live-uitzending ... [illegible]

Olympiade-schaakteam van Antillen bekend

WILLEMSTAD - Het schaakteam dat namens de Nederlandse Antillen deelneemt aan de 30ste Olympiade op de Filippijnen is bekend.

Naast de veelvoudige Antilliaanse schaakkampioen L. Smith, die was vrijgesteld van deelname aan het kwalificatie-toernooi, zijn in het team opgenomen: Jacques Bet, die het toernooi ongeslagen won, Henk Strating, Alex Roose, Cleofis Thomas en Rudsel Wolf.

Het damesteam dat volgend jaar juni in Manila namens de Antillen achter de 64 velden zal zitten is nog niet samengesteld.

De schaakbond van de Nederlandse Antillen is momenteel bezig, evenals in 1990 een buitenlandse schaaktrainer aan te wijzen. Deze zal dan het Antilliaanse team optimaal moeten voorbereiden.

Twee grote toernooien voor tennissers in ZA

FRANKFURT - Zuid-Afrika organiseert het volgende seizoen twee internationale tennistoernooien voor de wereldtop van de mannen.

Het is de eerste keer sinds 1989 dat het internationale circuit het land aandoet.

De federatie van professionele tennissers (ATP) verklaarde in Frankfurt dat Johannesburg in maart en oktober als plaats van handeling van een evenement dient. "We hopen dat dit de aanzet geeft tot herstel van de relatie met Zuid-Afrika", zei een woordvoerder van de ATP.

De ATP schoof het land in 1990 vanwege de politiek van Apartheid. De federatie eiste afschaffing van het omstreden systeem en wilde een niet-raciale tennisbond in het land. "In grote lijnen is aan die voorwaarden voldaan, al zijn we nog niet helemaal tevreden", meldde de woordvoerder van de ATP.

Ras winnaar veldloop

SAN NICOLAS — In het duinterrein te Grapefield, waarvan het zand zich steeds verder landinwaarts verplaatst, werden de eerste veldlopen van het nieuwe seizoen gehouden.

Op het zware parkoers was Alvin Ras wederom de snelste met een uitstekende tijd van 20 min. 52 sec. over 5400 meter, gevolgd door Gert van Vliet in 23 min. 10 sec. en Leo Kata in 24 min. 46 sec.

Op zondagmiddag 24 november a.s. zal de atletiekvereniging OLYMPIA, onder auspiciën van de A.A.B. een Cross Country te Alto Vista organiseren. Deelname staat open voor leden en niet-leden. Het programma zal begin volgende week middels een persbericht bekend worden gemaakt.

WIELRENNEN / BORDEAUX - Na de tweede avond van de amateur-zesdaagse van Bordeaux leidt het Nederlandse koppel Michael Zijlaard (rotterdam) / Marcel van Vliet (De Lier). De andere koppels hebben een of meer ronden achterstand.

*****

POWERLIFTEN / OREBRO - De Nederlandse powerlifter Gerard Tromp is in Orebro wereldkampioen geworden in de klasse tot 60 kg. Hij bracht in totaal 615 kilogram omhoog (Kniebuigen 242,5, bankdrukken 150, deadlift 222,5). Zijn landgenoot De Vries werd vijfde in deze categorie met 562,5 kg.

*****

BOKSEN / ANCONA - De Italiaan Sumbu Kalambay is Europees kampioen in het middengewicht gebleven. De 35-jarige in Zaire geboren bokser versloeg zijn een jaar jongere Joegoslavische uitdager Miograd Perunovic. Het gevecht werd in de vierde ronde gestaakt.

*****

ATLETIEK / FURTH - De Duitse atlete Claudia Losch wordt geopereerd aan de binnenmeniscus van de linkerknie. De 31-jarige kogelstootster denkt drie weken later de training te kunnen hervatten voor het indoorseizoen. Losch beëindigt haar sportieve loopbaan bij de Olympische Spelen van Barcelona.

*****

MOTORSPORT / BARCELONA - De Spaanse motorcoureur Sito Pons stopt met de actieve wedstrijdsport. De tweevoudig wereldkampioen in de 250cc-klasse (1988, 1989) wordt directeur sportief van het team Honda-Campsa. De 31-jarige Pons, die voorlopig Alfonso wil worden genoemd, benoemde de talentvolle Alex Criville tot zijn Spaanse opvolger.

*****

WIELRENNEN / PARIJS - De Tour de France start in 1993 in het departement Vendee in het westen van Frankrijk. Dit is door de Tourdirectie in Parijs meegedeeld. De proloog is 3 juli in het plaatsje Puy-du-Fou en de karavaan blijft daar drie dagen in de buurt. ... Spaanse ... San Sebastian gegeven.

Organisatie WK boksen

SYDNEY - **Bij de ingang van het sportcentrum Homebush in Sydney, staat een groot bord: "Welkom in een accommodatie van de Olympische Spelen van 2000".**

Wanneer de organisatie van het WK boksen voor amateurs maatgevend is voor de kwaliteiten van de Australiërs dan ziet het er, wat die Olympische droom betreft, zeer somber uit.

De deelnemers vielen bij aankomst van de ene in de andere onaangename verrassing. Zo bleek de duur van het toernooi ineens met een dag bekort te zijn. De finales vinden in plaats van op zaterdag en zondag in twee sessies op zaterdag de 23ste november plaats. Ploegen die daarop hun terugreis met een dag wilden vervroegen, kregen nul op rekest.

De wereldbokbond voor amateurs (AIBA), die bij de Olympische Spelen van Seoul het systeem van twee ringen introduceerde, werd door de Australische organisatoren verrast met de mededeling, dat op verzoek van de televisie slechts één ring wordt gebruikt.

Wat de AIBA ook probeerde de Australiërs hielden voet bij stuk. Het gevolg is dat tot en met maandag drie maal per dag om respectievelijk 10.30, 13.00 en 19.30 uur moet worden gebokst. In het op ruim een half uur van het atletenhotel gelegen sportcentrum Homebush moeten door de 269 deelnemers uit 53 landen 257 partijen worden afgewerkt, die uiteindelijk twaalf wereldkampioenen moeten opleveren.

Toneelstuk: 'Cheaper bij the dozen'

ORANJESTAD — De toneelspelers van Aruba International School (ISA) die vorig jaar veel succes boekten met "Return To Oz" zullen dit jaar "Cheaper By The Dozen" opvoeren. Deze "dramatic comedy" is gebaseerd op de levens-avonturen van de familie Gilbreth in de twintiger jaren te Montclair, New Jersey. De opvoeringen van "Cheaper By The Dozen" zijn in Cas di Cultura op 22 november om 3 uur 's middags. Kaarten zijn vanaf maandag 18 november verkrijgbaar bij de ISA en indien nog over, bij de zaal.

PAS IN FINALE TEGEN CUBAAN FELIX SAVON

Vanderlijde loot erg gunstig in eerste ronde WK boksen

SYDNEY - Arnold Vanderlijde slaakte bij de loting voor het zesde toernooi om de wereldtitels boksen voor amateurs een zucht van verlichting. De gedachten van de drievoudige Europese kampioen in het zwaargewicht waren de afgelopen week in Sydney veelvuldig teruggegaan naar de naam van Felix Savon.

Zes jaar geleden in Reno ontmoette hij de Cubaan in de finale. Vanderlijde verloor die partij op punten. In 1989 bij de wereldtitelstrijd in Moskou kwamen de twee finalisten van Reno elkaar al in de eerste ronde tegen. Een gevolg van de nog steeds door de wereldboksbond voor amateurs (AIBA) gehanteerde blinde loting. De Limburger werd in de Russische hoofdstad meteen uitgeschakeld.

Het lot was Vanderlijde in Australië gunstiger gezind. Hij kreeg in de eerste ronde de Nigeriaan David Izouritei als tegenstander. "Ik denk dat ik nu een keer geluk heb met de loting", stelde Vanderlijde opgelucht vast. Het fortuin lachte hem nog een keer toe, toen Savon onder in het lotingsschema terecht kwam, waardoor een nieuwe confrontatie met de Cubaan op zijn vroegst in de finale van volgende week zaterdag mogelijk is.

Van Izouritei is slechts bekend, dat hij enkele maanden geleden in een toernooi in Duitsland op punten (8-17) verloor van Bert Teuchert. De Duitse kampioen won bij het laatste Intercuptoernooi weliswaar van Vanderlijde, maar die leed toen, naar later bleek, aan bloedarmoede. In Sydney strijden twaalf zwaargewichten om de wereldtitel. Vanderlijde komt vandaag voor de eerste maal in actie.

Halfzwaargewicht Peter Zwezerijnen had ook reden tot tevredenheid. De Utrechter, die bij de Europese titelstrijd van mei in Goteborg zilver veroverde, bokst maandagmiddag zijn eerste partij. Hij krijgt Mehmet Gurgen als tegenstander. De Turk afkomstig uit Kayseri, ook de geboorteplaats van Orhan Delibas, kwam een half jaar geleden bij het EK in Zweden in het zwaargewicht uit en werd daar in de eerste ronde uitgeschakeld.

MINDER GELUKKIG

Bantam Miguel Dias en zwaarwelter Orhan Delibas waren minder gelukkig. Dias veroverde bij het EK met zijn tweede plaats, net als Vanderlijde en Zwezerijnen zijn Olympische afvaardiging. De dakdekker uit Ridderkerk is de eerste Nederlander die in de ring komt. De nationale kampioen ontmoet de Noordkoreaan Li Gwang Sik.

Interim-bondscoach Fritz Sdunek ziet het somber in voor Dias. De voormalige Oostduitser voor wie het boksen nauwelijks geheimen kent: "Van de Noordkoreanen is bekend dat zij in de lichtere klassen over snelle, sterke, hard stotende boksers beschikken. Het zal een zeer zware opgave worden voor Dias."

De bokser zelf bleef optimistisch. "Iedereen heeft maar twee handen aan zijn lijf. Ik zal er alles aan doen om die eerste ronde te overleven." Dias heeft in de voorbereidingsweek, die het Nederlandse team in zonnig Sydney afwerkte, regelmatig moeten vasten om aan de voor hem voorgeschreven gewichtslimiet van 54 kilogram te komen. Vrijdagmorgen bij de weging bleef voor hem de schaal op 53,9 kilo staan.

Orhan Delibas hoopt in Sydney een plaats in de Nederlandse Olympische ploeg te veroveren. De Arnhemse zwaarwelter van Turkse afkomst verwierf enkele weken voor het EK in Goteborg de Nederlandse nationaliteit. In de Zweedse havenstad trof hij het niet. Hij kwam in de eerste ronde de latere Europese kampioen Israel Akopkokjan uit de Sovjetunie tegen en verloor op punten.

Delibas begint in Sydney tegen de andere finalist van het EK, de Duitser Torsten Schmitz. De voormalige Oostduitser heeft een geweldige staat van dienst. Bij het laatste WK in Moskou veroverde hij zilver en twee jaar daarvoor in Reno brons. In 1984, toen de DDR tot de boycottende landen van de Spelen in Los Angeles behoorde, werd Schmitz in Havana winnaar van het alternatieve "Olympische" bokstoernooi.

Fritz Sdunek kon Delibas echter gerust stellen. De oudtrainer van de boksploeg van de DDR kent Schmitz door en door. Delibas kreeg dan ook onmiddellijk bij de teambespreking na afloop van de loting gedegen informatie over zijn tegenstander. De onverstoorbare drievoudige nationale kampioen, die in de training een uitstekende indruk maakte: "Het is altijd handig als je de informatie uit de eerste hand krijgt.

Bovendien ben ik blij dat ik meteen aan de slag kan. Aan lang wachten heb ik een hekel."

Ook Arsenal heeft interesse

Bayern München bevestigt belangstelling Wouters

DUSSELDORF - Bayern München heeft officieel bevestigd Jan Wouters op korte termijn te willen inlijven. Soren Lerby sprak in Düsseldorf de hoop uit volgende week in de wedstrijd tegen Karlsruher SC al over de Ajacied te kunnen beschikken.

"Wij zijn zeer geïnteresseerd", aldus Lerby, sinds kort trainer van de ver afgezakte record-kampioen van Duitsland. Bayern verblijft momenteel in Düsseldorf, waar de ploeg zich voorbereidt op de confrontatie met MSV Duisburg, de verrassend hoog geklasseerde debutant in de Bundesliga.

Eerder deze week kocht de ploeg Alois Reinhardt, verdediger van Leverkusen.

Punt van onderhandeling tussen manager Hoeness en de zaakwaarnemer van Wouters zijn de persoonlijke eisen van de voetballer. Als daar overeenstemming over wordt bereikt, moet zaken worden gedaan met Ajax. Hoewel Wouters bij de Amsterdamse club nog een meerjarige verbintenis heeft, is hem toegezegd dat hij weg mag indien zich een internationale topclub meldt.

Aangenomen wordt dat Bayern geen moeite zal hebben met het transferbedrag, dat naar verwachting tussen de twee en drie miljoen gulden ligt.

Penningmeester Van Os verklaarde dat naast Bayern München ook Arsenal zich officieel bij de club voor Wouters heeft gemeld.

Rob Jansen, zaakwaarnemer van de voetballer, zei niet te verwachten dat de transfer nog voor het weekeinde wordt afgerond.

Erik de Bruin als eerste genomineerd voor Spelen

NOC en KNAU maken limieten bekend voor Olympische Spelen

NIEUWEGEIN - Het Nederlands Olympisch Comite (NOC) en de Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie (KNAU) hebben de limieten en de selectieprocedure voor deelneming aan de Olympische Spelen van Barcelona vastgesteld.

De limieten zijn gebaseerd op wereldranglijstgegevens en prestaties die tijdens het WK in Tokyo zijn geleverd.

Erik de Bruin, die in de Japanse hoofdstad zilver behaalde met discuswerpen, is de enige atleet die tot nog toe is genomineerd. Algemeen directeur van de KNAU Arie Kauffman verwacht dat zo'n tien atleten in de komende maanden nominatie zullen afdwingen.

Sporters die de A-limiet halen, worden na overleg met het NOC genomineerd. Uitgangspunt voor uitzending naar Barcelona is een mogelijke plaats in de finale of bij de beste acht. Na nominatie dient vormbehoud te worden getoond, bijvoorbeeld door het halen van een B-limiet.

DE LIMIETEN

De limieten zijn: (Eerst de NOC/KNAU-limiet (A-limiet), vervolgens de IOC/IAAF-limiet (B-limiet): A-limiet * B-limiet:

Mannen:

100 m:	10,15 * 10,30
200 m:	20,50 * 20,80
400 m:	45,45 * 45,90
800 m:	1.45,90 * 1.46,20
1500 m:	3.36,50 * 3.37,00
5.000 m:	13.27,30* 13.27,30
10.000 m:	28.07,00 * 28.07,00
Marathon:	2.11.30* 2.14.00
110 m h:	13,50 * 13,80
400 m h:	49,45 * 50,00
3000 m steeple:	8.22,00 * 8.28,00
hoog:	2,28 m * 2,28 m
Polshoog:	5,55 m * 5,50 m
Ver:	8,01 m * 8,00 m
Hinkstapsprong:	16,90 m * 16,85 m
Kogel:	19,85 m * 19,85 m
Discus:	63,00 m * 63,00 m
Speer:	80,00 m * 80,00 m
Kogelslingeren:	74,50 m * 74,50 m
4 x 100 m:	38,80
4 x 400 m:	3.02,00
Tienkamp:	8000 pnt * 7850
20 km snelwandel:	1.22.00 * 1.24.00
50 km snelwandel:	3.59.00 * 4.05.00

Vrouwen:

100 m:	11,16 * 11,40
200 m:	22,80 * 23,20
400 m:	50,85 * 52,00
800 m:	1.59,50 * 2.01,00
1500 m:	4.06,00 * 4.09,00
3000 m:	8.48,00 * 8.56,00
10.000 m:	32.10,00 * 32.40,00
Marathon:	2.34.00* 2.35.00
100 m h:	13,00 * 13,30
400 m h:	55,25 * 56,50
Hoog:	1,92 m * 1,92 m
Ver:	6,65 m * 6,55 m
Kogel:	18,50 m * 17,90 m
Discus:	61,00 m * 59,00 m
Speer:	61,40 m * 61,40 m
4 x 100 m:	43,70
4 x 400 m:	3.29,00
Zevenkamp:	6100 pnt * 5950
10 km snelwandel:	45.00

* * * * *

CRICKET / NEW DELHI -Het Zuidafrikaanse elftal heeft, na een afwezigheid van 21 jaar, zijn eerste wedstrijd gewonnen. In New Delhi werd India, de eerste twee duels duidelijk sterker, verslagen. India scoorde 287 voor 4 in 50 overs, Zuid-Afrika produceerde 288 runs voor het verlies van slechts twee wickets.

Sport Agenda

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Rif)
geopend op woensdag van 14.00-16.45 uur; vrijdag van 20.00-22.00 uur; zaterdag van 13.00-17.00 uur en zondag van 09.30-12.30/14.00-17.00 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-13.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

ZONDAG
VOETBAL
(Antilliaanse Kampioenschap)
17.30 uur Jong Colombia vs Vitesse - S.D.K.
17.30 uur Real Rincon vs Sithoc - Bonaire.

ATLETIEK
(RRCK)
06.30 uur start 10-km Fatumloop bij gebouw op de Cas Coraweg naar Seaquarium.

* * * * * * * * *

Berti Vogts welkom bij American Football

FRANKFURT - Berti Vogts heeft een uitnodiging ontvangen op 5 april 1992 een wedstrijd voor de world league van de American football-club Frankfurt Galaxy bij te wonen.

De bondscoach van de Duitse voetbalbond (DFB) verdenkt de spelers van deze club ervan de grasmat van het Wald-stadion in Frankfurt te ruïneren.

De selectie van Vogts werd tijdens een training van het veld gestuurd omdat de gesteldheid van het terrein te wensen overliet. Volgens Vogts werd die maatregel genomen om de plaatselijke american footballclub te bevoordelen.

Vogts meldde in de "Frankfurter Allgemeine Zeitung" ook nog dat in februari bij de interland Duitsland-Sovjetunie het veld al flink te lijden had gehad van het american football. Om Vogts zelf met deze tak van sport kennis te laten maken, stuurde Galaxy-manager Oliver Luck hem de uitnodiging.

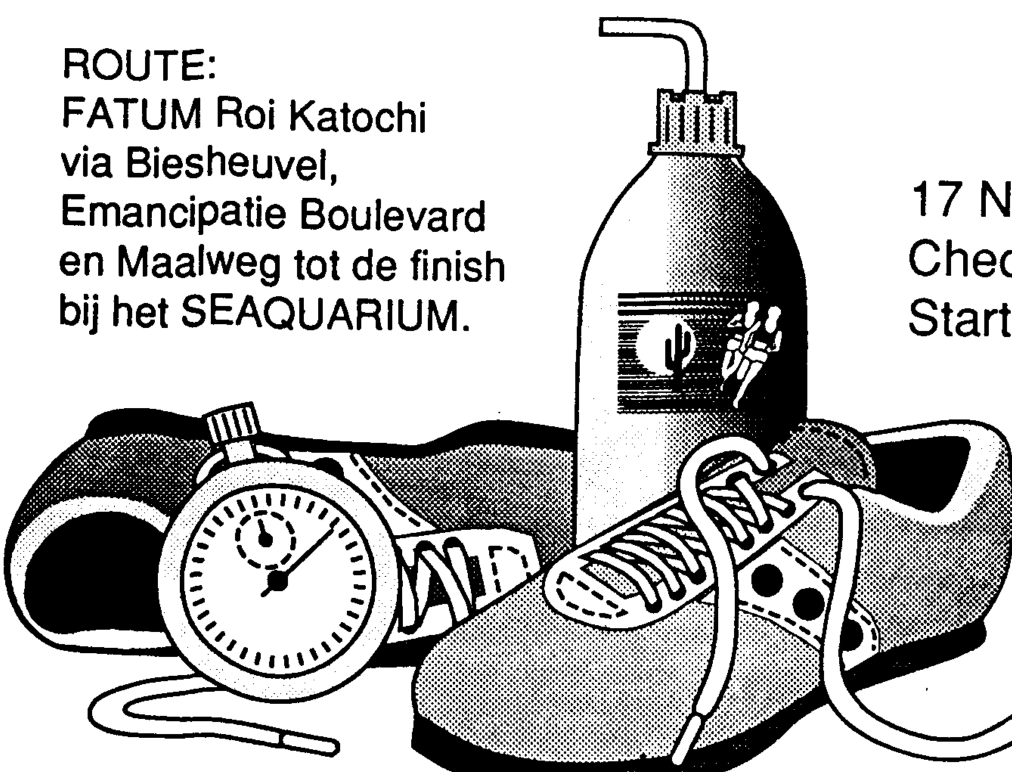
* * * * *

TENNIS / NEW YORK -Tom Gorman is ook in het nieuwe jaar de aanvoerder van het Amerikaanse tennisteam in het toernooi om de Davisbeker. Het wordt het zevende jaar voor Gorman, die in december met zijn ploeg in de finale tegen Frankrijk staat.

* * * * *

ERIKDE BRUIN: als enige genomineerd tot nu toe

NICEF-boot met Kroatische kinderen behouden aangekomen

n afwachting van dertiende bestand duurt oorlog voort

ELGRADO - Het Joe- lavische leger heeft erdag, enkele uren r het dertiende staakt- vuren in de Joegosla- che burgeroorlog van echt werd, artillerie- vallen uitgevoerd op buitenwijken van de atische havenstad ovnik. Ook in het r het federale leger ingelde Vukovar t hevig gevochten, zo dt de Kroatische .

door Servie geleide fede- leger en Kroatische func- arissen kwamen vrijdag nieuw staakt-het-vuren ven dat vanmiddag rdag) om een uur (Ant. tijd) zou ingaan. De Kroa- radio berichtte echter het leger vanuit de heu- rond Dubrovnik vrijdag- d en zaterdagochtend aanvallen uitvoerde. In var zouden felle straat- chten woedden en ook de regio rond Borovo lje en de stad Vinkovci en gevechten gemeld. G-gezant Lord Car- n zei in een vraagge- k met de BBC: "Het is lijk dat het staakt-het- houdt, maar de voorte- n zijn niet erg goed".

KINDEREN GERED

veerboot "Slania" is rdag na een 36 uur de tocht met driedui- d vluchtelingen uit rovnik aangekomen in Noordadriatische haven- Pula. Tijdens de tocht den twee baby's geboren, Radio Zagreb. De veer- maakte zijn tocht op ook van het VN-Kinder- ds UNICEF en vervoerde onde kinderen en hun ers.

Het Joegoslavische parle- t heeft vrijdag het ver- wen in premier Ante Mar- ic en minister van Bui- landse zaken Budimir car opgezegd. Beiden zijn aten. Markovic wordt ver- n dat hij medeschuldig aan de ... keling in Joegoslavie. ar zou zijn land niet vertegenwoordigd en in het buitenland. staatspersbureau g meldde niet hoeveel mentariers de motie van rouwen steunden. Het rale parlement, waar n nog afgevaardigden uit vie en Montenegro en, heeft de Joegoslavi- vice-president, de Mon- rijn Branko Kostic, agd een nieuwe pre- voor te stellen.

ACTIE BONN

Duitse parlement nam g unaniem een reso- aan waarin gevraagd om snelle diplomatieke ning van de Joegoslavi- republieken Slovenie en Kroatie. De resolutie gaf Servie de schuld voor de aanhoudende gevechten in Joegoslavie, dat volgens het parlement geen kans heeft om te overleven. Voor er sprake kan zijn van erkenning wil Bonn echter dat de republieken garanties afgeven voor de rechten van minderheden. Na beeindiging van de gevechten zouden eventuele grenswijzigingen doorgevoerd kunnen worden, echter alleen door onderhandelingen, niet op basis van geweld. Bonn wil de komende weken afzonderlijke lidstaten van de EG polsen om te zien of een meerderheid bereid is de republieken op 10 december te erkennen.

Dan loopt het EG-ultimatum over beeindiging van de gevechten af. Duitsland heeft binnen de EG het voortouw genomen om op erkenning aan te dringen van beide republieken, maar is huiverig hiertoe alleen over te gaan.

Toch oproep vergevingsgezindheid

Sihanouk bitter over Rode Khmers

PHNOM PENH - In zijn eerste toespraak tot de bevolking zaterdag heeft prins Norodom Sihanouk geen blad voor de mond genomen over de genocide door de Rode Khmer. De prins keerde deze week na dertien jaar ballingschap terug.

Tegenover tienduizenden mensen die zich bij zijn paleis aan de rivier de Mekong hadden verzameld, zei hij weliswaar dat zij vergevingsgezind moesten zijn en "het verleden vergeten" maar dat geld niet de misdaden van de Rode Khmer. "Wij kunnen hun misdaad niet vergeten," zei de prins, die zelf ooit samenwerkte met de Rode Khmer. "Hun misdaad vormt de geschiedenis van de natie en deze misdaad zal nog tienduizend jaar blijven." Over de voormalige heersers van Kampuchea met wie hij binnenkort weer gedwongen zal zijn samen te regeren, zei hij: "Hoe zou ik van hen kunnen houden? De Rode Khmer doodden vijf van mijn kinderen en veertien kleinkinderen van mij."

"In ons hart blijven wij slechte gevoelens houden en daar is geen genezing voor... Maar we moeten (het land) weer opbouwen en als de Rode Khmer rebellen en bandieten blijven en als wij geen... vergeving tonen, dan kunnen we geen vrede krijgen." De Kampucheanen zijn door de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad gedwongen de terugkeer van de Rode Khmer te accepteren, zei de prins.

Premier Hun Sen van Kampuchea heeft vrijdag de bevolking opgeroepen kalm te blijven bij de terugkeer van leiders van de Rode Khmer in Phnom Penh. Hun Sen vreest dat eventuele betogingen tegen de voormannen van de voormalige heersers uit kunnen lopen op gewelddadigheden. Volgens zijn schatting zou negentig procent van de bevolking van de hoofdstad de straat op willen gaan uit protest tegen de aanwezigheid van Rode Khmerleiders.

VANDAAG ONDERTEKENING AKKOORD

Minister Hirsch Ballin:

'Come-back' democratie in Suriname is onderweg

KRALENDIJK — Met een door de Nederlandse delegatie aangeboden lunch in het Harbour Village Hotel werd vrijdag de conferentie geopend. Na een welkomstwoord van de premier van de Nederlandse Antillen, Maria Liberia-Peters, waarin ze wees op de strategische lokatie van de Antillen als onderhandelingsland, voerden beide delegatieleiders het woord. Minister van Justitie Ernst Hirsch Ballin constateerde dat de nieuwe Surinaamse regering "de eerste en ferme schreden heeft gezet naar een come-back van de democratische rechtsstaat".

Volgens Hirsch Ballin komt het er nu op neer "de democratie te consolideren en de rechtsstaat te versterken, het primaat van het civiele staatsgezag over het militair gezag zeker te stellen en financiële en economische hervormingen door te voeren". Over de Nederlandse steun daarbij zei de minister van Justitie dat het niet de bedoeling is de klok terug te draaien, maar dat deze er juist op gericht is om de soevereiniteit van Suriname te bevorderen. Hirsch Ballin voegde daaraan toe dat zonder economische ontwikkeling en sociale rechtvaardigheid geen effectief democratisch bestuur mogelijk is.

De Surinaamse delegatieleider, Subhaas Mungra, zei dat voor Suriname de ontwikkelingingssamenwerking verreweg het belangrijkste is. Volgens Mungra is de situatie van Suriname de afgelopen jaren dermate verslechterd dat zij "een vruchtbare bodem voor het zaad van illegale handel en in- en doorvoer van drugs heeft opgeleverd". De Surinaamse regering wil deze activiteiten aanpakken en tegelijkertijd een economisch aanpassingsprogramma uitvoeren en structurele hervormingen doorvoeren, aldus de Surinaamse minister van buitenlandse zaken. Hij zei dat de regering al was begonnen met een aantal saneringsmaatregelen, waaronder die van de staatsbegroting. Mungra constateerde dat bij een nauwere relatie met Nederland moet worden voorkomen dat, net als in het verleden, fricties ontstaan. Volgens hem moeten de komende werkbesprekingen ervoor zorgen dat "een aantal zaken waarover enig verschil van mening schijnt te bestaan" worden besproken en mogelijk worden opgelost. De werkbesprekingen die vrijdag en zaterdag plaatshebben zullen circa acht uur duren, waarna de ministersconferentie zaterdagavond (Nederlandse tijd) wordt besloten met de ondertekening van een protocol, dat later moet resulteren in een raamverdrag.

Het ministerieel overleg tussen Nederland en Suriname op Bonaire voltrekt zich "in een goede sfeer" en verloopt "constructief". Dit heeft de woordvoerder van de Nederlandse delegatieleider, minister Ernst Hirsch ballin, vrijdagavond meegedeeld. (Zoals elders uit deze editie blijkt, is vandaag intussen bekend geworden dat sprake is van een impasse over de voorwaarden die Nederland verbindt aan het verstrekken van financiële hulp, RED.) Er is inmiddels gesproken over de versterking van de rechtsstaat en de democratie in Suriname en over Nederlandse ondersteuning op het gebied van wetshandhaving en openbaar bestuur. Hieronder valt de drugsbestrijding, een onderwerp dat vandaag nogmaals aan de orde komt. Ook is gesproken over waarborgen om het nationaal leger van Suriname binnen de kazerne te houden. Er zijn twee werkgroepen geformeerd die ideeën over steun aan Suriname voor wetshandhaving en openbaar bestuur nader moeten uitwerken. Eerder was van Surinaamse zijde aangedrongen eerst het daaropvolgende agendapunt, de hervatting van het ontwikkelingssamenwerkingsverdrag van 1975 en de verbreding van de financieel-economische samenwerking, te behandelen. Uiteindelijk heeft de Surinaamse delegatie ingestemd met de Nederlandse agenda-volgorde. Voor Nederland geldt als doel van de besprekingen op Bonaire de verbreding en versterking van de banden met Suriname. Dit moet op Bonaire zaterdag vorm krijgen in de ondertekening van een protocol voor een raamverdrag.

Ook de gesprekken over het herstel van het ontwikkelingsamenwerkingsverdrag van 1975 en de verbreding van de financieel-economische samenwerking zijn volgens de woordvoerder in een uitermate goede sfeer verlopen, waarbij goede vooruitgang is geboekt. De deelnemers beschouwden het overleg over dit agendapunt als een soort van verkenning. Het zal in een klein politiek comite worden voortgezet. Voor de Nederlandse delegatie is duidelijk dat de Surinaamse regering structurele aanpassingen van de economie wil doorvoeren, op basis van het vorig jaar uitgebrachte rapport van de consultants Coopers + Lybrand. De delegaties hebben gesproken over de wijze waarop Nederland de sociale negatieve effecten van het aanpassingsprogrammaenigszins kan opvangen. Over de periode tussen de uitvoering van dit aanpassingsprogramma en de gesprekken in Bonaire zijn nog geen concrete afspraken gemaakt.

Verbreek de stilte rondom sekusueel geweld

WILLEMSTAD — Het Steering Committee gaat 25 november niet ongezien voorbij aan de dag waarop slachtoffers van seksueel geweld worden bedacht. Het comite heeft drie spots gemaakt die de stilte rondom seksueel geweld moeten verbreken.

'Kibra Selensio ban kaba ku violensha seksual' is de boodschap: 'Verbreek de stilte laat het seksueel geweld ophouden'. Ter ondersteuning van de spot worden er pamfletten verspreid met inhoudelijk dezelfde boodschap.

Op de 25ste november zullen in het Sentro di Dama aan de Seroe Fortunaweg drie vrouwen ingaan op dit onderwerp, te weten advocate Suzanne Römer, de sociooog Jacqueline Martis en psycho-therapeut Yona Taylor. Vanaf 19.00 uur 's avonds kunnen belangstellenden gratis terecht in het damescentrum om hun lezingen bij te wonen.

Co Klein symposium:

"Aannemers worden nu sociaal ondergewaardeerd"

WILLEMSTAD — Niet alleen gedeputeerde Page, maar ook Reno Pieters van DOW en Co Kleyn, directeur van N.V. Betonbouw, pleitten gisteren tijdens het symposium 'Een nieuw begin' in het ITC voor bouwteams bestaande uit architecten, aannemers en opdrachtgevers. Kleyn acht bovendien de instelling van een onafhankelijke bouwmanager 'uitermate zinvol om de planning en de uitgaven in de gaten te houden'. Verder maakte hij een opmerkelijke profielschets van de Curaçaose aannemer. "Deze is sociaal ondergewaardeerd", meent hij.

Uit het profiel dat de directeur van N.V. Betonbouw schetst, valt af te leiden dat de Curaçaose aannemer geen benijdenswaardig persoon is. Hij wordt als ondernemer niet volwaardig gezien en wordt in zekere zin uitgebuit door opdrachtgever en direktievoerder. "Je vraagt hem kosteloos advies, en als het je niet aanstaat leg je het naast je neer." Als een projekt het einde nadert begint volgens hem een proces van afknijpen. De aannemer is dan in een situatie dat het werk moeten worden afgemaakt, terwijl de opdrachtgever 'op zijn geld blijft zitten'.

Kleyn laakt wat dat betreft de houding van de opdrachtgever, die het leven van de aannemer wel erg zuur maakt, zo blijkt uit zijn woorden. "We krijgen ons geld wanneer de opdrachtgever daar zin in heeft. Volgens hem is de betalingstermijn een rekbaar begrip." De aannemer is soms zelfs gedwongen om te gaan procederen om zijn geld los te krijgen.

Dat vindt Kleyn allemaal hoogst onredelijk, want diezelfde aannemer is wel verantwoordelijk voor alle risico's als prijswijzigingen, vertragingen in de leveranties, diefstal en de luimen van de werknemers. Kortom: de aannemer is onderbetaald en rijp voor op zijn minst strenge medische begeleiding, concludeert hij ironiserend.

BOUWMANAGEMENT

De instelling van een bouwteam zou het leed al aardig kunnen verzachten, meent hij. Tevens wordt door een goede samenwerking én de aanstelling van een bouwmanagement, dat nauwlettend de planning en de financiën van het projekt in de gaten houdt, voorkomen dat projekten dreigen te mislukken door budgetoverschrijdingen en dergelijke. Een recent voorbeeld is hiervan het Sonesta Hotel, dat kampt met een overschrijding van 20 miljoen gulden.

Niet alleen het financiële aspect leidt onder een sl[...]chte coördinatie van projekten, meent hij. Ook e[...] beroerde teamgeest, vertr[...]gingen, frustraties b[...] opdrachtgever en financie[...] kunnen het gevolg hierva[...] zijn van weinig tot gee[...] overleg. "Strakke financiële begeleiding is een 'must'" concludeert hij. Het woor[...] 'bouwteam' dient niet ee[...] vloek te zijn waar je ver[...] van moet blijven, vervolg[...] hij. Vroegtijdig overleg m[...] de aannemer kan zelfs ko[...]tenbeparend werken. Ook een beter produkt en tijd[...]winst liggen binnen berei[...] als er meer samengewerk[...] wordt in de bouwwereld, aldus Kleyn.

Stasi-generaal veroordeeld

MUNCHEN - Har[...] Schutt, de belangrijkste med[...]werker van de vroegere spi[...]nagechef van de voormali[...] DDR Markus Wolf, is vrijd[...] tot twee jaar voorwaard[...]lijke gevangenisstraf veroo[...]deeld omdat hij tussen 19[...] en 1988 opdrachten he[...] gegeven aan een medewerk[...] van de Westduitse inlichti[...]gendienst die tegelijk vo[...] Oost-Berlijn werkte.

AGENDA BONAIRE

[POL]ITIE: 8000
[BR]ANDWEER: 8222
[TELEFOON]CENTRALE: 8845
[HOS]PITAAL: 8900

[LAN]DFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-[..]0 uur; zondag gesloten.

[OP]ENBARE BIBLIOTHEEK
[(Ope]ningstijden voor het publiek)
[Maan]dag en donderdag van 14.00-18.00 [uur;] dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/[..]-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00

[(Ope]ningstijden voor lezers)
[Woe]nsdag van 14.00-19.00 uur.

[POS]TSLUITING: maandag t/m vrijdag aan[get]ekende stukken om 15.30 uur; gewone [stuk]ken om 16.30 uur.

[SER]VICE CLUBS
[...]: informatie H. van Bommel, tel.: [...]
[Rota]ry: woensdag 12.00 uur - Restaurant [...]ater.

[GAL]ERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya [...]di 70): openingstijden: maandag t/m [...] van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; [...]dag van 08.00-12.00 uur.

[...]TIECLUB (Weg naar Willemstoren): [...] op vrijdag van 20.00-24.00 uur; [...]dag van 12.00-24.00 uur.

[...] openingstijden Slachthuis i.v.m. [afwe]zigheid van de keurmeester zal tot [nade]r order uitsluitend op donderdagen en [...]gen geslacht en gekeurd worden.

* * * * * * * *

[KER]KDIENSTEN
[St.] Bernarduskerk, Kralendijk:
[Maan]dag t/m zaterdag om 18.45 uur; [Zon]dag om 08.00 en 19.00 uur.
[...]motokerk, Antriol:
[Maan]dag t/m zaterdag om 19.30 uur; [Zon]dag om 09.00 en 18.00 uur.
[Lu]dovicuskerk, Rincon:
[Maan]dag t/m zondag om 19.30 uur.

[BERI]CHTENBEZORGING doorgeven aan [...]er E.A. van der Ree, Kaya Lisboa 9.

* * * * * * * *

Voormalig Bonaire Beach Hotel gaat onder de hamer

KRALENDIJK — Opnieuw is er sprake van dat het vroegere Bonaire Beach Hotel (BBH) geveild zal worden. Het hotel draait momenteel onder de naam Sunset Beach Hotel en is een van de beter lopende hotels op het eiland. De eigenaar van het hotel is Tropical Beach Resort die zich niet aan de koopvoorwaarden heeft gehouden. Het hotel is al geruime tijd een doorn in het oog van gedeputeerde Ramoncito Booi.

Niet omdat hij bezwaren zou hebben tegen de exploitatie van het hotel, dat bovendien een bron van inkomsten is en een goede werkgelegenheid voor verschillende werknemers. Waar Booi bezwaar tegen heeft is de speculatieve gedachte die Tropical Beach Resort er op na houdt. Het hotel werd namelijk met grond en opstallen voor een schijntje door Bon-Antil N.V. (jointventure voor de Centrale regering en het eilandgebied Bonaire, ieder voor 50 procent) verkocht en Tropical Beach Resort (TBR) werd eigenaar voor 1,6 miljoen.

Er waren echter wel enkele voorwaarden in het koopcontract en dat waren een aanzienlijke uitbreiding en een volledige renovatie die al in april 1989 gerealiseerd zou moeten zijn. T.B.R. beloofde rond dertig miljoen te investeren. In het geval echter niet aan de verplichtingen voldaan zou worden, kon Bonaire gebruik maken van de boete-clausule van 500 duizend dollar die T.B.R. zou moeten betalen. Vermoedelijk is T.B.R. nimmer van plan geweest om een grote investering te doen, maar wel om het hotel te sluiten.

Op dat moment echter besloot Gerharts het hotel te pachten. Het mes sneed aan twee kanten, want de werkgelegenheid was gereed en het hotel genereerde aanzienlijke bedragen. Na ruim twee jaar exploitatie wilde de directeur van Sunset Beach hotel Hugo Gerharts het hotel kopen. T.B.R. waar advocaat Ton Theeboom directeur van is — en merkwaardigerwijs eveneens presidentcommissaris van het bedrijf van Hugo Gerharts — vroeg echter zes miljoen voor het hotel.

Gedeputeerde Ramoncito Booi is daar volledig tegen. Tegenover de Amigoe zei hij dat de overheid onder geen enkele voorwaarde zou meewerken aan dit speculatieve spelletje. Booi: "Ik heb geen bezwaar tegen Hugo Gerharts. Ik heb zelfs bewondering voor hem dat hij van Bonaire Beach hotel een goedlopende zaak heeft gemaakt. Het is echter voor de overheid een onmogelijke zaak dat Gerharts zes miljoen neertelt aan Tropical en dan later steun nodig heeft van de overheid".

De verkoop van Bonaire Beach hotel is in etappes verlopen. Zoals bekend heeft de PDB die het bestuur uitmaakte, de eerste verkoopcontacten gelegd. De zaak werd evenwel afgerond door de UPB die het eilandsbestuur na de val van het PDB/POB Bestuurscollege over nam. Zij tekenden het verkoop-contract. Tegen de zin van — de inmiddels tot directeur van Bon-Antil benoemde — Papa Statia. De ex-minister heeft nooit vertrouwen gehad in Tropical Beach Resort en was sterk gekant tegen de verkoop van het hotel.

Paboso steunt Bopec-stakers

KRALENDIJK — De Partido Bonairiano Sosial steunt de werknemers van Bopec die afgelopen week in staking gingen. In de loop van donderdag begaven de fractieleden van de Paboso zich naar de toegangspoort van het Bopec-terrein om zich op de hoogte te stellen van de situatie.

Volgens Willem was het duidelijk dat zich een arbeidsprobleem zou gaan voordoen. Om die reden vroeg zijn partij ook een interne vergadering van de eilandsraad aan. Daar werd de toestand besproken. "Wij willen ons niet mengen in een onderhandeling in het bedrijfsleven", aldus Willem. "Het lijkt mij echter wel goed, wanneer na gegaan wordt welke consequentie eventuele acties zullen hebben op de gemeenschap".

Volgens Willem is er één duidelijkheid in deze zaak. De werknemers van Bopec willen een verbetering van hun financiële positie. Echter onbegrijpelijk vindt de Pabosoleider het, dat de directie van het bedrijf de zaak nauwelijks serieus opneemt. "Ik geloof dat de Centrale regering zo snel mogelijk stappen moet ondernemen om de beide partijen terug te brengen aan de onderhandelingstafel", aldus Willem. Zoals bekend heeft het bestuur van de BPWU al bereidwilligheid vertoont om opnieuw met de onderhandelingen te beginnen. De Bopec-directie echter schijnt daar niet zo'n behoefte aan te hebben.

Geslaagde promotie van de ALM in Atlanta

KRALENDIJK — De promotie van de ALM voor de eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba in Atlanta is volgens gedeputeerde van Tocrisme Ramoncito Booi uiterst succesvol geweest. De show werd gestolen door de Bonaireaanse folkloristische groep Kibrahacha op de muziek van Tipiko Bonairiano.

De avond werd georganiseerd in Hotel Holiday Inn Crown Plaza in de hoofdstad van Georgia en het was voor de eerste maal dat de ALM een dergelijke promotieavond organiseerde voor de drie Benedenwindse eilanden gezamenlijk. Booi had alle lof voor het initiatief van de ALM en in het bijzonder voor het optreden van Sam Kaluf die de ALM vertegenwoordiger in Amerika is.

Ook attendeerde gedeputeerde Booi op de muzikale groep Tipiko Boneriano die — evenals in zovele andere buitenlandse steden — weer een vleugje 'echt' Bonaire uit hun instrumenten te voorschijn toverde.

Behalve dans en muziek, werd er ook van de gelegenheid gebruik gemaakt om te vergaderen en juist daar, aldus Ramoncito Booi kwamen enkele belangrijke punten naar voren die een bijdrage kunnen gaan leveren voor het Bonaireaanse toerisme.

Voor de eerste maal maakte ook de nieuwe directeur van de Tourism Corporation Bonaire (T.C.B.) Geronimo Pietersz deel uit van de Bonaireaanse delegatie. Hij was in de gelegenheid om met verschillende personen uit de hotelwereld van gedachten te wisselen. Zoals bekend is Pietersz echter al heel goed ingevoerd in Amerika, waar hij aan de Washington University zijn master degree behaalde in 'toerisme' en 'marketing'. Voor Booi was de aanwezigheid van Pietersz een goed begin van de werkzaamheden van de TCB.

Heropening muntenmuseum

■*ORANJESTAD —Minister President Nelson Oduber verrichtte deze week de heropening van het Museo Numismatico di Aruba, dat nu aan de Zuidstraat 7 is gevestigd. Bij de gelegenheid mochten de eigenaar van de muntencollectie, Mario Odoro (3de van rechts) en zijn gezinsleden de nodige gelukwensen in ontvangst nemen. Op de foto de familie Odor, premier Oduber en Statenvoorzitter Felix Flanegien.*

Coca zaak door Rotterdams OM aangehouden

In afwachting mogelijk onderzoek in Suriname

ROTTERDAM - Het Openbaar Ministerie en de rechtbank in Rotterdam rekenen erop dat het binnenkort mogelijk zal zijn om justitieel onderzoek in Suriname te verrichten.

Officier van justitie, mr. Witteveen, zei woensdag voor de rechtbank in Rotterdam te verwachten dat het na de ministersconferentie op Bonaire over het herstellen van de betrekkingen met Suriname binnen enkele maanden mogelijk zal zijn om Nederlandse rechercheurs en een rechter-commissaris naar Suriname te sturen voor nader onderzoek in een strafzaak. Om die reden stemde de rechtbank ermee in om de zaak tegen de 28-jarige Stephen M.D. voor drie maanden aan te houden.

M.D. wordt door justitie beschouwd als de hoofdverdachte bij de invoer van 357 kilo cocaine, die verstopt in een lading hout in mei met het zeeschip Elizabeth Boye vanuit Paramaribo in de Rotterdamse haven aankwam. Volgens de advocaat van M.D. kan justitie in Suriname belangrijke verklaringen optekenen die zijn client kunnen ontlasten.

Nederlandse Tweede Kamer verontwaardigd

EG veroordeelt legergeweld op oost-Timor

NOORDWIJK - De Europese Gemeenschap en haar lidstaten veroordelen ten sterkste het geweld van het Indonesische leger in oost-Timor van afgelopen dinsdag. In het Nederlandse parlement toonde men zich verontwaardigd over het bloedbad op Timor.

In een verklaring die de EG-ministers van Buitenlandse zaken woensdag in Noordwijk hebben uitgegeven doen zij een beroep op de Indonesische regering ervoor te zorgen dat leger en politie op oost-Timor onmiddellijk ophouden met het gebruik van geweld. Zij dringen aan op berechting van de militairen en politiemensen die voor het incident verantwoordelijk zijn. De EG zal proberen uit onafhankelijke bronnen informatie te krijgen over de omstandigheden waaronder de beschietingen hebben plaatsgevonden.

In de Nederlandse Tweede Kamer heeft men met grote verontwaardiging kennis genomen van het bloedige optreden dinsdag van Indonesische militairen op oost-Timor, waarbij enige tientallen mensen tijdens een begrafenis de dood vonden. Dat bleek woensdag tijdens het wekelijkse vragenuurtje. Premier Lubbers, optredend als vervanger van minister Van den Broek van Buitenlandse zaken, sprak van "een hele ernstige toedracht", waarin de regering nog geen volledig inzicht heeft. D66-woordvoerder Tommel sprak bij voorbeeld over "diepe afschuw. De schendingen van de mensenrechten in Indonesie hebben een structureel karakter", aldus Tommel.

Als politiespion

Leider vakbond in Zuid Afrika laan uit gestuurd

JOHANNESBURG - De Zuidafrikaanse vakbond van zwarte metaalarbeiders NUMSA heeft haar voorzitter Maxwell Xulu ontslagen omdat hij een spion van de politie zou zijn.

In een donderdag uitgegeven verklaring stelt de vakbond dat er "overweldigend" veel aanwijzingen zijn dat Xulu enkele jaren een informant van de veiligheidspolitie is geweest. Numsa, met bijna driehonderdduizend leden de grootste vakbond van het land, beschuldigde de regering van corruptie omdat die "belastinggeld gebruikt heeft om politieke tegenstanders te bespioneren".

[P]aboso:

"Eus Anthony is UPB-slachtoffer"

[K]RALENDIJK — Volgens de fractie van de Paboso [is d]rs Eus Anthony het slachtoffer geworden van het [onv]erantwoord handelen van de UPB. Zoals bekend [hee]ft begin deze week Anthony zijn kandidatuur voor [gez]aghebber ingetrokken. De UPB heeft drs Anthony [gee]n enkele steun gegeven op de scherpe reactie uit [de] gemeenschap.

[V]olgens Willem heeft zijn [par]tij er in het verleden al [her]haaldelijk op geattendeerd dat de manier van [han]delen van de UPB onaanvaardbaar is. Naar de [mee]ning van de Pabosopartijleider moet er tussen [drs] Anthony en partijleider [Ru]di Ellis een bepaalde [afs]praak zijn geweest. Nadat [de] UPB eveneens de kandidatuur van Anthony heeft [late]n vallen, legde drs Eus [Ant]hony een voor de Paboso [te]leurstellende verklaring af. [Ro]chi Willem: "Iemand als [drs] Anthony en zeker met [zijn] achtergrond kan toch [nie]t de gemeenschap, de pers [en] Paboso beschuldigen. De [ech]te schuldige is de UPB [die] hem gevraagd heeft om [gez]aghebber te worden. Het [ble]ek echter dat de UPB niet over voldoende steun beschikte. Zelfs niet in eigen kring om Anthony kandidaat te stellen".

Voor de Paboso is het hoofdstuk afgesloten, zegt Willem. De partij kan vrede hebben met de kandidatuur van mr Frits Goedgedrag. Bezorgder maakt Willem zich over het feit, dat drs Eus Anthony gezegd heeft, dat Bonaire nu evenmin behoeft te rekenen op zijn steun op het gebied van onderwijs. Willem wijst er op, dat de bevolking Anthony als gezaghebber heeft afgewezen. Dat is volgens de Pabosoleider nu eenmaal een realiteit. Hij zegt te hopen, dat Eus Anthony zijn uitspraken zal herzien.

Willem is tevreden met het initiatief van Luqui Pijnakker-Booi en hij staat er volledig achter, dat het resultaat van de handtekeningenactie aangeboden zal worden aan minister Hirsch Ballin. Willem: "Naar mijn mening heeft de bevolking duidelijk laten weten dat Soliana nog een periode zal moeten aanblijven. Dat lijkt gebaseerd op de ervaringen die hij heeft, maar ook op het feit, dat daarmee de komst van Anthony voorkomen kon worden, zegt Willem. De Paboso is er echter wel van overtuigd, dat de bevolking geen enkel probleem zal hebben met eilandsecretaris mr Frits Goedgedrag als gezaghebber.

Landwier wil garanties bij opheffing staking

KRALENDIJK — BPWU-woordvoerder Jantje Landwier eist zekere garanties van de directie van de Bonaire Petroleum Corporation (Bopec), alvorens de staking zal worden opgeheven. Hij eist dat de cao-onderhandelingen worden voortgezet zonder dat ontslagen zullen vallen.

Dat is een van de redenen voor een langdurig conflict tussen de vakbond BPWU en de directie van de Bopec. Al in juni hield de vakbond een persconferentie, waar geattendeerd werd op de halsstarrige houding van de directie van het olieopslag en-overslagbedrijf. Bijna vijf maanden later is er een patstelling ontstaan, nu de BPWU wel met voorstellen komt, maar de directie van de Bopec elk voorstel afwijst. Niet alleen de taal (Spaans) blijkt een groot probleem te zijn bij de onderhandelingen, maar de wijze waarop de Venezolanen de onderhandelingen voeren is ook onbekend bij het bestuur van de vakbond.

Nu twee dagen geleden is besloten de eisen kracht bij te zetten door een staking uit te roepen, is er sprake van een duidelijke conflictsituatie. Landwier zegt niet aan tafel te gaan voor het hervatten van de besprekingen als het oliebedrijf niet van te voren garandeert dat er over een verbetering van de arbeidsvoorwaarden wordt gesproken. Zoals bekend wilde de Bopec-directie dat wel. Voorwaarde was echter dat een verbetering van de cao-voorwaarden het ontslag van 35 werknemers inhield.

■*ORANJESTAD — Met American Airlines vertrokken de dansgroep Arudanza en muziekgroep Tipico Los Amigos (zie foto) naar Puerto Rico om Aruba te vertegenwoordigen bij het Folklore festival. Het Arubaanse toeristenburo in San Juan kreeg de uitnodiging om vertegenwoordigers van Aruba te sturen. Het Instituto di Cultura verleende medewerking aan het uitzenden van de groep. Zij keren volgende week zondag op Aruba terug.*

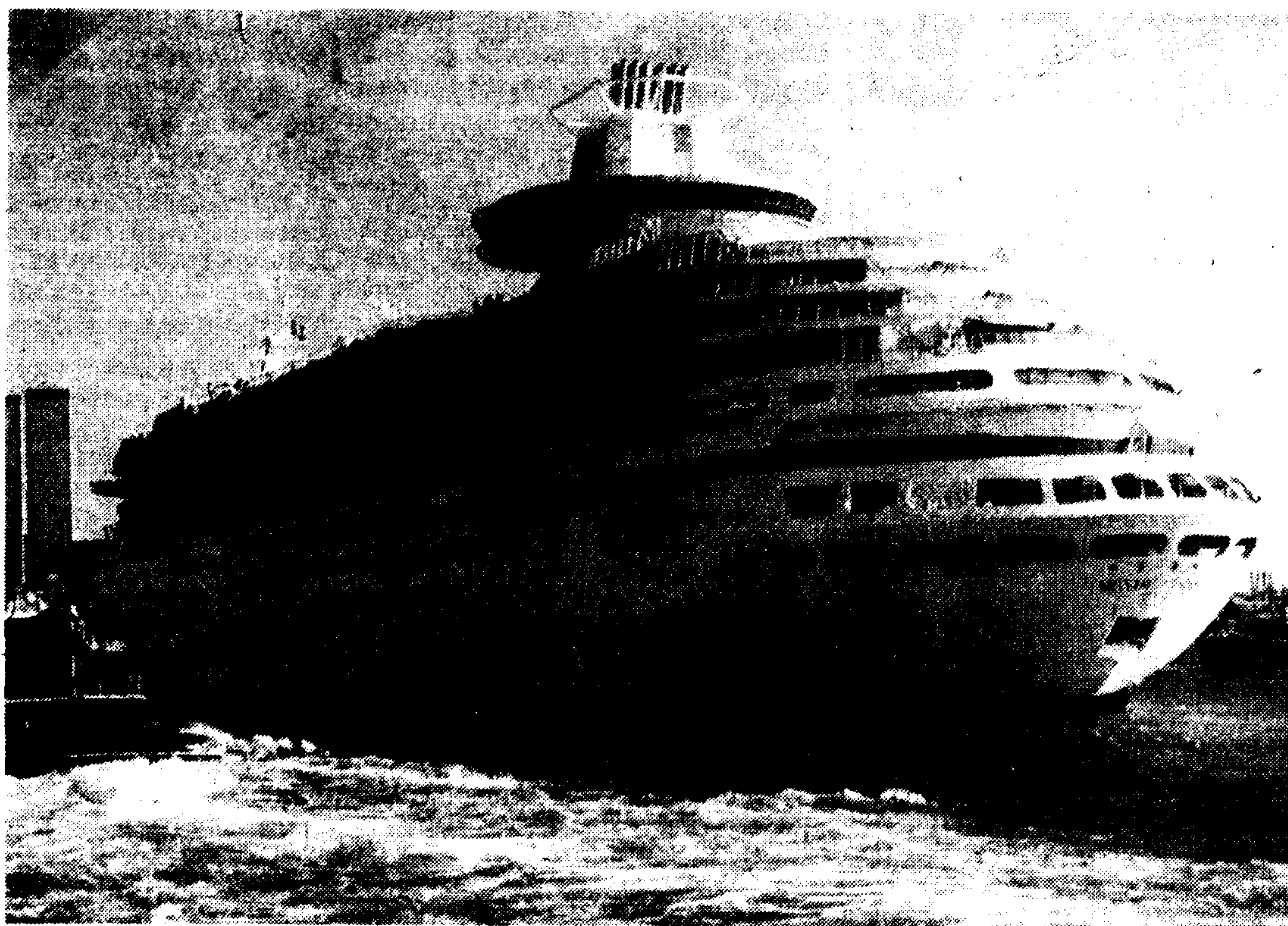
Voorbereiding [c]arnaval 1992

[KR]ALENDIJK — Volgens [de] voorzitter van de ASO[MB]O (Vereniging musici Bon[air]e) Byron Tromp, zijn de [vo]orbereidingen voor de car[na]valsviering voor 1992 al [be]gonnen. De commissie [he]eft de eerste vergadering [me]t het bestuur al achter de [ru]g. De ASOMBO heeft ook [he]t afgelopen jaar de verant[wo]ordelijkheid gedragen voor [de] organisatie.

Tromp verzekert in een [dez]e week uitgegeven ver[kla]ring, dat er geen pro[ble]men zijn rond de organi[sat]ie van de carnavalsactivi[teit]en. Zoals bekend is dat de [afg]elopen jaren vrijwel tel[kens] het geval geweest. In [de] meeste gevallen sprong [ee]n op het nippertje een organisatie in om te zorgen dat carnaval toch gevierd kan worden. Enkele malen werd de organisatie in handen gegeven van de Jaycees Bonaire, maar het laatste jaar zag ook die organisatie er geen brood meer in.

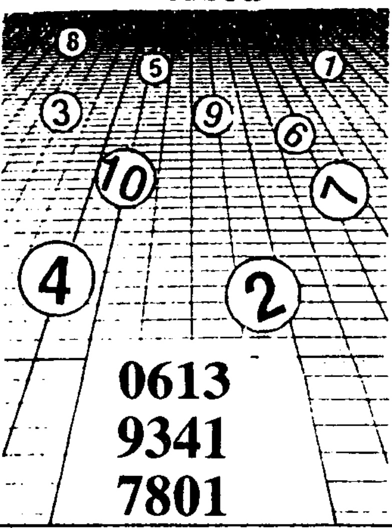
In 1991 was het de Asosashon di Musiko Bonairiano die de verantwoordelijkheid droeg. Tromp zegt, dat er een evaluatie en analyse van het vroegere programma heeft plaatsgevonden. Spoedig zullen er bijeenkomsten belegd worden met carnavalsgroeperingen. Zoals bekend zal de kindercarnavalsoptocht op 23 februari 1992 worden georganiseerd. De grote optocht valt op zondag 1 maart 1992.

MENSEN

■ *Een reusachtig gevaarte stoomt op naar een reusachtige stad. Het is het nieuwste cruiseschip 'Monarch of the seas' dat zich opmaakt voor de eerste vakantiereis naar de Caribische eilanden (onder meer naar Sint Maarten) over drie weken, maar eerst New York aandoet. Het schip van Franse makelij kan 2766 passagiers herbergen, heeft een bemanning van 834 koppen en weegt 75.000 ton. De koning der zeeën is net zo hoog als het Vrijheidsbeeld.*

Wega di Number Kòrsou

Doorligwonden kunnen voorkomen worden

De doorbloeding van een patiënt speelt een rol bij het ontstaan van **doorligwonden**(decubitus).Die gevoeligheid is te meten en dat is belangrijk voor de preventie. Medisch fysicus J. Meijer is op een onderzoek hiernaar gepromoveerd aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Decubitus treedt vooral op bij patiënten die door hun ziekte zijn gebonden aan bed of stoel. Soms is langere opname door de ontstane wonden zelfs noodzakelijk. "Doorliggen" kost de gezondheidszorg jaarlijks 700 miljoen gulden.

Tot nu toe werd gedacht dat alleen uitwendige factoren een rol spelen, zoals druk- en schuifkrachten. Meijer beschrijft hoe de gevoeligheid voor doorliggen is te meten. Dat gaat met een balansarm met verschuifbare gewichten waarmee het zitten of liggen kan worden nagebootst. De gevolgen voor de doorbloeding door deze drukbelasting zijn te meten aan de hand van het verloop van de temperatuur van de huid. Neemt de doorbloeding af, dan daalt de temperatuur.

Bij risico-patiënten blijkt de doorbloeding na opheffing van de drukbelasting veel trager op gang te komen. Daarmee zijn zij te onderscheiden van niet-risicopatiënten.

Laatste aids-nieuws

Het departement voor volksgezondheid van de Amerikaanse staat Minnesota is tot de conclusie gekomen dat het geld en tijd verspillen is om **aids-onderzoek** te doen bij patiënten van artsen die met aids zijn besmet.

Minnesota heeft onderzoek gedaan onder 336 patiënten die besmet zouden kunnen zijn met aids toen hun arts hen behandelde. De arts, zelfs aids-lijder, had kleine verwondingen aan zijn handen gehad.

In het onderzoek ging meer dan een kwart miljoen gulden zitten, wat betekende dat het een derde van het budget opslorpte dat Minnesota voor aids-preventie opzij heeft gezet. Niemand van de patiënten bleek besmet te zijn.

De aanbevelingen van de onderzoekers zijn gepubliceerd in het New England journal of medicine. Zij zeggen dat "de meeste mensen zeer bezorgd en bang werden" toen zij per post het advies kregen thuisgestuurd om zichzelf en hun kinderen op aids te laten onderzoeken.

Er gaan steeds meer stemmen op in de VS om dergelijke onderzoeken juist wel te doen, ook al is het risico dat een patiënt artsen, verpleegsters en verplegers besmet vele malen groter. Van ongeveer 7.000 werknemers in de Amerikaanse gezondheidszorg is bekend dat zij aids hebben. In Florida bleken vijf klanten van een tandarts die stierf aan aids, besmet te zijn.

*****

De Amerikaanse overheid heeft besloten een nieuw geneesmiddel toe te staan voor de behandeling van longontsteking bij aidspatiënten. Dit middel is daar nog niet geregistreerd, maar de Amerikaanse overheid heeft een zogenoemde "treatment ind" verleend. Daardoor is het op doktersvoorschrift wel verkrijgbaar voor patiënten. Dat heeft fabrikant Wellcome woensdag meegedeeld.

De longontsteking (Pneumocystis carinnii neumonia -pcp) is de meest voorkomende infectie bij aidspatiënten. Meer dan tachtig procent van hen krijgt pcp tijdens hun ziekte. Deze longontsteking is de belangrijkste doodsoorzaak van aidspatiënten.

De fabrikant heeft het middel, dat 566c80 wordt genoemd, beproefd in een onderzoeksgroep van ruim 400 patiënten in de VS, Puerto Rico, Canada en Europa. Gemelde bijwerkingen zijn onder meer hoofdpijn en misselijkheid.

HBO

ZATERDAG
16.15 Losing it All: Reality of Alzheimer's Disease
17.15 Movie: 'Avalon'
19.30 Movie: 'Let It Ride'
21.00 Hard to Kill
23.00 Comic Relief's Greatest Hits
01.00 Movie: 'Hor Pursuit'
02.35 Movie: 'Angel Town'
04.25 Movie: 'Smokescreen'
05.55 Movie: 'Only When I Laugh'

ZONDAG
14.30 Tattie: When to tell on a Friend
15.30 Movie: 'Honeymoon Academy'
17.00 Movie: 'Urban Cowboy'
19.30 Movie: 'Licence to Kill'
22.00 Marked for Death
23.10 Death on the Job
24.30 Movie: 'Goodfellas'
03.05 Movie: 'Shirley Valentine'
05.00 Movie: 'Marked for Death'
06.35 Mel Gibson's Unauthorized Video Diary

NBC

ZATERDAG
21.00 Golden Girls
21.30 The Torkelsons
22.00 Empty Nest
22.30 Nurses
23.00 Sisters.

ZONDAG
20.00 Adventures of Mark and Brian
20.30 Eerie, Indiana
21.00 Man of the People
21.30 Pacific Station
22.00 Movie: 'Till Death Do Us Part'

CBS

ZATERDAG
21.00 CBS Saturday Movie
23.00 P.S.I. LUV U.

ZONDAG
20.00 60 Minutes
21.00 Murder, She Wrote
22.00 CBS SUnday Movie
24.00 CBS News.

TBS

ZATERDAG
17.00 CHIPs
18.00 CHIPs
19.05 World Championship Wrestling
20.35 NBA Basketball Pistons at Hawks (L)
21.05 Movie: 'Billy Jack'
23.20 U.S. Olympic Gold
24.30 Movie: 'Born Loosers'
02.30 Movie: 'The Angry Breed'
04.30 Night Tracks: Chartbusters.
05.30 Night Tracks

ZONDAG
13.50 Movie: 'East of Eden'
16.20 Movie: 'Cinderfella'
18.05 Tom and Jerry's Funhouse
18.35 Captain Planet and the Planeteers
19.05 WCW Main Event
20.00 Movie: 'The Red Badge of Courage'
21.30 National Geographic Explorer
23.30 NBA Basketball Hawks at Lakers (L)
05.00 WCW Main Event
06.05 Hogan's Heroes
06.35 CNN Headline News.

Onderzoek naar schrijver Hermans

De rijksuniversiteit Groningen (RUG) gaat een groot deel van het archief over de schrijver **W.F. Hermans** openstellen voor onderzoek door de neerlandicus R. Delvigne. Dat heeft het college van bestuur onlangs bekendgemaakt.

Tot nu toe heeft de Groninger universiteit steeds geweigerd inzage te geven in het Hermans-archief. In 1988 deed Delvigne voor het eerst een aanvraag om onderzoek te doen in het archief. Naar aanleiding van deze weigering spande de Amsterdamse onderzoeker een procedure in bij de raad van state.

Dit orgaan besloot afgelopen zomer dat de universiteit per dossier moest overwegen welke wel en w niet voor openbaarmakin aanmerking komt. De versiteit heeft nu bes om alleen nog het strikt soonlijke deel van archief op slot te houden

W.F. Hermans was 1958 tot 1973 lector in fysische geografie aan Rug. Begin jaren zev ontstonden er diverse flicten rond zijn persoon. mans kreeg het verwijt hij te weinig colleges g zich te weinig met zijn bezig hield. Hoewel het lege van bestuur van de versiteit concludeerde d geen sprake was van pli verzuim, nam Hermans slag.

Nederlanders negatief over derde wereld

Nederlanders mogen dan vrijgevig zijn als het gaat om inzamelingsacties voor de Derde Wereld, hun mening over de mensen die er wonen is minder positief. Door de manier waarop de media over de Derde Wereld verslag doen, ontstaat er een beeld van armoede en ellende dat geen recht doet aan de werkelijkheid. Minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking pleit daarom voor het vermijden van deze stereotypen.

De minister deed dat maandag in Eindhoven tijdens het symposium "Beeldvorming in ontwikkelingssamenwerking", waar hij de campagne die zijn voorlichtingsdienst tot eind van dit jaar voert, opvoerde als voorbeeld van berichtgeving die niet een appel doet op medelijden, maar posi zaken uitdraagt. "Per tief in plaats van uit loosheid, weerbaarhei plaats van ellende, z wustzijn en eigen iden in plaats van extreme a kelijkheid", aldus Pronk

Pronk ontkende d overheid hiermee een van de Derde Wereld ging overneemt, zoals in mige publikaties geste Overheid en particuliere nisaties hebben beide taak om de negatieve b vorming, cynisme en g lens van machteloosh bestrijden. En dan we zo'n manier dat "de stem de derde wereld" beter klinkt dan tot nu toe, z de bewindsman.

Veto voor Van den Broe als secretaris van de VN

NEW YORK - De kans dat de Nederlandse minister Hans van den Broek van Buitenlandse zaken de volgende secretaris-generaal van de Verenigde Naties wordt, is aanzienlijk kleiner geworden nu hij een 'veto' gekregen heeft van een permanent lid van de Veiligheidsraad.

Dit gebeurde afgelopen nacht bij een peiling ond de vijftien leden van Veiligheidsraad over vraag welke kandida "het best in de markt li voor de opvolging v Javier Perez de Cuell De Peruaan treedt per december af als secreta generaal van de Verenig Naties. De 166 leden t lende Algemene verga ring kiest zijn opvolge

AMIGOE Fax: 674524 Tel: 672000

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro 440.000
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

CURAÇAO
Centrale (alle afdelingen)
672000

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
Peter Dicker (Hoofdredacteur)
A. van Leeuwen(adjunct-hoofdredactrice)
N. Hendrikse (eindredacteur ÑAPA)

Overige leden Redactie:
Toon van Dongen, Jacoline Steegstra, Hennie Harinck, Sheila Rhodes (secretaresse), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie: Viola Bernardus en Janny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-15.30 uur Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór 15.30 binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dindag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-15.30 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110
Tel: 24333 (drie lijnen)
Faxnummer: 22368

Eindredacteur/Directeur
Jos van der Schoot
Redactie: Ramiro Tromp, Anna Tromp- Van der Schoot, Djisbie Franken (fotograaf)
Advertentie-afdeling: Etleen Clemencia-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 152 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams, P.O Box 366, tel: 22580 / 22764
Faxnummer: 25868

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster / Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

AMSTERDAM
correspondenten:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabantse Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

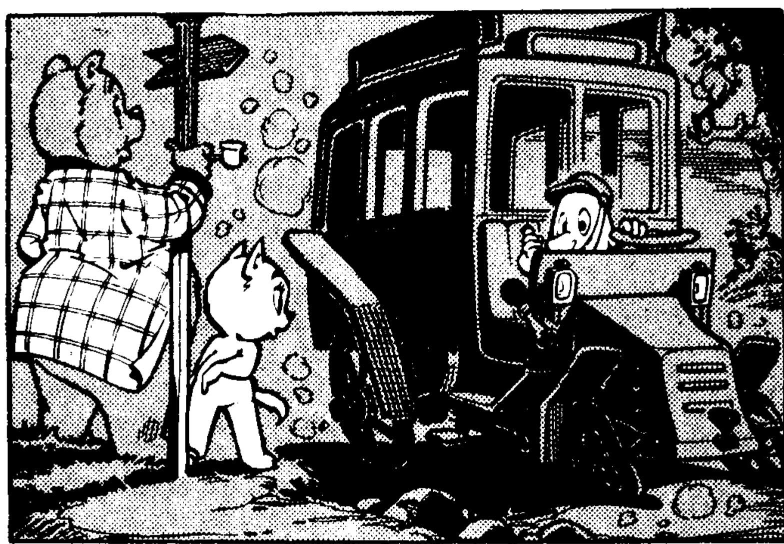
Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626
Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333
Bonaire (abonnementen en incasso): E.A. van der Ree, Kaya Lisboa 9

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen **vijftien gulden per maand**

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 80,15 per maand (luchtpost) of NAf. 24,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Heer Bommel en de Zwelbast door Marten Toonder

3405 — Heer Bommel trad naar voren en keek vol verwachting in de richting van de naderende auto.

"Het is geen grap, zie je wel?" zei hij. "Een heel gewone bus, net als ik al dacht".

"Hm", zei Tom Poes. "Gewoon is anders. Dat ding is uit het jaar nul en die chauffeur..." Hij zweeg, want het voertuigje hield voor hen stil en de chauffeur stak zijn hoofd naar buiten.

"Richting Goesting", sprak hij. "Juist, dat vermoede ik al", zei heer Ollie. "Het stond op dit bordje. Is het ver?"

"Ach, wat is ver?" vroeg de chauffeur. "Het is net zo ver als u zelf wilt; dat is het prettige van Goesting als u mij vraagt. Nooit trammelant of tierelier".

"Is dit een nieuwe busdienst?" vroeg Tom Poes. De chauffeur schudde het hoofd en keek hem peinzend aan.

"Wat is nieuw?" vroeg hij. "Alles is zo oud als u het wilt zien". "Maar vanmiddag was deze halte er nog niet", stelde Tom Poes vast.

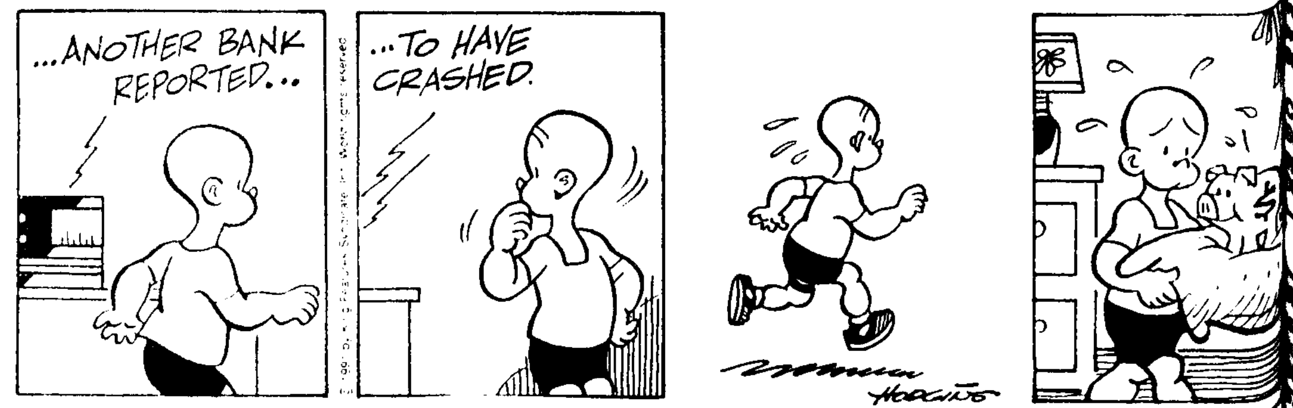
"Dan hebt u hem niet willen zien", zei de ander droogjes. "Hij is er wanneer u wilt".

"Kijk, dat vind ik nu leuk", riep heer Ollie uit. "Dat is nu net iets voor een heer van mijn stand. Ik ga mee naar Goesting, jonge vriend".

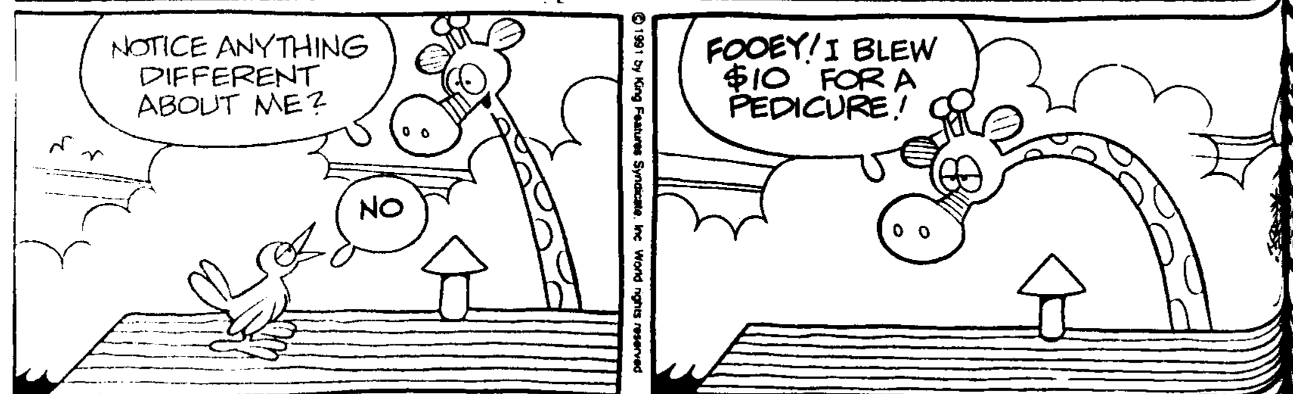
"Waarom?" wilde de chauffeur weten. "Omdat ik daar zin in heb", zei heer Bommel, "dat spreekt!"

"Dat spreekt zeker", zei het mannetje. "Stapt u maar in". "Niet doen, heer Ollie", zei Tom Poes vlug. "Dit is een rare boel. Er zit iets achter".

HENRY ® By Dick Hodgin

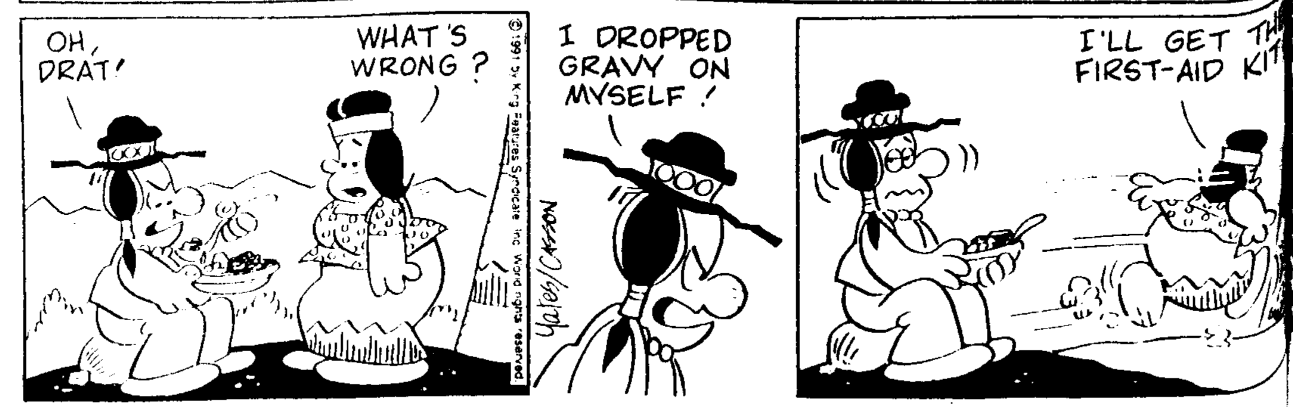
BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnso

BEETLE BAILEY ® By Mort Walke

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casso

Stockmarkets-NEWS

NEW YORK	PREV.	15-11	FRANKFURT	PREV.	15-11	AMSTERDAM	PREV	15-11
[illegible] JONES	3060.	2961.	DAX INDEX	1620	1629	CBS GEN.INDEX	92.40	92.60
[illegible]	42.00	41.00	ASKO	825.00	813.00	ABN-AMRO	42.30	42.40
[illegible]	19.75	18.75	BASF	236.70	237.80	AEGON	119.00	120.00
[illegible] B	55.88	54.13	BMW	490.10	491.00	AHOLD	83.90	83.60
[illegible]	38.38	37.38	COMMERZBANK	250.00	251.25	AMEV	51.60	51.30
[illegible]	32.50	31.13	DAIMLER BENZ	714.50	724.00	AKZO	134.50	134.50
[illegible] S	80.88	78.38	DEUTSCHE BANK	668.30	668.50	BOLS	44.50	44.00
[illegible]	12.88	12.50	HOECHST	233.90	234.20	BUHR.TET.	41.20	40.30
[illegible]	11.00	10.75	KAUFHOF	517.50	518.50	DAF	24.40	23.70
[illegible] CO	32.00	31.38	MAN	366.00	372.50	DSM	101.30	100.40
[illegible] COLA	68.13	66.00	PREUSSAG	346.50	347.00	ELSEVIER	96.80	98.70
[illegible]	63.88	61.75	SIEMENS	623.50	636.50	FOKKER	28.30	28.30
[illegible]	46.88	45.25	VW	329.00	329.50	GIST BROC.	33.50	33.20
[illegible].KODAK	49.13	46.75				HAGEMEYER	131.80	131.80
[illegible]	60.13	58.00				HEINEKEN	161.70	160.50
[illegible]	25.63	25.38	LONDON			HOOGOVENS	49.00	49.20
[illegible].ELECT.	70.38	68.13				ING	48.10	48.70
[illegible] MOTORS	33.63	32.88	FT-100 INDEX	2561	2546	KLM	39.40	38.90
[illegible]	40.13	39.25				KNP	46.10	45.90
[illegible]	15.13	15.63	ARGYLL	2.81	2.77	NEDLLOYD	55.20	54.70
[illegible]	100.00	96.50	BARCLAYS BANK	4.02	4.01	PHILIPS	35.10	34.70
[illegible]	109.88	107.50	BASS	9.68	9.65	ROBECO	99.30	98.80
[illegible]	36.50	34.63	BRITISH STEEL	0.85	0.86	ROLINCO	100.00	99.30
[illegible]	144.38	139.00	BRITISH TEL	3.71	3.63	RORENTO	70.20	70.00
[illegible]	91.00	90.75	BTR	3.89	3.85	RODAMCO	60.70	59.80
[illegible] CORP	69.25	68.38	CADBURY	4.10	4.10	ROYAL DUTCH	152.00	151.80
[illegible]	37.25	37.25	CABLE & WIRE	5.51	5.63	UNILEVER	173.50	173.40
[illegible]	70.00	67.38	GRAND MET	8.62	8.62	VMF STORK	44.40	44.10
[illegible]	70.25	68.75	MARKS & SPENCER	2.99	2.95	VOC	42.90	42.00
[illegible]	65.75	64.50	MIDLAND	5.13	5.09	VNU	75.10	74.80
[illegible]	37.50	36.00	TATE & LYLE	3.61	3.63	WESSANEN	83.40	83.70
[illegible]	44.13	42.25						
[illegible]	26.50	24.38						

	PREV.	15-11	TOKYO	PREV.	15-11	TORONTO	PREV.	15-11
[illegible]	386.50	354.00						
			NIKKEI DOW IND.	24177	24099	TSE 300	3577.	3540.
[illegible]	4.03	3.97						
			BRIDGESTONE	1120	1150			
[illegible] OIL	22.14	22.57	CANON	1430	1410	ALCAN	21.13	20.75
			DAI ICHI KANGYO	2590	2580	BELL	48.00	47.50
[illegible]/Yen	129.80	130.10	DAIWA SEC.	1310	1250	BANK OF NS	19.88	19.50
			HITACHI	926	938	CAN.PAC.	19.63	18.88
[illegible]/MARK	1.63	1.64	HONDA MOT.	1490	1490	INASCO	35.00	33.75
			JAPAN AIRLINES	1070	1050	LAIDLAW	9.63	9.25
[illegible]	177.80	177.00	NEC			MOORE	24.63	24.75
			NOMURA SEC.	1780	1750	NORANDA	19.25	18.63
[illegible]/NLG	1.84	1.84	NIPPON STEEL	387	378	PLACER DOME	12.88	13.00
[illegible]	125.25	125.05	MAZDA	629	631	POWER CORP.	14.75	14.75
[illegible]	88.26	88.42	SONY	4900	4790	ROYAL BANK	27.75	27.63

Financieel Nieuws

Gebrek aan vertrouwen in VS-economie speelt mee:

Dow Jones keldert

NEW YORK - De effectenbeurs van New York heeft vrijdag een uiterst slechte dag beleefd. De Dow Jones-index van de dertig grootste fondsen kelderde met 120,31punten tot 2943,20 punten. De daling kwam daarmee neer op 3,9 procent. De verhouding tussen de dalers en de stijgers was bijna 9:2. De omzet bedroeg ongeveer 245 miljoen aandelen tegen 201 miljoen op donderdag.

De daling, de grootste in twee jaar, werd veroorzaakt door een combinatie van factoren. Het begon ermee dat de institutionele beleggers aan de zijlijn bleven staan in afwachting van het aflopen van enkele termijncontracten. Verder was Boeing, een belangrijk fonds in de Dow Jones-index, in mineur op de mededeling dat concurrent McDonnell Douglas overweegt veertig procent van zijn civiele-vliegtuigsector over te doen aan Taiwan Aerospace. General Motors, ook een toonaangevend fonds, zakte in door berichten dat er een forse dividendverlaging in de maak is. Bovendien was Disney, net als de voorgaande dagen, niet erg geliefd.

In de hoek van het bankwezen vielen eveneens forse klappen. Dat kwam doordat eerder deze week de Amerikaanse senaat zich uitsprak voor het verlagen van de rente op het gebruik van credit cards. De banken vrezen dat een dergelijke maatregel zal leiden tot een groot banenverlies. President Bush heeft zich eveneens voorstander van de maatregel getoond.

ONZEKERHEID

De handel werd, zeker tegen het einde, voor een groot deel bepaald door de computerprogramma's, die op grond van de termijnnoteringen van de aandelen het sein tot verkopen gaven. Toen de Dow Jones-index op vijftig punten verlies stond, trad de ruim een jaar geleden ingestelde regel in werking dat de computerhandel wordt stilgelegd. Deze bepaling geldt maar voor een korte periode. Toen de computerhandel werd hervat, ging de beursindex extra hard naar beneden. Er was toen ook geen koper meer te bekennen.

Op de achtergrond van de gebeurtenissen op de beurs staat het gebrek aan vertrouwen in de Amerikaanse economie. Verder is er onzekerheid over het economische beleid van de regering-Bush. De niet erg rooskleurige resultaten van het Amerikaans bedrijfsleven maken het geheel er niet beter op. "Het leek erop dat iedereen schoon schip maakte", aldus een handelaar.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Half tot zwaar bewolkt met plaatselijke buien en een kleine kans op onweer.
Overwegend zwakke, in buien af en toe vrij krachtige oostelijke wind (tussen vijf en 20 knopen).

WEEROVERZICHT:
Een zwakke storing veroorzaakt aanhoudend aanvoer van vochtige en onstabiele lucht waardoor ook in de komende 24 uur op de Benedenwindse eilanden buienactiviteit tot ontwikkeling zal komen.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Curaçao	zwaar bewolkt	28	22	55.0
Amsterdam	--	08	--	5.0
Caracas	zwaar bewolkt	--	20	34.0
Kingston	licht bewolkt	32	24	0.0
Miami	licht bewolkt	28	19	0.0
New York	zwaar bewolkt	13	10	0.0
Paramaribo	licht bewolkt	34	--	-.-
Port-of-Spain	zwaar bewolkt	31	22	sp
San Juan	regenbui	29	23	sp

Washington over BCCI: Meer aanklachten

Fraude bij aankoop bank en van aandelen

WASHINGTON - Het Amerikaanse ministerie van Justitie heeft vrijdag de door schandalen omgeven bank BCCI ervan beschuldigd in het geheim een bank in Californie te hebben overgenomen en op frauduleuze wijze te hebben gehandeld in de aandelen van een bank in Florida. Tevens heeft het ministerie drie personen die nauwe banden met BCCI hadden in staat van beschuldiging gesteld.

Dat zijn Agha Hassan Abedi, oprichter van de bank, Swaleh Naqvi, tot 1990 een van de topmensen van BCCI, en de Saudiarabische belegger Ghaith Pharaon. De aangeklaagden worden ervan beschuldigd illegaal een meerderheid te hebben verwo ven in Independence bank of Encino in Californie. Pharaon wendde in 1985 voor de enige koper van de bank te zijn, maar in werkelijkheid kocht hij slechts vijftien procent. BCCI was de - destijds onbekende - financier en kocht de resterende 85 procent van de bankaandelen.

De frauduleuze handel in aandelen betreft de aandelen in Centrust Savings bank in Miami. Deze bank is inmiddels failliet gegaan, hetgeen de Amerikaanse belastingbetaler naar schatting twee miljard dollar kost. Volgens Procureur-Generaal Robert Mueller zijn de drie genoemde personen in het buitenland, maar zullen de VS staten er alles aan doen om ze voor de rechter te krijgen.

Voor Pharaon is het de eerste maal dat hij in verband met de fraude van BCCI in staat van beschuldiging is gesteld. Abedi en Naqvi werden in juli door een rechtbank in New York al beschuldigd van betrokkenheid bij de bankfraude. Op de beschuldigingen staat een gevangenisstraf van maximaal dertig jaar.

Dollar halfje erbij in Amsterdam

AMSTERDAM - De koers van de Amerikaanse dollar is vrijdag op de Europese wisselmarkten licht gestegen onder invloed van de cijfers over de industriele productie in oktober.

Op de wisselmarkt in Amsterdam noteerde de dollar bij het einde van de handel een winst van ruim een halve cent op Nf 1,8435 tegen een slotkoers van Nf 1,8370 op donderdag. Aanvankelijk bleef de dollar zich rond het niveau van donderdag bewegen. Toen echter in de loop van de middag bekend werd dat de industriele productie in oktober gelijk was gebleven aan die in september, terwijl rekening was gehouden met een daling van 0,1 procent, putte de dollarhandel daar moed uit en wist in een half uur tijd de uiteindelijke winst te noteren.

De dollar stond tegen het einde van de handel op de wisselmarkt van New York op Nf 1,8235 na Nf 1,8360 op donderdag. De daling was het gevolg van uitlatingen van Bundesbank-president Helmut Schlesinger dat er in Duitsland eerder een renteverhoging kan plaatsvinden dan menigeen denkt. Dat trok de valutahandelaren naar de mark, wat leidde tot koersverlies voor de dollar.

Met bod van 1,88 miljard dollar

GTE/ATT eigenaar van veertig procent CANTV

CARACAS - Voor 1,88 miljard dollar is een consortium dat wordt geleid door de Amerikaanse ondernemingen GTE en ATT eigenaar geworden van veertig procent van de staatstelefoonmaatschappij van Venezuela. Het resultaat van de inschrijving op het belang in de maatschappij, CANTV, werd vrijdag in Caracas bekendgemaakt.

De enige concurrent van GTE/ATT, een groep bestaande uit onder meer Bell Atlantic (VS), Bell Canada en de Japanse NTT, kreeg met een bod van 1,41 miljard dollar het nakijken. Het winnende bod is ruim tweemaal zoveel als de waarde die aan CANTV was gegeven. De telefoonmaatschappij in haar geheel was gewaardeerd op 2,15 miljard dollar.

Met de overneming van veertig procent krijgt GTE/ATT de verantwoordelijkheid voor het beheer van de maatschappij gedurende een periode van 25 jaar. De Venezolaanse overheid behoudt 49 procent van CANTV. De resterende elf procent is weggelegd voor het personeel. De groep van GTE/ATT bestaat verder uit de particuliere Venezolaanse elektriciteitsmaatschappij Electricidad de Caracas, de lokale bank Banco Mercantil en de Spaanse telefoonmaatschappij Telefonica.

De verkoop van een deel van CANTV is onderdeel van een regeringsprogramma waarin is voorzien in de privatisering van ruim vierhonderd staatsondernemingen. Eerder dit jaar werd de luchtvaartmaatschappij Viasa voor 145,5 miljoen dollar verkocht aan een consortium onder leiding van de Spaanse Iberia. Drie staatsbanken zijn verkocht aan plaatselijke beleggers en binnenkort komen enkele hotels aan bod.

Aan hemel steeds meer donkerblauw

AMSTELVEEN - Het was een beetje flets geworden, het lichtblauw op de daken van de KLM-vliegtuigen. Een tikje donkerder wordt het dus, want dat is wat statiger.

Er blijven wel twee tinten, maar die zijn "dieper" van kleur zoals het bedrijf zelf stelt. Zaterdag zou het eerste KLM-vliegtuig op Schiphol aankomen in wat in luchtvaarttermen de nieuwe "livrei" wordt genoemd. "Het enigszins turkooise-achtige lichtblauw was toch wel wat ouderwets geworden, had te weinig impact en paste niet helemaal meer bij ons imago van betrouwbaarheid", stelde het huisorgaan Wolkenridder bij de aankondiging van de nieuwe huisstijl. De KLM kruipt daarmee tegen een groeiend aantal andere maatschappijen aan die eveneens meent dat donkerblauw door het grote publiek wordt vereenzelvigd met betrouwbaarheid. Een gezagvoerder loopt tenslotte ook niet in een oranje, geel of groen uniform rond.

Het wordt dus steeds donkerblauwer in de lucht. Nieuwkomers kiezen blauw: British Midland? Donkerblauw. Birmingham European? Blauw. Want hoewel de KLM al 72 jaar in het blauw vliegt, heeft het bedrijf geen patent op die kleur.

MOSKOU - De regering van de Russische federatie heeft besloten de vroegere Oostduitse leider Erich Honecker uit te wijzen. Dat heeft het Sovjetpersbureau Interfax zaterdag gemeld.

De regering heeft nog niet bepaald op welke termijn Honecker naar Duitsland teruggestuurd wordt, zo verklaarde de Russische minister van Justitie Nikolaj Federov in een interview met Interfax.

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

[illegible]CHTDIENST ARTSEN VOOR[illegible]
[illegible]nten van de artsen van Bandabao (3e [illegible]ct) kunnen in spoedgevallen telefoon [illegible]58 bellen en dan het antwoordappa[illegible] afluisteren. De patiënten van de [illegible]re medische districten kunnen voor [illegible]dgevallen de artsenpraktijk van hun [illegible] huisarts bellen; het antwoordappa[illegible] zal dan mededelen wie de dienst[illegible]de arts is.

[illegible]DERARTS
[illegible]uliere patiënten)
[illegible] de dienstdoende arts belt U tel.: [illegible]0/625100.

[illegible]ENIGING VAN TANDARTSEN
[illegible] dienstdoende arts gedurende het [illegible]inde en op feestdagen gelieve tel.: [illegible]2 op te bellen.

[illegible]TRO MEDICO STA ROSA
[illegible]osaweg 327, tel.: 672300/676666; [illegible]ngstijden zaterdag en zondag van [illegible]24.00 uur.

WIJKVERPLEGING

[illegible]ELE KRUIS
[illegible]kverpleging 'Prinses Margriet': con[illegible]bureaus te Sta Maria: tel.: 682344, [illegible] en 682947; Montagne Abao: tel.: [illegible]1 en Kaya Fensu (Koraal Specht): [illegible]577; hoofdkantoor te Sta Maria 17, [illegible]uren van 07.00-12.30/13.00-17.00 [illegible]n 30 oktober t/m 5 november na [illegible]uur bereikbaar: zuster Bernadina, [illegible]853.

[illegible]RALE WIJKVERPLEGING
[illegible] Gosieweg 15, tel.: 692231/ [illegible] geopend van 07.00-17.00 uur; de [illegible] heeft zuster Caupain, tel.: 688614, [illegible] 027-053 b.g.g. 691838.
[illegible] Bandabao, Groot Sta Martha [illegible]: 642555; geopend van 14.00-[illegible]; de wacht heeft zuster Filesia, [illegible]814.

[illegible]KLINIEK RIO CANARIO
[illegible]gatweg Noord 43, tel.: 44510, [illegible] 691663 en 691838; voor infor[illegible]r prenatale zorg en zorg gedu[illegible] na de bevalling.
[illegible]bureau zuigelingen: iedere donde[illegible]g van 13.30-16.00 uur.
[illegible]bureau peuters: iedere dins[illegible]g van 12.30-14.45 uur.

[illegible]NG WIJKVERPLEGING BAN[illegible]
[illegible], tel.: 648077/648387; open van [illegible] t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; [illegible] uur bereikbaar: zuster Leito, tel.: [illegible] b.g.g. 601760.
[illegible]bureau: iedere dinsdag van [illegible]09/18.00-20.00 uur.

[illegible]NG VAN HET WITE GELE [illegible] VOOR GEZINSVERZOR[illegible] KWIDO PA FAMIA'
[illegible] 17, tel.: 680222; spreekuren [illegible], woensdag en vrijdag van 08.00-[illegible]; dinsdag en donderdag van [illegible] uur.

[illegible]SHON LECHI DI MAMA [illegible]
[illegible]matie tel.: 672269, 648225 of

[illegible]GENEESK. DIENST

[illegible] EN 2DE DISTRICT OOST
[illegible]ber 1991 vanaf 08.00 uur tot 18 [illegible] 1991 om 07.00 uur:
[illegible]rcelina, Sentro Mediko Santa [illegible] 671101; spreekuren: 11.00-12.00/[illegible]0 uur; spoedgevallen: tel.: 369043 [illegible]66/689337.
[illegible] voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Mercelina, Braakman, Doran en Guerrero-Bakmeyer)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
15 november 1991 vanaf 17.00 uur tot 18 november 1991 om 07.00 uur:
Dokter Gollo, Spreekkamer: Van Leeuwenhoekstraat, tel.: 624113; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 615958 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Gollo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, Gerstenbluth, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac en Rosales-Concession)

DERDE DISTRICT BANDABAO
15 november 1991 vanaf 17.00 uur tot 18 november 1991 om 07.00 uur.
Dokter Spong, Sentro Mediko Tera Cora, tel.: 648700; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 687004 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucacius, Spong en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. [illegible] weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST ZATERDAG

Otrobanda
Gosie, Gosieweg 90a, tel.: 379744.
Punda
Dominguito, Caracasbaaiweg 127, tel.: 617988.

ZONDAG

Otrobanda
Union, Breedestraat 137, tel.: 623575.
Punda
Janwe, Caracasbaaiweg 155, tel.: 617553.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS
(van 10.00-14.00 uur)
16 november: E.F. Cannister, Schottegatweg Oost 25.
17 november: P.A.J. Scherptong, W. Churchillweg 157-E.

DE ZEGELZOEKERS
9.30-11.30 uur Bijeenkomst van de senioren in De Tamarijn op Mahaai.

HEEFT U hulp nodig bel SOS-lijn 127.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA, tel.: 685544): openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 685917.

DIERENASIEL
kantooruren maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 10.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

TOERISTENSCHIP

ZATERDAG
08.00-17.00 'Royal Viking Sun' - MBJ.

MAANDAG
08.00-17.00 'Song of Norway' - SJU.

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
TERA CORA: ZON.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Arowakenweg
08.30 uur dienst (H.A.);
16.30 uur dienst (katechismus).
Seru Fortuna
10.00 uur dienst (H.A.);
Buena Vista
08.30 uur dienst (H.A.);
19.00 uur samenkomst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst (H.A.);
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur ds O.G. Haasnoot (H.C)
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds H. Gilhuis;
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds G.J. Schüssler.

NOACH-KAPEL

zaterdag om 19.00 uur kerkdienst (Ned.) -Marinebasis Parera.

****

TELECURAÇAO

ZATERDAG
17.30 Telefiesta met tante Irma;
18.00 Studio Sport;
19.00 Cocktaill Turístiko met Captain Sterling;
20.00 Telenotisia;
20.30 Teatro Klasiko;
22.00 Wega di Number Kòrsou;
22.07 Estreno;
23.30 Sluiting.

ZONDAG
16.00 Sena di Señor;
17.00 Sala di Konsierto;
17.50 Wega di Number Kòrsou;
18.00 Di bishita ku.....;
18.30 Wil di Suerte;
19.30 Modisima met Saida en Annemarie;
20.00 Telenotisia;
20.30 Shete Dia;
21.00 Telecuraçao Special;
22.30 Wrestling;
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden)
******

ÑAPA
AMIGOE
ZATERDAG 16 NOVEMBER 1991
Weekend Bijlage

Direkteur van 75-jarige Maduro & Curiel's Bank

Lio Capriles: "Bankieren helaas minder persoonlijk dan vroeger"

= door Norbert Hendrikse =

'MOETEN WIJ 'Paps' zeggen of 'Kompa Leon?' is de vraag als hij ons uitbundig als altijd tegemoet komt uit zijn direktiekantoor. 'Paps' is de geijkte begroeting voor vrienden en bekenden. 'Kompa Leon' een bedenksel van dochter Michèle, die zich voor de bank met p.r.-aktiviteiten bezighoudt. Elke avond dekt de stem van direkteur Lionel Capriles de beelden van de 'krioyo' leeuw, die het volk uitnodigt om de festiviteiten t.g.v. het 75-jarig bestaan van 'bo banko amigu' mee te komen vieren.
Het klinkt een beetje mat, niet de stem de 'koning der jungle', meer van 'luctor et emergo'. Of pas de rol van 'Reinart' of 'Kompa Nanzi' hem toch beter ?
De Maduro & Curiels bank bestaat driekwart eeuw. De helft van die tijd is Lionel Capriles bij de bank werkzaam, waarvan bijna twintig als direkteur.
Hij vraagt of Michèle bij het interview aanwezig mag zijn. 'Om in te grijpen als ik mijn mond voorbijpraat'. Weet kennelijk dat hij een flapuit is, iemand ook die geen blad voor zijn mond neemt, wanneer het gaat om kritische opmerkingen plaatsen. Lijkt aangenaam verrast wanneer hij hoort dat het dit keer niet zozeer over de bank maar over zijn persoon zal gaan.

Lio Capriles is een gevoelig mens. Als we over zijn jeugd praten, schiet hem meteen een brok in de keel. Hij denkt terug aan vader Sha: zijn grote voorbeeld. 'Je kunt hem niet religieus noemen, hij ging heus niet elke Sabath naar de snoa, maar hij hield ons wel steeds voor wat de waardevolle dingen zijn in het leven. Hij bracht ons (met Joan zijn enige zus) groot met respect, leerde ons hard werken en met andere delen wat wij hebben'.
Aan die jeugd denkt hij dankbaar en met plezier terug. Met een blik van: 'Oh to be young again', vertelt hij over die dagen op de Hendrikschool in Punda. De vrienden die altijd vrienden gebleven zijn en die hem van Curaçao hebben doen houden. De aubades op het Fortplein op koninginnedag in wit pak met de oranje sjerp om. De begaarde leraar Goslinga, die aanschouwelijk onderwijs gaf: Lodewijk de Zestiende werd als peer op het bord getekend, aartsvader Mozes als een indrukwekkende figuur.

KAPITEIN

'Mijn moeder was een echter *streber* , die toen ik eerste van de klas werd in het eerste jaar laconiek opmerkte: 'Eenmaal kapitein, altijd kapitein'. Daar kon ik het mee doen voor de rest van mijn schooljaren'. Het hielp, Lio Capriles mocht met nog drie anderen de tiende klas mulo overslaan en direkt van de negende naar de Algemene Middelbare School (AMS) later het Peter Stuyvesant College.
Ook daaraan goede herinneringen: 'Een geweldige sfeer, vrienden en vriendinnen die je voor het leven houdt. Ik was laatst op de reunie van de Hendrikschool en het Peter Stuyvesant i.v.m. hun jubileum en heb daar geweldig van genoten'.
Jaren waarin hij ook uitblonk als sportman, hij werd tafeltennis- en tenniskampioen, tot hij het onderspit moest delven tegen het fenomeen Iyo Pimentel.
Het einddiploma werd met glans behaald en toen was het vertrekken naar de Verenigde Staten voor verdere studie. Eerst Lawrence Prepschool, als voorbereiding op de universiteit. 'Daar wilden ze mij in het elfde en voorlaatste jaar plaatsen, maar moeder pikte dat niet.
'Geef hem een kans in de twaalfde klas, gaat het mis dan mag je hem voor mijn part terugsturen naar de tiende', stelde ze voor en de *principal* ging daarmee akkoord.
Het betekende hard blokken, maar met succes. Hij werd uiteindelijk aangenomen op de beroemde Harvard University in Boston, het mekka voor economen en in die jaren dé topschool van de VS.
'Ik was een beetje boos toen Michèle, die een veel mooiere puntenlijst en een betere SAT-score had dan ik, door Harvard werd afgewezen en heb dat ook in een brief geschreven. Het antwoord was dat toen ik er kwam er ruim duizend plaatsen waren voor tweeduizend gegadigden, nu zijn het er tweeduizend voor meer dan 20.000 aanvragers'.
'Op Harvard heb ik meer geleerd dan ik dacht, zoals ik steeds weer ontdek. Namelijk niet alleen vakken als Bedrijfseconomie, Geld- krediet- en bankwezen enz. maar ook hoe je allerlei gewone problemen moet oplossen die je in het leven tegenkomt'.

Terug op Curaçao wachtte het werk bij de bank, waarvoor hij was voorbestemd. Op zijn 21ste verjaardag, in augustus 1954 trad hij in dienst. 'Dat kwam goed uit want er werd meteen getracteerd'.
Anders dan bij zonen die per sé in de voetstappen van vader moeten treden en daar eigenlijk helemaal geen zin in hebben, hield Capriles van het werk wat hem te wachten stond. 'Banking' was zijn lievelingsvak op de universiteit. Alleen het salaris viel tegen:
'Toen ik mij meldde bij Jojo Correa, mede-opichter en met Sha Capriles direkteur van de bank, vroeg ik wat ik zou gaan verdienen. Vierhonderd gulden was prompt het antwoord. 'Wat? Vierhonderd gulden voor iemand met een diploma van Harvard op zak?', riep ik verontwaardigd. 'Wat is Harvard?', vroeg Shon Jojo met een onschuldig gezicht. 'Als je het diploma van de Maduro's Bank heb behaald krijg je meer'.

Het betekende onderaan beginnen in het bedrijf. In het kantoortje met veertig man aan de De Ruyterkade -slechts een klein deel van het huidige gebouw was voor de bank bestemd, de rest werd in beslag genomen door de firma S.E.L. Maduro & Sons en het Venezolaanse consulaat - was het hard werken. De onderlinge communicatie ging niet zoals nu per telefoon, maar er werd keihard over en weer geschreeuwd als men iets moest weten, zo van: 'hei Momon breng de kaart van die en die klant even', 'Lio zoek even op wanneer de laatste betaling van die en die is geweest'.

KLAP

Lio Capriles werd als jongste bediende behandeld. Hij moest alle afdelingen doorlopen en kreeg daarbij ook de rotkarweitjes, zoals post wegbrengen en halen op het Postkantoor.
'Bij de afdeling verzekeringen van Sun Insurance werd ik een keer zelfs op het gezicht geslagen door een boze klant, omdat ik de schade van een aanrijding niet naar zijn zin geregeld had', weet hij zich nog te herinneren. Achteraf is hij blij dat het zo gegaan is. 'Het was een formidabele leerschool. Ik leerde zowel de mensen als het werk op alle afdelingen door en door kennen en ze konden me later wat dan ook niets meer wijs maken'.
Het personeel van de bank is voor Lio Capriles altijd heel belangrijk geweest. 'Veel interessanter dan al die saaie cijfers die ik moet doornemen. Ik besteed per dag minstens twintig procent van mijn tijd aan personeelsaangelegenheden, al heb ik daar een uitstekende afdeling voor'.
Trouwens ook met de klanten onderhoudt hij een nauw persoonlijk contact. 'Mijn stijl van bankieren is ingegeven door die van mijn vader en van Jojo Correa die alle tijd namen voor hun klanten, die ze ook allemaal persoonlijk kenden. Helaas kan dat niet meer zoals vroeger. Ik weet nog een anecdote uit die jaren. Op een dag komt een zakenman breedlachend de deur uit van de bank. Een collega ziet dat en merkt op: 'Nou zeg, je bent goed gehumeurd. Je hebt zeker je krediet voor mekaar.' Waarop hij antwoordt: 'Nee de lening ging niet door, maar de manier waarop ze me dat verteld hebben...'

VRIEND

'Je gaf in die dagen naast een advies als bankier ook een goede raad als vriend, want dat waren al onze klanten. Dat was toen anders. Het ging toen om een familiebedrijf. Nu moet je rekening houden met je medeaandeelhouder. Trouwens in die jaren werd er alleen door een 'elite' gebankierd, 'Jan met de pet' kwam er niet. Voor de gewone man was de bank een marmeren tempel, waar je niet geacht werd zomaar binnen te lopen. De bank was voor Shon X, mijnheer Y of Don Z. Nu hebben wij 15.000 rekeninghouders en moeten, helaas, meer afgaan op referenties en cijfers uit de boeken'.

Toen in 1972 de fusie met de Bank of Nova Scotia tot stand kwam, moesten er andere criteria en normen worden aangelegd bij het verstrekken van kredieten. Niet alleen was de bank te groot geworden voor de zuiver persoonlijke benadering van klanten, maar ook de risico's van slechte leningen waren toegenomen.

'Vroeger was het zo dat als we iemand in goed vertrouwen een lening gaven, wij er altijd op konden rekenen dat er terugbetaald werd. Zijn persoonlijke eer stond op het spel. Hij zou het voor zichzelf en voor zijn familie en vrienden heel erg vinden als hij zijn verplichtingen niet na zou komen.
Tot mijn grote spijt zie ik nu dat kinderen die de zaak van hun ouders geërfd hebben niet meer dezelfde ethische maatstaven aanleggen. De wereld wordt materialistischer, hoewel er gelukkig nog vele goede uitzonderingen zijn'.

Zijn er veel 'bad loans', leningen die later oninbaar blijken?
'Ja, niet alleen omdat de zaken slecht gaan, maar omdat er nog mensen genoeg zijn die iets willen ondernemen waar ze eigenlijk geen verstand van hebben. Het woord industrie heeft een magische klank gekregen. Je ziet geregeld foto's in de kranten van mensen die een bedrijfje openen met drie of vijf man personeel en die dat dan als 'industrie' bestempelen. Later wordt het een mislukking omdat blijkt dat ze er geen jota verstand van hebben'.
Gelukkig kunnen wij nu het *screenen* van klanten delegeren aan een aantal bekwame credit-managers. Vroeger werden zulke beslissingen uitsluitend door Shon Jojo, Shon Sja of mijzelf genomen. Nu hebben wij een kredietafdeling bemand met professionals, die weliswaar ook een persoonlijke tint geven aan de benadering van hun klanten, maar daarbij zeer kritisch bekijken wat wel en wat niet *feasible* is'.

TECHNOLOGIE

De afgelopen jaren heeft ook de technologie op grote schaal zijn intrede gedaan bij de bank. Welke gevolgen heeft dit gehad voor het personeelsbeleid?
'In het begin was er vooral bij het oudere personeel, waar ik ook bij hoor, de angst dat men niet meer meekon met de veranderingen. Zo van: 'als je niet goed op de hoogte bent van de technologie, dan hoor je er niet meer bij'. Er ontstond het gevoel dat diploma's meer waard zijn dan ervaring en dat heeft af en toe het moreel aangetast. Maar door de automatisering door middel van eigen krachten en lokale mensen te laten introduceren, hebben wij dit *unheimische* gevoel kunnen wegwerken.
Het heeft misschien wat langer geduurd, maar zowel het publiek als onze werknemers hebben het op prijs gesteld'.

'Er is veel veranderd in de afgelopen jaren, maar ik geef je op een briefje mee dat er vanaf nu tot het jaar 2000 een nog snellere technologische ontwikkeling zal plaatsvinden. Het is onvoorstelbaar wat ons in de komende acht jaar nog te wachten staat'.

Zijn we op Curaçao daarop voorbereid?
'Af en toe sta ik er versteld van, hoeveel personen en organisaties er bij ons al betrokken zijn bij de technologie. Hoeveel lokale professionals we hebben, zowel bij de bank als daar buiten'.

Staat er ook een effectenbeurs aan te komen ?
'Als die er komt dan zie ik dat op kleine schaal gebeuren. Wij zijn te klein en te geïsoleerd voor een grote internationale beurs. En laten we eerlijk wezen, de bestaande internationale beurzen zoals New York, Amsterdam, Tokio en Londen, doen al zoveel dingen en zijn reeds zoveel uren per dag aktief, dat er voor ons niet veel meer overblijft dan een soort 'schaduwbeurs' of parallelmarkt. Eigenlijk hebben de investeerders het niet eens meer nodig; New York heeft al een 'after hours' markt en ook in Amsterdam kun je 24 uur per dag zaken doen in de effectenhandel. Er is dus geen duidelijk gat meer in de markt dat wij zouden kunnen vullen'.

'Wat ik wel zie komen is een grootscheeps gebruik van telebanking en van het verschaffen van informatie via electronische data-systemen. Ik ken al die namen niet precies, maar er is nu al een schrikbarend groot aantal mogelijkheden die je b.v. op onze afdeling *Investments* ziet gebruiken. Vroeger hoorde ik pas een paar dagen later dat IBM drie punten had ingeleverd. Nu weet ik dat à la minute.
Niet alleen onze offshore-industrie heeft daar baat bij, maar ook b.v. de Nederlandse *penshonado's* die zich bij ons vestigen en die meestal draagkrachtige en *sophisticated* personen zijn. Zij maken ongelooflijk veel gebruik van de moderne communicatiemiddelen. Daarop moeten wij ons gaan richten in de toekomst'.

Behalve bij de bank en waarschijnlijk juist door de bank, bent U ook betrokken bij een groot aantal projecten in de Curaçaose samenleving. En het valt op dat U daarbij meer dan eens in de publiciteit komt met nogal kritische opmerkingen. U bent bepaald niet iemand die zijn woorden verbergt.
'Ik ben *outspoken* omdat ik nu eenmaal zo in elkaar zit, zo is mijn karakter, mijn vader was dat ook. Bovendien vind ik dat je de feiten niet moet verdoezelen en ik slaap er beter door als ik mij kan uiten.
Als het trouwens om iets gaat in het belang van de gemeenschap, dan is het niet alleen mijn plicht als burger om mijn mond open te doen, maar ook als topman van een grote organisatie als onze bank. Wij zijn immers niet alleen verantwoordelijk voor de meer dan duizend werknemers in onze dienst en hun gezinnen, maar ook voor de talloze klanten die ons hun vertrouwen hebben gegeven en hun geld aan ons hebben toevertrouwd. Dus ik heb niet alleen als belastingbetaler recht van spreken, maar ook uit hoofde van mijn functie'.

'De reacties op mijn kritiek zijn verdeeld. In grote lijnen kan ik zeggen dat het gewaardeerd wordt door onze klanten die het op prijs stellen dat hun bank wordt geleid door iemand die voor zijn mening uitkomt. Ik merk dat door onze groei en uit persoonlijke reacties op straat. Degenen die het minder op prijs stellen zijn uiteraard de politici die het niet uitkomt.
Hoewel, ook collega-ondernemers nemen mijn uitlatingen niet in dank af. In die kringen heeft men soms de grootste moeite met mijn kritische opmerkingen'.

Is het niet zo dat juist deze groep zich in de afgelopen decennia veel te weinig naar buiten toe heeft geprofileerd, zodat er op zijn zachtst gezegd gesproken kan worden van een eenzijdige voorlichting van het grote publiek door vakbonden en politici?
'Dat kan wel zijn, maar toch wordt het mij niet in dank afgenomen. En laat ik eerlijk zijn, ook mijn eigen mededirektieleden zijn niet altijd gelukkig met wat ik in het openbaar zeg ('en je kinderen ook niet', komt Michèle tussenbeide). 'Ze beschouwen me als een niet al te jonge 'angry young man', maar ik kan het gewoonweg niet aanzien dat Curaçao oneerlijk bejegend wordt, zoals met de affaire-Sonesta. Dat doet mij pijn en ik kan dan mijn mond niet houden'.

Vervolg op pag. 3

IN DIT NUMMER van Ñapa :

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

EINDREDACTIE: **Norbert Hendrikse**
LAYOUT: **Solange Isselt**

Sri Lanka-conferentie biedt geen uitkomst

India en Pakistan nog mijlenver van elkaar

SRI LANKA - Regeringsleiders van de Zuidaziatische landen hebben in Sri Lanka vergaderd, om zich te beraden over de vraag hoe de armoede in hun landen kan worden verminderd. Gastheer Sri Lanka heeft daarmee op eigen wijze al een begin gemaakt. De politie heeft in de hoofdstad Colombo duizenden bedelaars van de straten geplukt en weggestopt in zogenoemde "rehabilitatiekampen".

Daarnaast kregen de wegen een opknapbeurt en de regeringsgebouwen een lik verf, zodat de leiders van 's werelds armste landen, Bangladesh, India, Pakistan, Nepal, Bhutan, de Maldiven samen met gastheer Sri lanka in een keurige ambiance konden vergaderen over de vraag hoe de armoede verder de wereld uit te helpen. Om te voorkomen dat de 'bevrijdingstijgers' van Tamil Eelam (LTTE) met hun bommen roet in het eten zouden gooien, waren 10.000 man politie ingezet om de leden van de Zuidaziatische associatie voor regionale samenwerking (SAARC) in alle rust te laten vergaderen.

Oud-premier V.P. Singh zit met aanhangers voor het politiebureau nadat hij was gearresteerd toen hij probeerde de voor de hindu's heilige stad Ayodhya binnen te komen om te protesteren tegen plannen een tempel te bouwen op land dat door de moslims geclaimd wordt.

In het noorden voert de LTTE al jaren een verbeten guerrillaoorlog voor een eigen staat. De SAARC werd zeven jaar geleden opgericht om de economische en politieke samenwerking inzake de bestrijding van drugshandel en terrorisme te verbeteren, maar lijdt sindsdien een nagenoeg slapend bestaan. Dit vooral omdat Pakistan en India zich voortdurend in een staat van gewapende vrede bevinden, waarbij het herhaaldelijk tot grensincidenten komt.

WEINIG RESULTAAT

Ook ditmaal werd er niet al te veel verwacht van de SAARC-conferentie. De driedaagse bijeenkomst begon al met een slecht gesternte. Om dat te constateren, hoefde er niet een van de vele astrologen die India en Sri Lanka tellen, aan te pas te komen. De meeste leiders in Zuid-Azië hebben namelijk grote interne problemen die hen niet in staat stelden in Colombo spijkers met koppen te slaan. Zo liet de koning van het geïsoleerde Bhutan het afweten, in verband met het vertrek van duizenden inwoners naar buurland Nepal uit onvrede over de politieke situatie in het vorstendommetje in de Himalaya.

En de Indiase premier, Narasimha Rao, was slechts een deel van de conferentie van de partij. In verband met tussentijdse verkiezingen in zijn land, waarbij de omstreden kwestie van de bouw van een hindutempel in de stad Ayodhya weer aan de orde komt, kon hij slechts de ceremoniële openingszitting bijwonen. En dat is jammer, want de SAARC-conferentie heeft vooral de verdienste dat ze de leiders van de twee Zuidaziatische reuzen, India met 850 miljoen inwoners en Pakistan met 100 miljoen inwoners, hen in de gelegenheid stelt elkaar informeel te ontmoeten.

De twee landen hebben sinds hun onafhankelijkheid in 1947 al drie oorlogen gevoerd. Begin vorig jaar leek een vierde oorlog bijna onvermijdelijk toen de islamitische bevolking in de Indiase deelstaat Kashmir zich wilde afscheiden van het overwegend hinduïstische India. New Delhi beschuldigt Pakistan, dat ook aanspraak maakt op Kashmir, ervan de moslims in deze noordelijke deelstaat op te stoken en van wapens te voorzien. Bij botsingen tussen de Indiase politie en betogers in Kashmir zijn zeker 3000 mensen gedood. Geregeld vliegen de Pakistaanse en Indiase grenstroepen elkaar op de besneeuwde Siachengletsjer in de haren.

DOOI

Een periode van dooi leek in te kunnen treden toen eind jaren tachtig Rajiv Gandhi en Benazir Bhutto in respectievelijk India en Pakistan premier werden, maar het wilde maar niet zomeren. Ook Rao en Sharif kunnen de betrekkingen niet opwarmen, als ze dat al zouden willen. Sharif nam in het verleden altijd een hard standpunt in inzake de kwestie Kashmir. Hij moet rekening houden met de conservatieve moslims in eigen land met wiens steun hij vorig jaar aan de macht is gekomen. De moslims zijn, evenals het leger, tegen toenadering tot het hinduïstische India.

Sharif stond toch al op gespannen voet met de legertop die tegen het besluit van de premier was om Pakistaanse troepen tijdens de Golfoorlog naar Saudi-Arabië te sturen. Zijn relatie met de militairen was zo slecht dat er afgelopen zomer zelfs geruchten de ronde deden over een op handen zijnde coup.

Daarnaast is de familie van Sharif in opspraak geraakt door beschuldigingen van fraude. Hiermee hopen Sharifs tegenstanders binnen zijn eigen regeringspartij en de oppositie onder leiding van Benazir Bhutto een wapen te hebben gevonden om hem te verdrijven. Ook Rao heeft weinig speelruimte in de 'liaison dangereuse' met Pakistan, daar hij aan het hoofd staat van een minderheidsregering. De als een komeet omhoog geschoten hinduïstische Bharatiya Janata partij (BJP) oefent druk uit op Rao om een hard standpunt tegenover Pakistan in te nemen.

Dit is ook de partij die wil dat in Ayodhya een moskee wordt afgebroken om plaats te maken voor een hindutempel. De twist rond de moskee heeft aan zeker 300 mensen het leven gekost en betekende het einde van twee Indiase regeringen. De 'Temple of doom', zoals cynici de moskee noemen, blijft ook Rao achtervolgen en bepaalt tot op zekere hoogte zijn relatie met Islamabad.

KERNWAPENS

Het is dan ook de vraag of New Delhi zal ingaan op een recent aanbod van Islamabad om in Zuid-Azië een kernwapenvrije zone in te stellen. Dit aanbod versterkt het vermoeden dat Islamabad al ver gevorderd is met zijn plannen een eigen kernbom te fabriceren en zal in India eerder worden opgevat als een teken van sterkte van Pakistan. Ook tussen India en Sri Lanka botert het niet.

India heeft weliswaar vorig jaar zijn vredesmacht van het eiland teruggetrokken die een einde had moeten maken aan de guerrillastrijd van de bevrijdingstijgers, maar tot een intensievere samenwerking met Colombo is het nooit gekomen.

Volgens de Srilankaanse regering worden de Tamiltijgers vanuit India gesteund. Aan de andere kant zijn er sterke aanwijzingen dat de LTTE verantwoordelijk is voor de moordaanslag op Rao's voorganger Rajiv Gandhi als wraak voor het sturen van de vredesmacht die hij in 1987 stuurde.

De interne positie van de Srilankaanse president Ranasinghe Premadasa is eveneens zwak. Zijn verzoek aan India om de vredesmacht terug te trekken heeft hem niet de steun van de bevolking gegeven waarop hij had gehoopt. De strijd van de Tamiltijgers gaat onverminderd door. Ternauwernood overleefde de president deze zomer een motie van wantrouwen nadat de oppositie een intensieve campagne tegen hem had gevoerd. De oppositie beschuldigde hem van corruptie en verweet hem in de periode 1989-1990, tijdens de mislukte vredesonderhandelingen met de LTTE, de tijgers financieel te hebben gesteund.

India's buurlanden zijn bang dat New Delhi de rol van regionale grootmacht wil spelen. Anderzijds is na het debacle in Sri Lanka in New Delhi het besef gegroeid dat een sterk leger, dat tot grote buitenlandse schulden leidde, niet noodzakelijkerwijs het gewenste resultaat oplevert en dat veel problemen met de buurlanden alleen aan de onderhandelingstafel kunnen worden opgelost.

Racist maakt kans bij gouverneursverkiezing

David Duke: Klan-verleden niet meer dan jeugdzonde

NEW ORLEANS - Dat president George Bush weinig gelukkig is met de kandidatuur van David Duke als Republikein voor het gouverneurschap van Louisiana is duidelijk. "David Duke is een charlatan die de kiezers zand in de ogen strooit. Hij verdient nimmer enig publiek vertrouwen", zei de president over de voormalige neo-nazi en Ku Klux Klan-leider die vandaag een goede kans maakt tot nieuwe gouverneur van Louisiana te worden gekozen.

"Duke is verwerpelijk voor wat hij is en voor wat hij gelooft," zei Bush vorige week, waarmee hij impliciet kiezers de raad gaf op Duke's Democratische tegenstander Edwin Edwards te stemmen.

Voormannen van de nationale Republikeinse partij ontkennen domweg dat Duke's partij namens de Republikeinen deelneemt aan de gouverneursverkiezingen. Robert Dole, leider van de Republikeinen in de Senaat, merkte op dat David Duke weliswaar beweert Republikein te zijn maar dat de partij daar heel anders over denkt.

WINNEN

Voor de man in kwestie lijkt het weinig uit te maken. De verkiezingswet in Louisiana staat een ieder toe zich in te schrijven voor een bepaalde partij, ook al is de nationale leiding het daarmee niet eens. "We gaan het gouverneurschap van Louisiana winnen," zei de 41-jarige Duke toen duidelijk werd dat hij in de voorverkiezingen genoeg stemmen had vergaard om het in de finale tweekamp op te nemen tegen de Democratische oud-gouverneur Edwin Edwards.

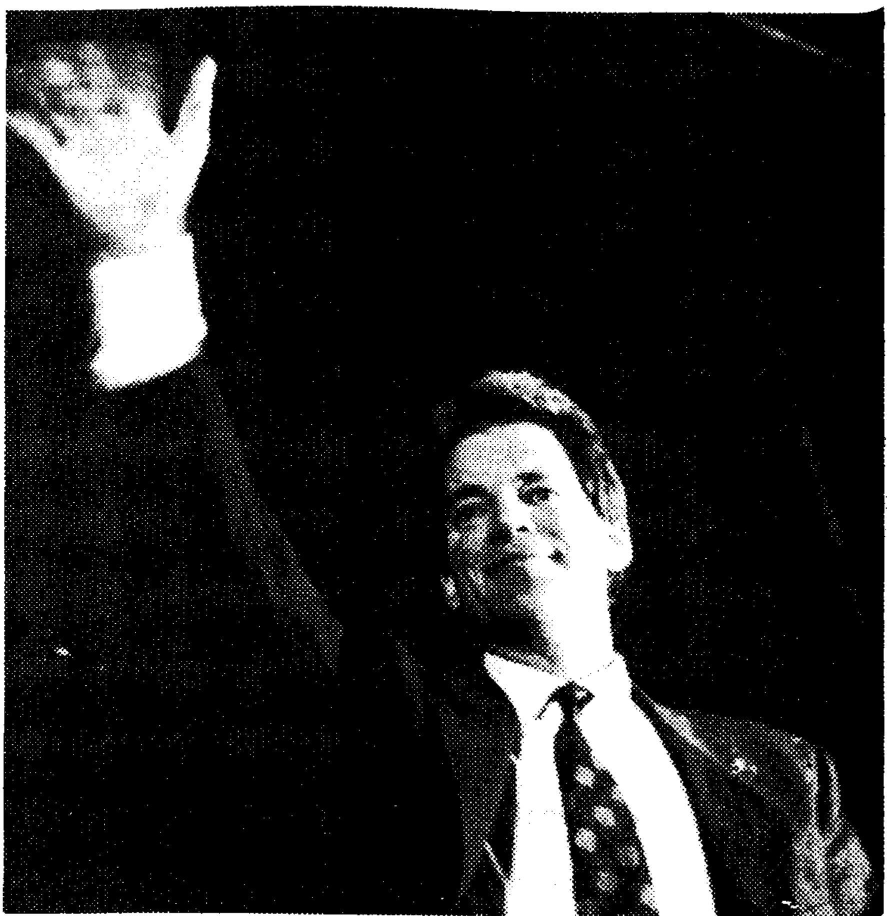
Duke's populariteit in de zuidelijke Amerikaanse staat is opmerkelijk gestegen sinds hij drie jaar geleden werd gekozen in het huis van afgevaardigden van Louisiana. Toen was hij nog een marginaal opererend politicus, eerst als lid van de Democraten, later van de Populistische partij, een coalitie van neo-nazi- en Ku Klux Klan-extremisten. Het leek onwaarschijnlijk dat iemand met zijn verleden hoge ogen zou gooien: oud-leider van de Ku Klux Klan en oprichter van de nationale associatie voor de bevordering van blanken. "Hoe kan je iemand serieus nemen die als volwassene jarenlang met een laken om heeft rondgelopen?", vroeg zijn tegenstrever Edwards zich dan ook af, refererend aan de Klan-kledij.

JEUGDZONDE

Bovendien trok Duke de aandacht door een burgerwacht te organiseren om illegale immigranten terug te sturen en door de holocaust in de Tweede Wereldoorlog een joodse publiciteitsstunt te noemen. Duke heeft zich enigszins gedistantieerd van zijn Klan-verleden. Hij spreekt van 'een jeugdzonde'. Maar zijn campagne staat nog altijd in het teken van racisme en zijn uitspraken lijken verdacht veel op die van vroeger. Duke beschuldigt de zwarte burgerrechtenbeweging en de blanke liberalen ervan Louisiana bankroet te hebben gemaakt. Hij pleit voor het afschaffen van de voorkeursbehandeling van minderheden en voor gedwongen integratie. Ook wil hij als gouverneur drastisch schrappen in de uitkeringen voor 'luie armoedzaaiers'.

Vorige week zondag publiceerde de New York Times een foto van Duke uit 1969 waarop hij te zien was met een band met het hakenkruis om zijn arm. In een tv-programma reageerde Duke hierop met te verklaren dat hij toen 19 was en tegen de regering was en helaas 'niet de goede methode gekozen' had. In hetzelfde programma zei hij "nooit lid van de nazi-partij of zo iets geweest te zijn. "ik verwerp het nationaal-socialisme, ik verwerp het communisme en ik ben voor minder invloed van de regering."

De omstreden gouverneurskandidaat heeft zich met behulp van plastische chirurgie een jeugdig uiterlijk aangemeten dat een van zijn critici tot de opmerking bracht dat hij nu lijkt op een lid van de Hitlerjugend. De voormalige Ku Klux Klanleider is bepaald niet kansloos tegen de 60-jarige Edwards. Want Louisiana wordt geteisterd door werkloosheid en misère. Gevolgen van de economische neergang die ten tijde van het gouverneurschap van Edwin Edwards is ingezet. Racisme is ook niet nieuw in de zuidelijke staat. Conflicten tussen blank en zwart hebben de samenleving van Louisiana al decennia in hun greep. De kandidatuur van Duke brengt veel potentiële Republikeinse kiezers in twijfel. 'Ik stem niet op een liberaal die ik twintig jaar lang heb bestreden.

DAVID DUKE
...jeugdzonde...

Grondige herziening grondwet in 1992

Mitterand wil meer macht geven aan Frans parlement

PARIJS - De Franse president Francois Mitterrand heeft zoals gemeld voor 1992 een grondige herziening van de grondwet aangekondigd. Het parlement zou het recht krijgen wetsontwerpen in te dienen, de ambtstermijn van de president wordt verminderd van zeven naar vijf jaar en boze burgers kunnen zich voortaan rechtstreeks tot het constitutionele Hof wenden. De hervormingen zullen in een referendum aan de bevolking worden voorgelegd, aldus Mitterrand in een interview met het televisiestation La Cinq.

Mitterrand liet doorschemeren dat hij mogelijk voor het einde van zijn ambtstermijn in 1995 zal aftreden. Hij zei niet te zullen vertrekken voordat hij de grondwetswijzigingen aan de Franse bevolking en het parlement heeft voorgelegd.

Mitterrand meent dat de nieuwe presidentiële termijn van vijf jaar na invoering wettelijk niet op hem van toepassing zou zijn. "Maar politiek en moreel ben ik de enige die kan beoordelen wat me te doen staat", aldus de 75-jarige president die aan zijn tweede termijn van zeven jaar bezig is. "Soms denk ik dat 14 jaar wel wat lang is," voegde hij er uit eigen beweging aan toe. Mitterrand zei dat het referendum in de tweede helft van volgend jaar gehouden zou moeten worden. In maart 1992 zijn er regionale verkiezingen en eind 1992 wordt de laatste hand gelegd aan afschaffing van goederen- en personencontroles aan de grenzen van de EG. In 1993 zijn er weer parlementsverkiezingen.

ZUINIGST

De Franse grondwet uit 1958 is wat de macht van het parlement betreft, een van de zuinigste van Europa. Het systeem is grotendeels het produkt van de autoritaire wijze waarop de voormalige president De Gaulle wilde regeren tijdens de Algerijnse onafhankelijkheidsoorlog. De Franse kolonisten, die wel een onafhankelijk Algerije wilden maar niet in handen van de autochtone Algerijnen, zoals De Gaulle voorstond, dreigden met hun acties ook de Franse binnenlanden te destabiliseren. Mitterrands voorstellen zouden bedoeld zijn om de oppositiepartijen te verdelen die al jaren ijveren voor een grondwetsherziening. Door een referendum te organiseren kan de socialist Mitterrand met zijn voorstellen bovendien het parlement passeren waar de socialisten in de 'Tweede Kamer' aangewezen zijn op steun van de communistische partij om de vereiste meerderheid te behalen. In de 'Eerste Kamer' maken de conservatieven de dienst uit.

De voormalige president Valery Giscard d'Estaing, pas herkozen als partijleider van de UDF, zei in een reactie dat hij altijd al voorstander is geweest van vijfjaarlijkse presidentsverkiezingen. Toen hij zelf president was, heeft hij echter niets in die richting ondernomen. D'Estaing bestreed dat het wettelijk toegestaan is om een grondwet bij referendum te veranderen.

HANDICAP

Mitterand zei ook voor invoering te zijn van een systeem met gedeeltelijke evenredige vertegenwoordiging zoals de meeste andere EG-landen. Hij liet in het midden of hij dat ook via de grondwet wilde invoeren. Eerder werd hiervoor door de socialisten alleen de kieswet veranderd maar deze wijziging is na 1986 weer teruggedraaid door de conservatieven. Bij een systeem van evenredige vertegenwoordiging zouden de socialisten meer kans maken op vorming van een coalitieregering met groenen en centrumpartijen. Het huidige systeem met twee stemrondes is een handicap voor kleine partijen om nationale zetels te veroveren.

De oppositie voert al jaren campagne om de grondwet te herzien, onder meer in verband met het feit dat de EG-instellingen steeds meer van de Franse soevereiniteit afknabbelen. Men maakt zich ook zorgen over het gebrek aan enthousiasme van parlementsleden voor hun werk.

Het absenteïsme in het parlement is regelmatig goed voor suggestieve foto's in Franse tijdschriften van een praktisch lege assembleezaal, voorzien van tekst waarin gejammerd wordt dat het Franse parlementaire systeem hoognodig vernieuwd moet worden, wil het op zijn minst weer interessant zijn voor de parlementariërs zelf.

Onduidelijk is of de door Mitterrand voorgestelde grondwetswijziging samenhangt met een op handen zijnde machtsuitbreiding van het Europese parlement, tot nu toe door de Franse regering krachtig afgewezen. Het EP heeft alleen het recht van amendement en dan nog bijna uitsluitend op ontwerprichtlijnen van de Europese commissie op economisch gebied.

OPKOMST VAN DE LAT-RELATIE OP ARBEIDSMARKT

Uitzendbureau-deskundige Willem Ruggenberg

"Tijd dat je 25 jaar bij een baas zat is voorbij"

▪ door Hennie Harinck

MET NAME IN de Westerse wereld ontwikkelt zich de laatste decennia een trend die gelijke tred lijkt te houden met het alarmerende aantal echtscheidingen en de opkomst van het samenwonen zonder getrouwd te zijn. Evenals partners in toenemende mate verkiezen het eerst zonder boterbriefje met elkaar uit te proberen, doet zich op de arbeidsmarkt een vergelijkbaar verschijnsel voor. In arbeidsrelaties prefereren zowel werkgevers als werknemers steeds vaker een tijdelijke relatie boven een vaste relatie. 'Getrouwd zijn met je bedrijf' is niet meer in. Vooral jongeren voelen zich uitermate tot deze vrije en ongedwongen formule aangetrokken. Een formule die ooit bedacht is door pioniers die het als eersten aandurfden met een uitzendbureau te beginnen. Amigoe sprak met een van de voortrekkers. Willem Ruggenberg (59) had reeds in de zestiger jaren zijn eigen uitzendbureau en is momenteel voorzitter van de Algemene Bond van Uitzendondernemingen.

Op Curaçao zijn naast een aantal 'koppelbazen' negen uitzendbureaus actief, die alle onafhankelijk van elkaar opereren op de arbeidsmarkt. Het fenomeen van de uitzendbureaus is hier relatief nieuw. Voor het eerst kwamen vertegenwoordigers van zes van de negen Curaçaose uitzendbureaus samen dankzij het bezoek dat Ruggenberg aan Curaçao bracht, wat heeft geresulteerd in het plan een vereniging voor uitzendbureaus op te richten.

Cijfers over het aantal mensen dat via deze bureaus tijdelijk werk verricht zijn niet bekend omdat de bureaus vanwege concurrentieoverwegingen huiverig zijn deze publiekelijk bekend te maken. 'Tussenpersonen die er tegen betaling hun beroep van maken arbeidskrachten uit te lenen' hebben in de Curaçaose arbeidsmarkt nog geen solide naam weten op te bouwen. Ze zouden niet altijd sociale lasten afdragen en sjoemelen met lonen en arbeidstijden. "Aan de ene kant heb je 'ondernemers' die gebruik maken van mogelijkheden die de wet eigenlijk niet toestaat. Zij kregen de ongunstige naam van koppelbaas, een term die een wat onhebbelijke klank heeft gekregen. Daarnaast doen een aantal bonafide ondernemers voortreffelijk werk omdat ze flexibel inspelen op de arbeidsmarkt", zegt Ruggenberg.

De beroepsbevolking op Curaçao telt 55.000 mensen. Niemand weet echter welk percentage op uitzendbasis werkzaam is. "Ik heb erop aangedrongen dat deze getallen bekend worden omdat je dan weet waarover je praat. Ook als je over een aantal jaren wilt zien hoe deze markt zich ontwikkelt, moet je over de aantallen uitzendkrachten kunnen beschikken", aldus Ruggenberg. De eerste tekenen van samenwerking hebben zich reeds voorgedaan. Inmiddels zijn de op Curaçao opererende bureaus voor een tweede keer bijeengekomen. Waren bij de eerste vergadering slechts vijf van de negen aangeschreven ondernemingen komen opdagen; bij de tweede bijeenkomst gaven zes Curaçaose uitzendondernemingen acte de présence. "Het is natuurlijk een bewijs uit het ongerijmde maar je zou uit de afwezigheid van de overige drie kunnen afleiden dat zij iets te verbergen hebben", aldus de goedlachse Ruggenberg. Hij heeft er sterk voor gepleit dat alle negen tot een soort vereniging komen zodat ze één gezicht kunnen tonen en zich sterk kunnen maken voor wettelijke regelingen.

GEGEVENS

Twintig jaar geleden, zo weet de voorzitter van de ABU zich te herinneren, bestond een vergelijkbare situatie in Nederland. "Toen waren de uitzendbureaus ook niet geneigd hun gegevens te verstrekken. Nu doen ze dat wel dankzij het NIPO, dat de gegevens verwerkt." In Nederland is momenteel twee procent van de beroepsbevolking, wat neerkomt op 130.000 mensen, voor langere tijd werkzaam als uitzendkracht. Er even van uitgaande dat dat ook op Curaçao het geval is, dan zouden hier om en nabij 1100 mensen op deze wijze deelnemen aan het arbeidsproces. "Het gaat hier om relatief weinig uitzendkrachten; het is dus geen enorme klus om de statistieken bij te houden", meent Ruggenberg.

Van de noodzaak van een flexibel aanbod van personeel op Curaçao is Ruggenberg na de gesprekken met vertegenwoordigers van de Kamer van Koophandel, het Departement van arbeid en sociale zaken, de uitzendbureaus en - in mindere mate -de vakbonden, inmiddels overtuigd. "Bedrijven moeten heel snel kunnen inspelen op veranderingen en dat brengt met zich mee dat je over een flexibel arbeidsbestand moet kunnen beschikken. Om aan die behoefte te voldoen zijn uitzendorganisaties bijzonder geschikt."

Al in 1989 keurde de Staten een landsverordening goed waarin 'het ter beschikking stellen van arbeidskrachten' wettelijk is geregeld. Een wet die naast het verplicht stellen van een vergunning het mogelijk maakt toe te zien op ongeoorloofde praktijken, zoals het verzuimen sociale lasten af te dragen. Ook is in de landsverordening opgenomen dat 'een vergunning wordt geweigerd als blijkt dat het belang van de betrokken arbeidskrachten onvoldoende gewaarborgd is'. Tot nu toe is de wet echter nog niet in werking getreden. Daarvoor moet eerst middels een landsbesluit toe worden besloten. Het tijdstip van inwerkingtreding kan overigens per eilandgebied verschillen. Vermoedelijk wordt met de invoering gewacht omdat de controle, die eruit voortvloeit, aanzienlijke financiële consequenties met zich meebrengt. Zowel uitzendbureaus, werkgevers, vakbonden maar ook de overheid achten het echter noodzakelijk dat deze wet ten uitvoer wordt gebracht, is de indruk die Rugggenberg uit de gesprekken kreeg.

Maar uitzendbureaus kunnen zelf ook gelukkig al heel wat doen aan regulering, meent Ruggenberg die dit aanduidt met 'zelfregulering'. Zo kunnen zij beginnen met het opstellen van gedragsregels, afspraken over de lonen - 'liefst in de vorm van een collectieve arbeidsovereenkomst met de vakbeweging' - en leveringsvoorwaarden. De taak van de overheid is dan erop toe te zien dat diegenen waaraan een vergunning tot het leveren van tijdelijk personeel is verstrekt, zich houden aan het afdragen van belastingen en sociale lasten.

In 1987 ontmoette Ruggenberg in Genève de directeur van het Departement arbeid en sociale zaken, Elco Karel, waarmee het eerste contact tussen Nederland en Curaçao in deze was gelegd. "Karel vertelde dat de Curaçaose arbeidsmarkt, met name het bedrijfsleven, schreeuwde om meer flexibiliteit op de arbeidsmarkt en tevens maakte hij zich zorgen om malafide praktijken op het gebied van de bemiddelende arbeidsvoorziening." Een tijd later vertrok een Curaçaose delegatie naar Amsterdam en bezocht onder meer het kantoor van de Algemene Bond van Uitzendondernemingen. Ruggenberg gaf toen te kennen dat hij zeker zou langskomen als hij toevallig in de buurt van Curaçao zou zijn. Die gelegenheid deed zich onlangs voor toen er een congres plaatsvond van de CIETT, de internationale bond voor uitzendbureaus, in New Orleans. De voorzitter van de ABU boekte toen meteen een reisje Curaçao. "New Orleans ligt immers in de buurt."

Ruggenberg is van huis uit ondernemer. In 1960 startte hij met een eigen uitzendorganisatie. "Ik heb aan de wieg gestaan van de opkomst van uitzendbureaus in Nederland." Tevens meldde hij zich aan als lid van de ABU. Zes jaar later werd hij in het ABU bestuur gekozen en in 1980 gaf hij zijn eigen bedrijf eraan om zich full-time met het voorzitterschap van de ABU bezig te kunnen houden. Daarnaast maakt hij deel uit van het bestuur van het Verbond van Nederlandse Ondernemingen en sinds een jaar opereert hij wereldwijd als voorzitter van de CIETT.

Je hele leven bij één baas werken is aan het verdwijnen en dat is een ontwikkeling die over de hele wereld gaande is, aldus Ruggenberg. "Vroeger was het prachtig dat je vijfentwintig jaar bij een baas in dienst geweest was en een gouden horloge kreeg, maar die trend is eruit. Men ziet meer in de afwisseling en wil diverse ervaringen opdoen. Ook de drang naar vrijheid speelt een rol. De uitzendformule voorziet in die behoeften."

Jongeren van nu neigen steeds meer tot een verkenning van de arbeidsmarkt voordat ze een definitieve keuze maken. Als ze die al maken... Maar ook jongeren die na een aantal mislukte studies de keus maakt om geld te gaan verdienen, dienen zich aan bij de uitzendbureaus. Een tijdelijke baant biedt aan deze mensen de kans om bij allerlei bedrijven ervaring op te doen. "Aangezien vakatures vrijwel altijd voorzien zijn van de opmerking 'ervaring vereist' kan iemand die vers toetreedt tot de arbeidsmarkt die ervaring opdoen tijdens uitzendbaantjes."

WILLEM RUGGENBERG
...niet meer met de baas getrouwd...

"Tijdelijke kracht geen bedreiging voor vaste"

PLAKKEN

Een ander voordeel noemt Ruggenberg het feit dat behoorlijk wat uitzendkrachten 'blijven plakken bij het bedrijf waar ze tijdelijk voor een klus zijn aangenomen'. "Op deze manier komen meer mensen aan het werk dan je denkt. Immers, als een tijdelijke kracht prima functioneert en er komt toevallig weer ruimte in het bedrijf dan wordt een uitzendkracht een vaste kracht." Gebleken is ook dat bedrijven op papier hogere eisen stellen aan een tijdelijke kracht dan in de praktijk nodig is. "Dan bevalt zo iemand natuurlijk goed en is de kans dat men kan blijven weer groter."

Nederlandse uitzendbureaus bieden vaak cursussen aan als blijkt dat bedrijven zitten te springen om bepaalde vaardigheden. Zo kan bij voorbeeld - gratis -een cursus Wordperfect gevolgd worden. Bijna voor elke administratieve functie, waaronder die van secretaresse, wordt 'het kunnen werken met' dit computerprogramma gevraagd.

Iemand die door bemiddeling van een uitzendorganisatie aan de slag gaat krijgt een salaris dat is overeengekomen in een cao waarbij keurig sociale lasten worden afgedragen. Op Curaçao bestaat deze cao - nog - niet. "Hier kijkt men naar de salarissen die gegeven worden in het bedrijf waarnaar wordt uitgezonden." Het bedrijf dat de tijdelijke kracht inhuurt, c.q. de opdrachtgever, betaalt voor deze service en niet de uitzendkracht zelf, zoals wel eens abusievelijk verondersteld wordt. In de gedragsregels voor uitzendbureaus staat onder meer dat nooit geld gevraagd mag worden voor het aanbieden van de bemiddeling bij werk. "Dat is een voorbeeld van een stukje zelfregulering." Dat het een lucratieve business en een groeiende markt is tonen de omzetcijfers aan: de omzet in de uitzendmarkt in Nederland steeg in 1990 met 12,5 procent van 4,7 naar 5,3 miljard gulden.

Aan tijdelijk werk zijn voor de werknemer wel nadelen verbonden. Een carrièreperspectief ontbreekt en aan pensioensopbouw wordt niet bijgedragen. "Aangezien er vanuit gegaan wordt dat een uitzendkracht altijd tijdelijk werkt is het logisch dat er geen rekening met een carrière wordt gehouden. Daar is de formule nu eenmaal niet op gebaseerd", aldus Ruggenberg. Pensioenrechten zijn niet inbegrepen om dezelfde reden. "We gaan er vanuit dat mensen op een gegeven moment vast werk vinden." In Nederland is vanuit de vakbeweging wel de wens geuit om de pensioenrechten veilig te stellen van uitzendkrachten die langer dan twee jaren als zodanig werkzaam zijn. "Maar dan hebben we het over uitzendkrachten die er hun beroep van willen maken om uitzendkracht te zijn." Van de 600.000 mensen die zich in Nederland jaarlijks tot een uitzendorganisatie wenden is het percentage 'langdurig uitzendkracht' echter zeer laag, weet Ruggenberg.

Aantal uitzendkrachten op Curacao onbekend

Werknemers die zich tijdelijk verbinden aan koppelbazen ondervinden in de regel dezelfde nadelen en wanneer zij met malafide instanties in zee gaan zelfs meer omdat sommige koppelbazen weliswaar hoge lonen uitbetalen maar zich niet houden aan de afdracht van sociale lasten. Bovendien verzuimen zij voor hun werknemers een collectieve WA verzekering af te sluiten, wat de vervelende consequentie kan hebben dat de koppelbaas niet kan worden aangesproken als er zich een bedrijfsongeval voordoet. In het ergste geval raakt een werknemer bij voorbeeld gehandicapt en krijgt hij geen enkele ongevallenuitkering. In dit kader pleit Ruggenberg dan ook voor een volledige invoering van de Wet op de Ketenaansprakelijkheid.

Met name uit de gesprekken met de diverse vakbonden kreeg Ruggenberg de indruk dat zij erg terughoudend zijn met betrekking tot de uitzendbureaus en de koppelbazen. "Maar naarmate ik kon duidelijk maken dat tijdelijke krachten in een bedrijf juist geen bedreiging vormen voor de vaste krachten maar eerder een bescherming, nam die terughoudendheid af." Als een bedrijf namelijk een nieuwe afdeling wil opzetten dan is het wat voorbarig om meteen vast personeel hiervoor aan te trekken, legt hij uit. Mocht dat projekt mislukken dan heeft dit alleen consequenties voor het personeel met een tijdelijk dienstverband. "Als een werkgever daarentegen vast personeel heeft aangesteld dan worden deze mensen de dupe." Een gelukt projekt echter kan leiden tot de creatie van vaste banen.

Belangrijk voor de vakbonden is vooral dat er een goede cao wordt afgesloten. Een vorm van regulering waar alle partijen baat bij hebben, aldus de voorzitter van de ABU. Toch vindt hij het wel begrijpelijk dat de vakbonden kritisch zijn ten aanzien van werkgevers die inderdaad de vaste door de tijdelijke kracht willen vervangen. "Een werkgever moet in de eerste plaats uitgaan van zijn vaste krachten. Als die niet voorhanden zijn dan pas is de volgende stap op zoek te gaan naar een tijdelijke kracht. Deze fungeert dan op zo'n moment als een buffer totdat er wel een vaste kracht beschikbaar is."

Als de tape-recorder is afgezet babbelt Ruggenberg nog wat na over zijn indrukken die hij opdeed in Curaçao. Zijn zoon blijkt een fervent honkballer te zijn. Een Antilliaanse honkbalvriend van hem hoorde dat papa Ruggenberg naar Curaçao ging en verzocht hem onmiddelijk zijn moeder in Buena Vista te gaan bezoeken. "Toen ik zag hoe deze vrouw woonde schrok ik echt. Ik begrijp nu ook waarom die jongen niet meer terug wil naar Curaçao. Zijn wereld in Amsterdam, waar hij op een keurige kamer woont, is een andere."

Lio Capriles

vervolg van pag 1

'Het doet mij ook leed als ik mijn eigen mensen, medeondernemers, dingen zie doen die niet door de beugel kunnen. Als ik zie hoe mensen onrechtvaardig behandeld worden. Toen ik als voorzitter van de Kamer van Koophandel pleitte voor een beter minimumloon en verkorte werktijden, kreeg ik meteen alle collega's uit het zakenleven op mijn dak. Ze hebben dat niet in het openbaar gezegd en daar heb ik een beetje moeite mee. Dan denk ik n.l. dat zij zich niet vrij voelen om kritiek op mij te leveren, omdat ze de bank nodig hebben'.

HANDREM

Nog even de 'handrem' waarover U het een paar keer heeft gehad en waarop onze bestuurders zo fel hebben gereageerd. Staat U nog steeds achter uw opmerking dat de groei uit onze economie is?

'Ik ben er van overtuigd. Trouwens je kan het lezen in een rapport van de Centrale Bank (citeert letterlijk de Engelse tekst) die het heeft over een *slow down* in de economie: de inkomsten uit handel en toerisme zijn voor het eerst sinds het eerste kwartaal van 1987 gedaald (!). Alleen door de betere resultaten in de havensector, is er nog sprake geweest van een groei.

Belangrijker is echter dat ik niets produktiefs voor de toekomst zie gebeuren. Nadat een aantal produktieve projecten, waar bijna twintig jaar over is gepraat eindelijk zijn gerealiseerd, zie ik als bankier niets meer in de *pipe-line* voor de komende jaren. Ik maak me zorgen over de vooruitzichten die de Centrale Bank projecteert voor onze betalingsbalans in de jaren 1992 en '93 en over de liquiditeitspositie van onze eilandelijke overheid. De handrem waar ik het over heb geldt niet zozeer de lokale handel die nog steeds floreert, wij hebben zelf ook een recordjaar bij de bank, maar het gaat om het uitblijven van projecten voor de toekomst'.

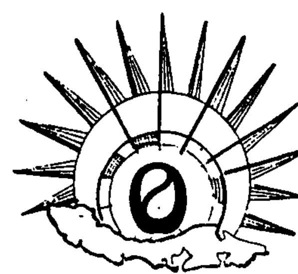
Zou de informatie-industrie waar wij het zojuist over gehad hebben geen soulaas kunnen zijn?

'Die zou inderdaad een gedeelte van het verlies aan offshore-inkomsten goed kunnen maken. Ik zie een goede toekomst in telematica, telebanking en misschien zelfs telemarketing. Niet in sekslijnen, daar geloof ik niet in, die brengen ons alleen maar in opspraak. Maar de telecommunicatie-industrie zou ons inderdaad een nieuwe bron van deviezeninkomsten kunnen verschaffen'.

Lionel Capriles is een geboren optimist en zal dat ook blijven. Maar hij beschikt ook over voldoende realiteitsgevoel om zijn mond open te doen en te waarschuwen voor slechtere tijden, al wil niet iedereen dat graag horen.

VOEDING:
EEN BELANGRIJKE ROL

Schoolgaande jeugd moet gezond eten

. door Olivia Wong Loi Sing =

IEDERE OUDER denkt weleens: krijgt mijn kind wel genoeg te eten? Of zou het op deze leeftijd wat extra's nodig hebben ? Vaak vraagt men zich af hoe kinderen zo snel kunnen groeien en bovendien nog energie overhouden om te kunnen spelen, rennen, sporten en dan nog leren op school. Kinderen knappen ook snel op na kinderziekten, een griepje of verkoudheid. Dit alles heeft grotendeels te maken met een juiste voeding.
Deze week gaat onze rubriek over de juiste voeding voor een kind. Welke voedingsstoffen heeft het kind nodig?

Kinderen groeien snel. Hiervoor hebben zij energie nodig om toch nog alles te kunnen blijven doen, zoals sporten, leren op school enz. Ze hebben ook energie nodig om vlug te kunnen herstellen na een verkoudheid, griep of andere ziektes. De benodigde energie en voedingsstoffen worden aangevoerd met de dagelijkse voeding. Dit kan worden aangevuld met vitaminepillen, maar bij een evenwichtige voeding is dit overbodig.
Het voedsel heeft drie functies. Als eerste is een goede voeding belangrijk vanwege de opbouwfunctie: het draagt de stoffen aan voor de opbouw van het lichaam. Het is nodig voor groei en herstel van slijtage. De voeding levert dus 'bouwstenen'.
Op de tweede plaats levert voeding energie voor het verrichten van allerlei aktiviteiten, zoals lopen, spelen, praten en voor het op peil houden van de lichaamstemperatuur.
Als laatste heeft de voeding een regulerende en beschermende taak. Het beschermt het lichaam tegen ziektes, infecties en vermoeidheid.

VOEDINGSSTOFFEN

In voedingsmiddelen zitten voedingsstoffen: eiwitten, vetten, koolhydraten, vitamines, mineralen en water. Eiwitten leveren een belangrijk aandeel in het opbouwen van het lichaam. Ze zijn nodig voor groei en herstel van het weefsel. Vlees, vis, kip, ei, kaas, melk en melkprodukten, peulvruchten, zoals erwten en bonen, brood en graanprodukten b.v. havermout, zijn rijk aan eiwitten. Vetten en koolhydraten zijn de belangrijkste leveranciers van energie, nodig om de spieren te gebruiken en om de lichaamstemperatuur op peil te houden. Energie uit voeding wordt gemeten in kilocaloriën of in kilojoules. Brood, aardappelen, fruit, rijst, peulvruchten, funchi,

rijk om voedsel te variëren, zodat alle vitamines en mineralen aan bod komen. Eet dus niet elke dag het zelfde. Niet alle voedingsmiddelen bevatten dezelfde soort vitamines en mineralen. Kinderen van zeven jaar en ouder hebben bij een goede voeding geen vitamine- en mineraal-

preparaten nodig. Water is onmisbaar voor een goede voeding. Ons lichaam bestaat voor 10 procent uit water. Water is voornamelijk een 'oplosmiddel', maar ook een vervoersmiddel van voedingsstoffen naar de plaats waar ze nodig zijn.
Voedingsvezels zijn noodzakelijk voor een goede darmwerking. Ze zitten in bruin-, volkoren en roggebrood, havermout, groente, fruit, peulvruchten en aardappelen.

zijn rijk aan koolhydraten. Van deze koolhydraten heeft het lichaam de meeste nodig. Suiker uit de suikerpot is ook rijk aan koolhydraten maar dit zijn 'kale koolhydraten', omdat er naast de koolhydraten geen vitamines en mineralen door geleverd wordt. Dit soort koolhydraat heeft het lichaam eigenlijk niet nodig.

Vitamines en mineralen spelen een rol bij alles wat er in het lichaam gebeurt. Een langdurig tekort kan ziekte veroorzaken. Het is belang-

De eetlust van gezonde kinderen geeft over het algemeen geeft aan hoeveel ze nodig hebben. U als ouder bepaalt wat ze nodig hebben, dus waaruit de voeding bestaat. De voeding wordt ruwweg in vier groepen voedingsmiddelen verdeeld, die samen alle voedingsstoffen bevatten die dagelijks nodig zijn. De maaltijdschijf wordt hierbij als hulpmiddel gebruikt. De bedoeling van deze schijf is het kind dagelijks bij elke maaltijd iets uit elk vak te geven.
Hoeveel hebben kinderen elke dag nodig:

Zoveel hebben kinderen elke dag nodig:

	4-7 jr.	7-11jr.	11-20(meisjes)	11-16(jongens)
VAK 1				
Brood	3-5	4-6	5-7	7-9 sneden
aard/ rijst/ peulvr./ macaroni.	1-3	2-4	4-6	5-7 stuks
VAK 2				
groente	2	4	4	4 groentelepels
fruit	1	1	1	1 stuks
VAK 3				
melk of melkprodukten	3-4	3-4	3-4	4
kaas	1	1	2	2 plakken
vlees/vis/kip/ ei/vleeswaren	100	100	100	100 gram
VAK 4				
margarine/ halvarine/ boter/bak en braadvet	30-40	30-45	40-50	50-60 gram

Eet het dagelijks wat hierboven staat dan krijgt het genoeg eiwitten, vitamines en mineralen.

Eet het kind dagelijks wat hierboven staat, dan krijgt het genoeg eiwitten, vitaminen en mineralen. Voor de gezelligheid zijn er meestal nog koekjes, snoepjes, zoutjes en frisdrank in huis. Ook wordt er wel eens suiker in de thee, vla of pap gedaan. Dit is lekker voor wie ervan houdt, maar niet per sé nodig om gezond te blijven. Het is daarom beter om matig te zijn met deze produkten. Ze leveren wel energie, maar geen of heel weinig vitamines en mineralen.
Het volgende artikel gaat over voeding voor de schoolgaande jeugd; over het bereiden van goede broodmaaltijden en warme maaltijden, tussendoortjes, kieskeurig eters en wat hieraan te doen.

de Maaltijdschijf
101
1
2
3
4
Eet veel plantaardige produkten:
De produkten uit de vakken 1 en 2 zijn plantaardig: zij vormen het hoofdbestanddeel van een goede voeding.
Wees matig met vet:
De produkten uit vak 3 kunnen nogal veel vet bevatten: kies voor de magere produkten.
Zorg voor variatie

Aidsbesmetting neemt astronomische vormen aan

Driekwart van de circa tien miljoen besmettingen met het HIV-virus, dat tot aids kan leiden, wordt veroorzaakt door heteroseksuele contacten. Waarschijnlijk zijn er meer vrouwen dan mannen door het virus besmet, aldus dr. Michael Merson, directeur van het aids-bestrijdingsprogramma van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO).

In alle ontwikkelingslanden wordt aids het meest via heteroseksuele contacten verspreid, en ook in de rijke landen gaat het die kant op, stelde Merson maandag op een persconferentie. De afgelopen vijf jaar is het aantal heteroseksuele aids-besmettingen in de Verenigde Staten vertwaalfvoudigd, terwijl het in Europa negen maal zo groot is geworden.

Elke dag worden er 5.000 mensen in de wereld besmet met het HIV-virus, aldus Merson. Uit de laatste onderzoeken in Afrika blijkt dat een vrouw daar meer kans loopt te worden besmet door een seropositieve man dan andersom. Sinds de ziekte uitbrak zijn meer dan drie miljoen mannen in zwart Afrika besmet. Het aantal besmette vrouwen is vijf procent hoger, terwijl er meer dan 900.000 kinderen met het virus zijn geboren.

Onderwijs anders bekeken

Het probleem BVO-Ladvo

= door Elisabeth Hollander =

"AL WIE VOOR mijn voeten loopt, die krijgt een schop," zingen lachende kinderen, arm in arm een lange slinger vormend op het schoolplein. "Hala fo'i kaminda, pa mi no dal bo un skòp!". Het begint er op te lijken dat een groeiend aantal leerkrachten van het B.V.O.-Ladvo maar al te graag dit baldadige kinderspelletje zou willen meespelen.

Want dat deze leerkrachten op alle mogelijke manieren voor de voeten gelopen worden staat buiten kijf. Om te beginnen is daar de kwestie van de naam. Een dubbele naam, met ieder een eigen inhoud, want een gespleten overheid telt voor twee. Maar hinken op twee gedachten is voor de mensen in het veld een uitermate vermoeiende bezigheid. Volgens de Chinese wijsgeer Confucius (500 v. Chr.) die in zijn ethisch-politiek denken praktisch ingesteld was, met het doel het midden te houden tussen ideaal en werkelijkheid, heeft de mens drie manieren om verstandig te handelen: eerst door na te denken, ten tweede door navolging en ten derde door ervaring.

Het Beroeps Voorbereidend Onderwijs is in het leven geroepen voor die grote groep van leerlingen die zich straks ten dienste van de gemeenschap gaat stellen als bejaarden- of ziekenverzorgsters, kelner of kamermeisje, kapster of verkoopster, bakker of kok, loketiste of kinderverzorgster.

Hoe zit dat nu met al diegene die zorgend in de gemeenschap staan, of die er hun vak van gemaakt hebben de rotzooi van anderen op te ruimen? Hoe hou je dat vol, jaar in jaar uit, zonder al te agressief te worden of, van de weeromstuit, al te serviel?

Je redt het waarschijnlijk alleen maar als je je een onmisbaar deel van het geheel weet, als je ziet hoe door jouw dienst anderen hun vleugels kunnen uitslaan; en als die anderen terdege beseffen en ook bij voorduring laten blijken dat jouw arbeid in het verborgene niet minder belangrijk is dan de hunne in de 'spotlight' en voor de voortgang van het menselijk leven even onontbeerlijk. Voorwaar een edele gedachte.

Maar of deze complimentaire kijk op mens en maatschappij ook inderdaad uitgangspunt is geweest voor het B.V.O. laat zich moeilijk aflezen uit het eenzijdig vakkenpakket waarmee het bevoegd gezag op de proppen is gekomen.

NAVOLGING

De uitvoering van dit beleid werd in handen gelegd van Sedukal. Vanzelfsprekend is het niet nodig steeds opnieuw het wiel uit te vinden en is het zelfs van harte aan te bevelen gebruik te maken van wat elders reeds ontwikkeld is. Zoals gewoonlijk kwamen ook deze keer de wijzen uit het Oosten en wel uit Utrecht.

De belangrijkste gave die zij voor ons meebrachten was "teamvorming". Nu is het met teamvorming zo, dat de vorming toegespitst moet zijn op het beoogde doel.

* In een *squad-team* bijvoorbeeld maakt een, tot het uiterste getrainde groep mannen en/of vrouwen front tegenover "the bad guys", in een poging het kwaad, maar als het moet ook "the bad guys" zelf te elimineren, waarbij men blindelings op elkaar moet kunnen vertrouwen, een kwestie van leven of dood.

* *Een operatieteam* daarentegen wordt gevormd door een groep hoogopgeleide chirurgen en operatie assistenten, die perfect inspelend op elkaar het slecht functionerende lichaamsdeel herstellen of verwijderen. De patiënt verdwijnt hierbij weliswaar een beetje op de achtergrond en wordt dan ook benoemd naar zijn defect: "de galblaas" of "de niersteen", waarbij zich ook de situatie kan voordoen, dat de operatie geslaagd is, maar de patiënt is overleden.

* *Bij een voetbalteam* gaat het erom een groep, op talent geselecteerde jongens, met alle mogelijke zorg te omringen en volgens de nieuwste inzichten en met de modernste methodes hun bijzondere gaven optimaal te ontplooien, met slechts één doel: doelpunten scoren!

DE S.A.C.

Wat reikten nu de leden van het School Advies Centrum Utrecht aan, omtrent het onderwijsteam voor het B.V.O.?
Heel simpel: uniformiteit. Letterlijk stond er op het bord: *"Omgaan met verschillen door uniformiteit"*. Mocht men hierbij nog de hoop gekoesterd hebben, dat dit een heel diepe formule was, met bijzondere intrinsieke mogelijkheden, dan kwam men al gauw bedrogen uit. Elk team werd echt geëvalueerd op gelijkheid ofwel "van hetzelfde".

Niks inhoudelijk verantwoorden, gewoon streepjes tellen en democratisch beslissen: meeste streepjes gelden. Het zal voor de lezer duidelijk zijn, dat op dat moment iedere kwaliteitsverbetering van het onderwijs hoe dan ook deskundig om zeep geholpen was. Vanaf dit moment ging het alleen nog maar om de vorm en niet meer om de inhoud. Het ging om het spel en niet om de knikkers.

Sedukal telde in de maanden hierna alle streepjes nog eens na en bracht ze over op grote vellen. Leerkrachten reden af en aan naar Baai Macolaweg om coördinatoren te kiezen voor alle vakgroepen, voor de mentoren, voor de interne begeleiding.

Er werden ROL modellen opgezet, behoefteonderzoeken gedaan, leerlingvolgsystemen ontwikkeld en het belang van uniforme leerling-volgkaarten voor alle scholen werd sterk benadrukt. De vergaderingen volgden elkaar in steeds sneller tempo op, want 9 november was de deadline.

Dan zouden alle streepjes namen, modellen en overzichten hoogst persoonlijk in Utrecht aangeboden worden, door meerdere leden van het Project-team aan de leden van de S.A.C., die zwart op wit hadden laten weten, getroffen te zijn door de hoge motivatie van de docenten, de directies en mentoren op Curaçao.

ERVARING

Ondertussen stonden de leerkrachten verbijsterd voor de klas en keken in de verwachtingsvolle gezichten van de eerste lichting B.V.O.-ers aan wie "un bon paso padilanti" was beloofd. Sedukal reikt echter alleen maar aan *wat* er gebeuren moest, maar niet *hoe*. Er kwamen wel nieuwe spelregels, maar de knikkers om het spel mee te spelen wilde Sedukal niet geven. Een enkel voorbeeld ter verduidelijking. "Het zittenblijven wordt afgeschaft op het B.V.O.", zo luidt zo'n nieuwe spelregel.

Klinkt goed. Het is weinig zinvol om leerlingen die achterop geraakt zijn, opnieuw te laten beginnen. Het is zinniger om ze verder te helpen, daar waar ze vastlopen. Hiervoor is differentiatie nodig, andere werkvormen, toetsen, remedial teaching etc. Typische werkzaamheden waarvoor Sedukal de know-how in huis heeft in de vorm van een groot aantal academisch opgeleide onderwijsdeskundigen.

Maar het laatste wat deze academici schijnen te willen is, hun 'knikkers' te delen met de leerkrachten in het veld en dus wordt het B.V.O. een lachertje, met aan de ene kant een berg van goede voornemens en aan de andere kant een onderwijsveld dat met lege handen staat.

Het is immers niet voldoende om naar de zee te gaan met de wens om vis te vangen, je moet ook een net meebrengen. Maar dit is nog niet alles. Zittenblijven hield tenminste de erkenning in, dat de ene leerling meer tijd nodig heeft om bepaalde leerdoelen te bereiken dan de andere. En juist deze erkenning wordt onderuit gehaald wanneer het zittenblijven wordt afgeschaft zonder dat daar iets voor in de plaats komt.

Het is duidelijk dat nu juist de kinderen uit de lagere milieus met deze nieuwe regeling de pin op de neus wordt gezet. Dat juist leerlingen die extra steun en tijd nodig hebben, extra onder druk komen te staan, wat zal blijken als straks het aantal niet afgemaakte beroepsopleidingen schrikbarend hoog zal zijn.

En voor deze leerlingen is er geen alternatief meer. Hun toekomstbeeld wordt dan inderdaad zoals een B.V.O.-leerling het nu reeds, met het ingeboren wantrouwen, het Curaçaose volkskind eigen, vlijmscherp formuleerde: B.V.O.? Dat betekent: "Burikunan voor Onderstand". Deze bittere waarheid onderkennend hebben de leerkrachten uiteindelijk een beroep gedaan op hun vakbond, nadat zowel het bevoegd gezag, als de Sedukal niet thuis gaven in hun geblindeerde ivoren torentje.

De mens heeft immers drie manieren om verstandig te handelen:
- eerst door na de denken, dat is het edelste.
- ten tweede door navolging, dat is het gemakkelijkste.
- en ten derde door ervaring, dat is het bitterste.

Kook mee met May

Gevulde speculaas

SINTERKLAAS is onderweg en daarom vandaag een recept voor het bereiden van gevulde speculaas. U heeft hiervoor nodig:
250 gram zelfrijzend bakmeel
150 gram bruine basterdsuiker
1 1/2 eetlepel speculaas kruiden
mespuntje zout
175 gram roomboter
1 1/2 eetlepel melk
1 losgeklopt ei
300 gram amandelpers

Bereiding:
De bloem in een kom doen, boter in de bloem klein snijden en met suiker, kruiden, zout en melk tot een soepel deeg kneden. Laten rusten op een koele plaats 1/2 uur of overnacht in de ijskast.
Uitrollen tot een lap van /1/2 cm dikte. Deze in twee gelijke delen snijden. Een deel op een ingevet bakblik leggen. Met losgeklopt ei bestrijken. De amandelpers zonodig met wat citroensap op smaak brengen en op het deeg drukken. Weer met ei bestrijken en vervolgens het andere stuk deeg erop leggen. Zachtjes aandrukken. Met de botte kant van een mes, strepen in ruitvorm trekken. De bovenkant bestrijken met ei. In de ruiten een halve amandel drukken en bij een temperatuur van 325 gr.F (175 gr.C) in 40 minuten gaar bakken.

Snoep er maar lekker van,

MAY

LETTERKUNDIG LEVEN ROND EEUWWISSELING

Een geval van censuur in 1901

Liberaal-katholieke strijd rondom literatuur

= door Wim Rutgers =

OP 30 JANUARI 1901 ging in het Teatro Español de Madrid ...ito Pérez Galdós: *Electra* in première, een stuk dat olie ...rp op de net op dat moment in Spanje hevig ontbrande ...ijd tussen 'liberalismo' en 'clericalismo'. Literatuurhisto... hebben wel verondersteld dat het stuk waarschijnlijk ...ust gebaseerd was op een actuele rechtszaak rond de al ...niet geoorloofde wijze van intreden van de jonge Adelaida ...ao tot de Jezuïeten-Orde van de 'Esclavos del Corazon', ... zaak die net op dat moment tot in het Corte Supremo ...or moeder en broer werd aan- en uitgevochten en veel stof ...ed opwaaien.

"Galdós had gone straight to the heart of the people with ...ectra, the perfect example of a play capable of bringing ...olutionary feelings to a climax. The first massive anticle...al manifestations of the Restoration followed the opening ...rformance and continued throughout 1901, which has been ...rmed by the historians as the 'año anticlerical'".

...Electra werd in de ...aanse en Europese schouw...rgen en daarbuiten een ...oot verkoopsucces (in juni ...aren er al 20.000 exem...aren van de toneeltekst ...rkocht, de theatervoorstel...ngen waren stampvol). Het ...rd het epicentrum van een ...litiek-maatschappelijke bot...ng tussen liberalen en cle...icalen in Spanje en ver daar...uiten, in 1901 en nog lang ...arna, want zo concludeerde ...teratuurhistoricus Inman ...x in zijn analyse van de ...beurtenissen rond het stuk, *...aldós, then, with the per...rmance of Electra became ...e rallying point for intellec...als, politicians and the ...asses in their drive for libe...lism in the Twentieth Cen...ury".*

INHOUD

...érez Galdós drama in vijf ...edrijven behandelde het pro...eem of iemand tegen haar ...l onder valse voorwend...len in het klooster ...praat' mocht worden. De ...ntrekkelijke, levenslustige ...ectra was verliefd op de ... oudere geleerde ...ximo. Toen ze, via haar ...te en ene Pantoja (valse...k) hoorde dat Maximo haar ...chte halfbroer zou zijn, ...m ze uit wanhoop het kloos...rkleed aan. Maar de schim ...n haar moeder openbaarde ...ar de waarheid, waarna ze ...rleefde': "God is overal... ...k jij hem in de wereld..." ... moderne wetenschapper ...rd gunstig, de traditionele ...ovige als schijnheilig en ...w getekend. (Geciteerd uit ... nog in 1901 door 'S' bij ...riani in Leiden gepubli...rde Nederlandse verta...g).

...oen het Spaanstalige ...eelgezelschap José ...tes het stuk in november ... zijn toernee ook op ...raçao in het Teatro Naar ...de brengen, was ook daar ...oot aan, want de net tot ...ocureur-Generaal ...oemde Mr Th.I.A. ...ens verbood de opvoe... van het stuk: 'censuur' ...Curaçao!

...an de veertien op dat ...ment op Curaçao verschij...de kranten kon ik van ... direct of indirect nagaan ... het redactiestandpunt ...eze censuurkwestie was. ... waren zoals dat in dit ...t zaken nu eenmaal gaat, ...e oppositionele stand...ten: voor en tegen het ... en daarmee dus tegen ...voor de censuur, oftewel ... tegen liberaal. Curieus ... dat redacteur C.D. Meyer ...dat moment de redactie ... twee bladen voerde, ...rin hij respectievelijk ... terughoudend *(De Vrij...dige)* en op een zeer felle ...toon *(De Wekker)* tegen ... censuur ageerde. Het...de gold trouwens voor de ... geestelijkheid die in ...igoe gematigd was, maar ...*a Cruz* fel van leer trok.

...discussie draaide om twee hoofdpunten: de strekking van het stuk en het al of niet kwetsende ervan; de kans dat het stuk ongeregeldheden zou veroorzaken bij het schouwburgpubliek en daarbuiten op het eiland in het algemeen. *Amigoe*-redacteur Pater Wahlen leverde bij het bericht van het opvoerverbod het volgende commentaar,

"De strekking... in aanmerking genomen, zal zeker ieder weldenkende in de kolonie het verbod van den Heer Procureur-Generaal toejuichen". (Amigoe 2 XI 1901).

"Het Gezag dat zorg draagt voor het algemeen belang mag en kan verhinderen, dat een groot gedeelte der burgers pijnlijk getroffen worde door het met opzet belachelijk voorstellen van iets wat het dierbaar is". (Amigoe 9 XI 1901)

La Cruz-redacteur Pater Zwijsen was er al op de dag van de geplande opvoering zelf bij, om met zijn berichtgeving olie op het vuur te gooien; hij was toen kennelijk nog niet op de hoogte van het verbod:

"Nos ta informa, koe awe nochi nan lo representa na Teatro Naar e pieza escandaloso Electra. Esai ta un bofta pa henter poblacion católico di Curaçao". (La Cruz 30 X 1901)

Een week later kwam hij erop terug, om achteraf nogmaals zijn gelijk te halen:

"Tber hende koe ta pensa bon, i koe conoce tendencia di es pieza, lo mester aplaudi di henter nan coerazon, koe Sr. Procurador-General a taha pa hunga es pieza" La Cruz 6 XI 1901)

In een uitgebreid artikel ging hij nogmaals uitvoerig op de hele zaak in, waarbij hij zich allereerst op Nederland beroep en wat daar met *Electra* gebeurde. In Amsterdam, Den Haag en Rotterdam, drie steden met protestantse of liberale burgemeesters, moest het stuk veranderd worden alvorens het mocht worden opgevoerd,

"asina koe toer loke tabata odioso pa católiconan a keda afor".

Vervolgens refereerde het blad aan eerdere problemen met opvoeringen op Curaçao, met name met een stuk door militairen waarin anti-joodse tendensen zaten, en het argumenteerde dat ook onder de vorige gouverneur ettelijke keren opvoeringen waren verboden,

"moechoe bez nan a raja algun pieza foi programa..."

OPVATTINGEN

Toneel heeft positieve invloed op de mens, als het stuk zelf edel is en mensen opwekt tot edele daden, maar niet als men dood, zelfdoding, overspel en verboden zaken op het podium vertoont (zoals José Nortes kennelijk in een eerste optreden op 28 oktober gedaan had). Hier verklaarde de redacteur zich in feite niet meer tegen dit ene stuk, maar tegen het moderne toneel in het algemeen, dat meer slecht dan goed deed. Over de invloed van toneel op de mens was men vast overtuigd. De redacteur besloot zijn uitvoerige artikel dan ook met,

"Nunca un hende a mira den su bida un persona, koe a haja mehor sentimentoe pa via di comedia moderno! Personanan, koe a danja pa via di comedia, hende ta conta na miles; ma nan coe a conberti pa via di comedia, ta coe laterno mester busca nan".

Op 20 november tenslotte haalde de krant met instemming een bericht aan waarin 'Varios mama di famia' uit Maracaibo tegen *Electra* en de opvoering in die stad protesteerden. (Venezuela verbood het stuk niet).

C.D. Meyer zag in het stuk evenwel niets dat antikatholiek genoemd zou kunnen worden, niets onzedelijks, geen aanleiding tot ordeverstoring want het publiek dat op ons eiland naar de schouwburg gaat bestaat niet uit het 'gepeupel', maar uitsluitend *"uit beschaafde en verlichte Israëlieten, Protestanten en enkele Katholieken... Iedereen weet, dat de lagere klasse hier de middelen niet bezit, om den schouwburg te bezoeken en dit ook niet zou doen, al had zij die middelen, want onontwikkeld, onalphabeten, hoogst onkundig zooals zij is, heeft zij er niets aan". (De Wekker 16 XI 1901).*

De prijzen der plaatsen waren van vijftig cent tot meestal twee gulden, de prijs waarvoor je in die dagen ook een goed boek kon aanschaffen bij Bethencourt e Hijos, maar die voor de meeste dagloners ver boven de financiële draagkracht lag.

Meyer las het stuk, zoals kennelijk zeer velen in die dagen. Hij vond dat er literaire heldenmoed voor nodig was, wegens "die saaie, zoutelose en ellenlange samenspraken, vervat in zoo talrijke pagina's..." Hij kon op grond van die lezing niets anders in het verbod zien dan het drijven van de R.K. partijgeest. Zijn bezorgdheid ging vooral uit naar het ongewenste precedent van de censuur. Dan was de houding van de Joden enkele jaren geleden heel wat waardiger, toen ze uit protest tegen *La pasión de Cristo* en masse wegbleven, maar niet om een verbod vroegen.

LEZEN EN KIJKEN

Er moet veel meer rumoer om de affaire heen geweest zijn dan ik uit deze schaarse krantenberichten kon halen, want 'een van de weinig gelezen bladen' nam *Electra* op het hoogtepunt van de discussie als feuilleton op, waarop *La Cruz* reageerde met,

"...tin un gran diferencia denter un pieza skirbir i un pieza representar; e di promer ta morto, e di dos ta biba".

Hadden de rellen in Spanje en daarbuiten in Europa voor veel publiciteit gezorgd, op Curaçao was het kennelijk niet anders, want

"door het verbod is nu, —blijkens de vele pogingen die er gedaan worden, om het drama ter lezing te bekomen en de talrijke bestellingen, die ervan gedaan zijn, — een flinke reclame voor een drama gemaakt, dat om diens onbeduidendheid en totaal gemis aan literarische waarde, hoogstwaarschijnlijk onopgemerkt zou zijn gebleven..." (De Vrijmoedige 7 XI 1901)

Eigenlijk liep de hele discussie op Curaçao met een sisser af, maar het bracht gedurende een kort moment de chronische tegenstellingen tussen de literair-culturele ideeën van de R.K. kerk en de Liberalen helder naar buiten. De laatsten zagen in het toneel een middel tot 'nut en vermaak' dat kon bijdragen tot de verdere beschaving van de maatschappij — een steeds weer terugkomend argument na de emancipatie. C.D. Meyer schreef bij de komst van José Nortes,

"Ons eiland is langen tijd verstoken gebleven van tooneelvoorstellingen, die den liefhebbers van dergelijke vermakelijkheden kunstgenot en voldoening verschaffen kunnen... Het gezelschap brenge wat leven in de brouwerij! Onze kleine maatschappij, die een niet eentoniger bestaan kon hebben, heeft van tijd tot tijd afleiding noodig, om zich niet te gaan verkniezen!" (De Wekker 5 X 1901)

De R.K. opvattingen waren heel wat zwaarder op de hand; men veronderstelde de invloed van het toneel op de toeschouwer als heel indringend, en stond er daarom wegens de mogelijke positieve en negatieve gevolgen eigenlijk heel dualistisch tegenover. De maatstaven lagen in de moreel-religieuze sfeer, niet in de artistieke. Kunst kon God dienen en Satan:

"No tin lugar di mundoe, oenda bao di flor di arte tin mas colebra scondí koe den teatro. Arte ta un boenita cos, arte ta jioe di Cieloe, arte ta refleho di Dios su boeniteza. Ma arte ta stop di ta jioe di Cieloe, asina el drenta den serbishi di maldad; anto mescos koe un dia Lucifer, Angel di Luz, a bira spiritu di tiniebla, arte ta bira un sirbiente di demonio..."

Dat laatste wordt het geval als er op het toneel die stukken worden vertoond, die

"ta bofon di santidad di matrimonio, esnan koe tin combersacion, koe ta pone hende su cara bira corrá di berguenza, esnan koe ta representa esposo i esposa infiel, koe a ganja nan muher in nan marí; esnan koe ta moenstra amor tahá como un cos nobel, un cos boenita, un cos digna di imitacion, sí, tal piezanan ta corrumpi esnan koe ta tende i ta baha arte na un catiboe abominabel di mal pasionnan". (La Cruz 9 XII 1903)

Zou deze tirade vooral ingegeven zijn door de in die tijd zoveel vertoonde komische stukken die een loopje namen met de echtelijke trouw en de man-vrouw-verhoudingen?

Toneel is weliswaar een indringend medium, en in de orale cultuur als invloedrijker dan lezen verondersteld. Maar ook dat laatste bracht grote gevaren mee, want het gesproken woord, zelfs dat van een groot orator is vluchtig, het geschreven woord, ook dat van een krant, blijft en is daardoor veel invloedrijker.

"Niet minder dan het drankmisbruik is de slechte en immoreele lectuur een 'geesel onzer eeuw'... In een aanlokkelijk gewaad komen de meeste romanboeken ter wereld... Maar hoeveel van die boeken zijn er niet, die uiterlijk als goed onderhouden grafmonumenten zijn, maar van binnen vol verrotting, die de reinste sfeeren van onschuld en deugd in menig hart verpest". (Amigoe 7 VIII 1909)

Herhaalde artikelen bespraken daarom in de R.K. bladen vooral het 'tegen' slechts sommige het 'voor', waarbij de priester als medicijnman werd voorgesteld, die negatief het vergif van de slechte lectuur moest neutraliseren door het op te sporen en ertegen te waarschuwen en positief als gids de juiste lectuur moest aanwijzen. In allerlei kleurige beelden werd de priester als middelaar voorgesteld, wiens taak het was om de 'frutanan tahá' voorzichtig voor te proeven, wat hem uit hoofde van opleiding en deskundigheid toevertrouwd kon worden.

Is het lezen van slechte boeken en kranten als het innemen van vergif, goede lectuur is een tegengif. Maar het is natuurlijk niet verstandig om eerst beide zijden te willen kennen; je neemt ook niet eerst een portie vergif in en daarna een tegengif. Lees alleen het goede, dat wordt geadviseerd door personen die daarover kunnen oordelen, dus de priesters... aldus vrij samengevat wat direct al in het eerste nummer van *La Cruz* op 10 mei 1900 hierover geschreven werd, maar waarop men steeds weer bleef hameren:

"Lector prudente, larga kokki huzga tocanti coeminda, i larga Iglesia huga i condena mal boeki. Muchoe a venena moralmente, pasobra nan a kere, koe ta nan mes mester huzga boeki i courant". (La Cruz 25 I 1905)

Tegenover al deze vanuit de verdediging geformuleerde gevaren, zag men in lezen natuurlijk ook positieve mogelijkheden, mits de kunst ondergeschikt werd gemaakt aan de Christelijke moraalleer.

"De algemene en vaste beginselen, welke bij de beoordeeling der zedelijkheid van een kunstproduct als maatstaf behooren te worden aangelegd, moeten steunen op de verhouding der menschelijke natuur in het algemeen, tot hetgeen Gods eeuwige Wet gebiedt of verbiedt". (Amigoe 22 VI 1901)

Goede lectuur moest

"de verkeerde begrippen wegnemen; een goede richting geven aan het denkend en handelend leven van velen en vooral het christelijk katholieke leven van ons volk, in zijn groei en bloei steeds hooger beuren". (Amigoe 7 VIII 1909)

Ook hier verkeerde de R.K. kerk in een nogal tweeslachtige positie, omdat ze van de ene kant de mensen wegens de positieve effecten tot lezen wilde opvoeden, maar omdat datzelfde leesvermogen van de andere kant zoveel gevaren in zich borg als de verkeerde lectuur gekozen werd. Vanuit dit dualisme ontstonden organisaties betreffende het R.K. toneel, de R.K. pers en de R.K. bibliotheken. Men maakte zich sterk in eigen kring om daarmee het verderf van buiten te weren en innerlijk positieve krachten te ontwikkelen. Een nogal krampachtige houding tegenover de maatschappij, die als een boze buitenwereld beschouwd werd en die de kerk meermalen het verwijt van het volk te willen domhouden heeft opgeleverd.

Dat men daarbij vormen van censuur niet (veraf)schuwde bleek uit reacties tegen contemporaine naturalistische auteurs. Zo lazen de priesters (met licensie van de kerkelijke autoriteiten uiteraard) het werk van Emile Zola, die in de krant werd afgeschilderd als de trouwe en eerste dienaar van Satan Lucifer zelf, op wiens grafschrift zou moeten staan,

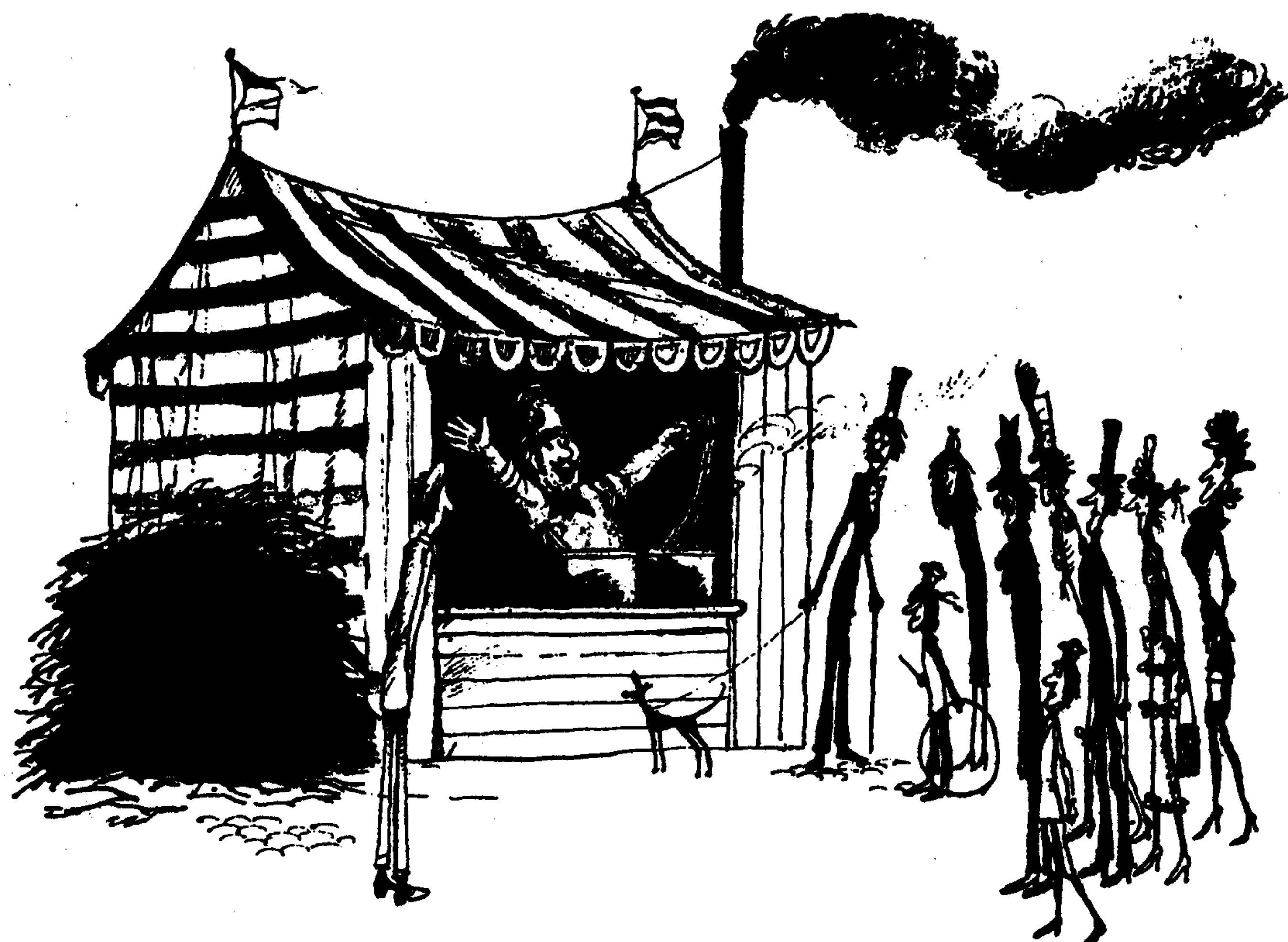
"Ci-g±t Zolá / Bah!!!"

De met de index grootgebrachte redacteur haalde vervolgens met instemming een uitspraak aan van een Engelse rechter die het vertaalde werk van Zola verbood, nadat de uitgever het al had teruggetrokken. Alle exemplaren moesten worden vernietigd en daarboven stond een boete van 1200 en een garantiesom van 2000 gulden. Ook op Curaçao zou het verboden moeten worden het werk van deze auteur te verkopen.

"Nos ta haja koe ta imperdonabel, koe no solamente ta permiti obranan di Zola na nos isla, sino koe nan ta bendé públicamente na librerianan ó otro lugánan". (La Cruz 12 IX 1900)

Kinderboeken

Het dunne eten waar je dik van wordt

= door Hennie Harinck =

'SPAGHETTI VAN MENETTI' werd al in 1977 geschreven en uitgebracht maar is wegens groot succes weer herdrukt. De geschiedenis van het dorp Spriet is aan de fantasie van Kees Leibbrandt en Carl Hollander ontsproten en zij hebben waarschijnlijk veel plezier gehad tijdens het bedenken van het verhaal en het maken van de tekeningen. Ze steken in elk geval behoorlijk de draak met dik worden en afvallen.

In Spriet wonen alleen maar dunne mensen met spillebenen in smalle huizen waarvan de deuren zo eng zijn dat er alleen maar uitermate slanke mensen doorheen kunnen. Op een dag dient zich meneer Menetti aan, een morsig mannetje met een dik buikje. Menetti is op zoek naar werk. Eenmaal aangekomen in Spriet ontdekt hij dat elke deur te smal voor hem is. Hem rest dus niets anders dan maar buiten te blijven slapen.

Tijdens een koude nacht in de goot komt hij op het lumineuze idee om spaghetti te gaan verkopen. Van takken maakt hij een kraampje en de volgende ochtend rollen de ogen van de Sprieters uit hun kassen als ze opeens dat gekke meneertje zien staan roeren in een grote pan. Het ruikt in elk geval heerlijk.

Voor een kwartje verkoopt Menetti een puntzakje spaghetti en binnen de kortste keren eten alle inwoners niets anders meer dan die heerlijke dunne sprieten. Na enkele weken is ze dat dan ook aan te zien. De kilo's vliegen eraan en iedereen barst uit de kleren. Zelfs de hondjes komen aan.

Het wordt zelfs zo erg dat de Sprieters niet meer in hun huizen kunnen komen. Ze kunnen de deur niet meer door. Sommigen hakken in de muur om de opening groter te maken. De plaatselijke dokter, die zelf ook zo dik als een tonnetje is geworden, raadt de dikzakken aan flink te gaan sporten. Maar dat helpt ook niet, want van bokje springen krijg je weer honger!

Menetti, die van al zijn geld een duur pak heeft aangeschaft, is niet meer welkom in Spriet. Iedereen vindt dat hij de oorzaak is van alle ellende, waarop hij zich verweert door te zeggen dat 'ze toch zelf de spaghetti hebben opgegeten'.

Het loopt gelukkig, zoals dat hoort bij kinderverhaaltjes, allemaal goed af. 'Spaghetti van Menetti' eindigt dan ook met de geruststellende zin: samen leven zij nog lang, dun en lekker.

Spaghetti van Menetti, Uitgeverij Leopold, Amsterdam, ISBN 90 258 3953 3

'Kerk en maatschappij op Curaçao'

Rol van Katholieke kerk in Curaçaose gemeenschap

■ door Carel de Haseth ■

DEZER DAGEN nam pater Vincent Janssen o.p. afscheid als directeur van het Katechetisch Centrum van het Bisdom Curaçao. Voor die gelegenheid werd *Kerk en maatschappij op Curaçao* uitgegeven, een bundel opstellen over de rol van de Rooms Katholieke kerk bij verschillende ontwikkelingen in de Curaçaose gemeenschap, onder redactie van pater Armando Lampe.

Na een woord van dank, een voorwoord en een inleiding zijn in de bundel achtereenvolgens als bijdragen opgenomen *De vestiging van een katholiek regime op Curaçao (1824-1860)* van pater Lampe, *Een analyse van de Rooms Katholieke Curaçaosche Volksbond* van Chris van de Woestijne en *De geschiedenis van de Credit Unions op Curaçao, 1958-1971.* van Henk Middelbrink. Het betreft hier fragmenten uit resp. een dissertatie en twee doktoraalskripties uit 1988, die deel uitmaken van een onderzoeksprogramma onder leiding van prof. dr. J.M. Schoffeleers, destijds verbonden aan de vakgroep culturele antropologie, sociologie der niet-westerse samenlevingen van de Vrije Universiteit van Amsterdam, naar de opkomst van een katholiek regime op Curaçao.

Middelbrink geeft een schets van de opkomst van het instituut credit union en de rol van de kerk, met name van pater Amado Römer, daarbij en tracht een antwoord te vinden op de vraag waarom deze door de kerk op gang gezette ontwikkeling tenslotte sekulariseerde.

VOLKSBOND

Van de Woestijne bespreekt het ontstaan van de Volksbond en haar invloed op onder andere het vakbondwezen, de volkshuisvesting, de arbeidsbemiddeling en het ambachtsonderwijs. Ook hij vindt dat de invloed van de kerk in relatief korte tijd sterk afnam en op een gegeven ogenblik zelf geheel verdween. Volgens hem is *de Volksbond er nooit in geslaagd de arbeiders aan zich te binden omdat de bond de belangen van het roomskatholieke regime boven de belangen van de arbeiders stelde. De leiders waren trouw aan de kerk omdat hun positie in eerste instantie door de kerk gecreëerd was en door de kerk gelegitimeerd werd. De gelovigen waren echter niet zonder meer trouw aan de kerk. Zolang invloed bij de bestuurlijke macht voor de Afro-Curaçaoënaars alleen mogelijk was via de Volksbond, slaagde de bond er in leden aan zich te binden. Zodra echter het belang van deze relatie afnam, zeiden de leden de bond vaarwel.*

In zijn bijdrage komt Van de Woestijne tot voor de kerk nogal harde conclusies, bijvoorbeeld wanneer hij stelt dat de vakbond San Cristobal, meer leek op een doorgeefluik van impopulaire maatregelen voor het gouvernement, dan een spreekbuis en belangenvereniging voor de leden chauffeurs, of waar hij de oorzaak van de opbouw van het katholieke socialisatie-apparaat zoekt in het onvermogen van de kerk om de magisch-religieuze voorstellingen bij het volk uit te bannen of het zedelijke normen- en waardepatroon van de kerk ingang te doen vinden.

Dit alles neemt natuurlijk niet weg dat de kerk door haar vroege bemoeienissen in dit soort zaken een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de verdere ontwikkeling van onze gemeenschap. En dat komt in de stukken van beide auteurs uiteraard ook tot uiting: de rol van de kerk is vooral die van gangmaker van belangrijke ontwikkelingen. Maar zoals dat zo vaak het geval is, wordt de gangmaker later aan de kant gezet...

MGR. NIEWINDT

Van een iets andere aard is de bijdrage van pater Lampe. Bij hem staat meer een persoon centraal, dan de kerk als geheel, al klinkt dit misschien vreemd omdat Lampe juist de figuur van mgr. Niewindt bespreekt, die toen de hoogste kerkelijke autoriteit op ons eiland was. Het bijzondere van Lampe's bijdrage is dat hij het beeld dat in de loop der jaren door de diverse (katholieke) geschiedschrijvers van Niewindt als emancipator werd geschetst radikaal omver gooit: *Ook Niewindt was geen emancipator... De officiële kerk op Curaçao had zich geïdentificeerd met het instituut van de slavernij.*

Lampe rekent af met het door bijvoorbeeld Dahlhaus geschetste beeld van een bijna bovenaards wezen, dat verheven doelen nastreefde en onder alle omstandigheden ervoor zorgde ver boven zijn tegenspelers te staan. Bij Lampe is Niewindt gewoon een mens, die zijn doel met alle beschikbare middelen probeert te bereiken. Een mens met tekortkomingen, zoals elk ander mens, aan wie je soms (zoals in Lampe's stuk zelf ook doorklinkt) best een hekel kunt hebben. In dit geval bijvoorbeeld in zijn houding ten opzichte van pastoor Putman: *Putman was op weg om een sub-regime te vormen hetgeen een gevaar zou zijn voor de machtspositie van Niewindt en daarom moest hij verdwijnen.*

Er is heel wat veranderd sinds het 'nihil obstat' werd toegekend aan Dahlhaus' *Een levensschets* over Niewindt en hoort het ook: de charme, de waarde van de geschiedenis ligt niet in een vertekend beeld dat enkel de belangen van het ogenblik dient. Door een objectieve bestudering van het wezen van het verleden en daarmee ook van onszelf trachten te doorgronden om daaruit lering te trekken.

De geschiedenis laat zich niet terugdraaien: gemaakte fouten blijven bestaan, evenals de positieve ontwikkelingen. Het is aan ons (met al onze tekortkomingen!) om door te gaan, een uitgangspunt dat in de inleidingen op de bundel ook duidelijk naar voren komt. Pater Lampe's bijdrage is een uittreksel van zijn dissertatie; het is te hopen dat er, zoals terloops wordt opgemerkt, binnen niet al te lange tijd een handelsuitgave van uitkomt, zodat ook anderen er kennis van kunnen nemen.

Al met al is Kerk en Maatschappij op Curaçao een boeiende bundel, waar alle vormgeving zonder meer geslaagd te noemen zijn: de afgewogen en zeer verzorgde typografie is een plezier voor het oog. Een klein punt van kritiek betreft het wat storende gebruik van de voltooid verleden tijd in pater Lampe's bijdrage, waar het Nederlands eerder gebruik maakt van de onvoltooid verleden tijd. Mogelijk is de oorzaak daarvoor te vinden in het feit dat het origineel in het Spaans werd geschreven, waar deze werkwoordsvorm wel gebruikt wordt. Maar goed, dit is slechts een vormkwestie, die eenvoudig verholpen kan worden.

Armando Lampe (red.) Kerk en Maatschappij op Curaçao, Curaçao 1991.

Lof paus kerstening van Amerika

SALVADOR - Paus Johannes Paulus II heeft aan het eind van zijn tweede bezoek aan Brazilie lovende woorden gesproken over de kerstening van Latijns-Amerika, bijna vijfhonderd jaar geleden begon.

De missionarissen zijn niet alleen gekomen om het Evangelie te verkondigen, zei de paus zondag in Salvador, "maar ook om de rechten van de oorspronkelijke bewoners te verdedigen en hun menselijke waardigheid vooruit te helpen". De activiteiten van deze missionarissen kunnen met heldendom en menselijke solidairiteit worden getypeerd. Tezelfdertijd waren ze het tekenen van "een bovennatuurlijke solidariteit, aanstekend geloof en brandende apostolische ijver".

Belangrijker dan vragen over het verleden is de noodzakelijke herevangelisatie van het continent, zo zei de paus. Door een tekortschietende geloofsvorming zijn de mensen vatbaar voor bijgeloof, syncretisme en religieuze modeverschijnselen die niet met het Rooms katholicisme zijn te verenigen.

■ *TEMUCO - Vertegenwoordigers van de Mapuche-indianen in Chili hebben hun stem verheven tegen de hen opgedrongen landhervorming. Het grondgebied dat zij al eeuwenlang als eigendom gebruikt hebben is hen de laatste jaren ontnomen door boeren en grondwikkelaars. Daarom zijn zij overgegaan tot bezetting van de gronden op zeshonderd kilometer ten zuiden van de Chileense hoofdstad.*

(AFP-satellietfoto)

Actief in Russische vredesbeweging

Nieuwe patriarch Moskou afkomstig uit Estland

MOSKOU - De Russisch-orthodoxe kerk heeft metropoliet Aleksej van Leningrad en Novgorod gekozen tot haar nieuwe leidsman. Hij volgt als patriarch van Moskou en geheel Rusland patriarch Pimen op, die op 79-jarige leeftijd is overleden.

Aleksej (61), lid van het Sovjetcongres van volksafgevaardigden sinds maart en een van de presidenten van de conferentie van Europese kerken, staat nu aan het hoofd van een kerk, die in de Sovjetunie ongeveer vijftig miljoen geloviggen telt en in het buitenland enkele miljoenen. De verkiezing door de nationale raad van bisschoppen, priesters en leken, waarin elk bisdom is vertegenwoordigd, vond plaats in het Drieeenheid-Sint Sergiusklooster te Zagorsk bij Moskou.

Patriarch Aleksej werd op 23 februari 1923 geboren als Aleksej Ridiger te Tallinn, de hoofdstad van Estland. In 1961 werd hij benoemd tot bisschop van Tallinn en Estland, drie jaar later tot aartsbisschop. In 1968 werd hij tot metropoliet verheven. Naast zijn verantwoordelijkheid voor het bisdom Tallinn heeft hij ook enkele jaren de kanselarij van het patriarchaat van Moskou geleid. In 1988 werd hij benoemd tot metropoliet van Leningrad en Novgorod, terwijl hij de leiding van het bisdom Tallinn en Estland behield.

Aleksej is sinds enige jaren permanent lid van de Heilige synode, het belangrijkste bestuurslichaam van de Russisch-orthodoxe kerk. Buiten de Sovjetunie is hij bekend als een van de presidenten van de Conferentie van Europese kerken (KEK), die vorig jaar de Europese bijeenkomst over Gerechtigheid, vrede en het behoud van de schepping te Basel organiseerde. Verder is hij actief in de Wereldvredesraad, die altijd trouw het vredesbeleid van het Kremlin heeft gevolgd. Als zodanig is hij ook lid van de Sovjetvredesraad.

Zijn Baltische achtergrond was volgens Keston College het enig argument tegen Aleksej wat betreft de opvolging van Pimen. Zoals de overige metropolieten heeft hij zich jarenlang geconformeerd aan wat de Sovjetstaat van hen verwachtte. In het hevig vervuilde Estland heeft hij zich de laatste tijd ingezet voor het milieu. Verder is het opmerkelijk dat Aleksej als metropoliet van Leningrad de verantwoordelijkheid over het bisdom Tallinn en Estland hield, volgens Keston College een aanwijzing dat er geen (hulp)bisschoppen zijn die de taal der Esten spreekt.

Aleksej werd geinstalleerd tijdens een urenlange ceremonie in de Driekoningenkathedraal te Moskou. Leden van de Heilige synode huldigden Aleksej in de traditionele groene mantel en plaatsten hem de mijter op. Ook ontving hij het kruis en andere onderscheidingstekens die de patriarchale waardigheid aanduiden. Tot de gasten behoorden catholicos-patriarch Iliya II van Georgie, hoofd van de Georgisch-orthodoxe kerk, en hoge vertegenwoordigers van andere kerkgenootschappen in de Sovjetunie.

Aleksej zei in de preek dat hij "op basis van de bijbel en trouw aan de kerkelijke dogma's en canons" zijn taak zal uitvoeren. Daarvoor is de broederlijke medewerking van de Heilige synode, de bisschoppen, de priesters, de religieuzen en de leken nodig.

Paus Johannes Paulus II heeft Aleksej Gods zegen in diens nieuwe ambt toegewenst. In het telegram spreekt de paus de hoop uit dat voor de kerken de dag van de volledige eenheid snel mag aanbreken.

■ *ISTANBUL - In het Turkse Istanbul nam patriarch Bartholomeos I van Constantinopel de taak op zich van geestelijke leider van miljoenen orthodoxe gelovigen. Dit gebeurde in een indrukwekkende plechtigheid welke werd bijgewoond door onder meer de Griekse premier Constantin Mitsotakis (achter de patriarch gezeten).*

Aandacht gevraagd morele gevolgen

ROME - In de nieuwe pauselijke encycliek over het sociale vraagstuk valt op dat paus Johannes Paulus II wederom aandacht besteedt aan het sociale vraagstuk als zodanig en aan de ontwikkelings-problematiek. Het nieuwe herderlijke rondschrijven werd een feit op het ogenblik dat de pauselijke droom van het wegebben van de rivaliteit tussen Oost en West een feit lijkt te worden. De nieuwe encycliek houdt zich vooral bezig met de verantwoordelijkheid van het kapitalisme voor de economieën in ontwikkeling. Zo meldde het Amerikaanse persbureau AP.

Honderd jaar geleden werd in Rerum Novarum de situatie van de arbeidersklasse aan de orde gesteld, welke volkomen afhankelijk was van het particuliere eigendom. Daarin werd toen gewaarschuwd tegen het exploiteren van de arbeiders door de kapitalisten.

Indiaans protest tegen vieren "1992"

MEXICOSTAD - Van Mexico tot Panama hebben indianen in het voorbije weekeinde rond de viering van de Dia de la raza geprotesteerd tegen de voor volgend jaar voorgenomen grootscheepse viering van het feit dat het dan vijfhonderd jaar geleden is dat Amerika werd ontdekt.

De demonstranten richten zich tegen de vijf eeuwen van volkerenmoord en eisten zelfbeschikking, respect voor hun eigen cultuur en vrijheid voor de indianen. De grootste betoging werd gehouden in Quezaltenango in Guatemala waar negentigduizend indianen de straat opgingen. Zij waren afkomstig van verschillende stammen. Demonstraties van kleiner omvang waren er in Mexico stad, Costa Rica en Panamastad. In Costa Rica werd besloten een Nationale alliantie te vormen van diverse indianenstammen.

OTROBANDA HEEFT GEEN TOEKOMST VOOR TOERISME

Evenwicht tussen restauratie en nieuwbouw nodig

Ir. Carel Weeber: "Waar blijven monumenten van morgen"

= door ir. Carel Weeber =

N AUGUSTUS 1955 werd ik op de ms. 'Oranjestad' gezet m te gaan studeren. Daarvóór had ik bedacht om architect e worden. Dat stond snel vast en zo heb ik de stadia gemist at ik politieman, visser of piloot wilde worden. Deze enzijdige interesse is dus hier ontstaan en van invloed eweest op mijn latere ontwikkeling. Wellicht dat mijn werk ich juist met deze achtergrond heeft kunnen onderscheiden. Mijn voorkeur voor heldere eenvoud en kleuren lijkt mij ntilliaans.

Als ik speculeer wat van invloed is geweest op het ntluiken van mijn belangstelling voor gebouwen en hun mgeving noem ik: de teken- en wiskundelessen aan het adulphus College, een vroege ontmoeting met architect lexeenko, mijn grootmoeders huis aan de Rouvilleweg met an de overzijde van de St. Annabaai de kleurige gebouwen an Punda, het paleis van de gouverneur, het KNSM-ebouw, het oude hospitaal op Plantersrust, het witte cherpenheuvel, de villa's van Mahaai, vliegveld Hato, ebouwen van architect Van Stuyvenberg als de bioscopen an West End en Cinelandia, de bibliotheek op Pietermaai, e Synagoge Mikve Israël, de Emmabrug, de bouw van het tuyvesant en Radulphus College, kamperen met de padvinerij bij landhuis Savonet en Ronde Klip in het bijzonder, chaduw onder mangobomen, mijn ouderlijk huis van rchitect Vetter, Chris Engels als huisarts, de zendmast op e Zwarte Berg, de grotten van Boca Tabla, Hato en San edro, schepen en vissersboten, zonsopgang op de Christoflberg, de huizen van Scharloo, de slavenmuren, het oude homas College, het afgraven van de Tafelberg, de stank an de Isla, zoutpannen tijdens het middaguur, bergen van oro bij helder weer. Zo kan ik doorgaan.

Wie ging studeren, ging aar Nederland. Dit heeft toe geleid dat een zekere and met de Antillen verroken werd. Dit zou ongewijfeld anders zijn verlopen ls mijn studie zich voltokken had in bijvoorbeeld enezuela, Mexico of Floda. Dan was de kans op erugkeer, of dat ik in deze egio aan de slag was gegan, groot geweest. Ik heb de ntwikkelingen hier vanuit nige afstand moeten volen. Ik moet mij er ook bij eerleggen dat hier nog geen ntwerpen van mij staan, rwijl er elders al meer dan stig gebouwd zijn.

HOOGLERAAR

n 1970 werd ik benoemd tot oogleraar aan de Technihe Universiteit van Delft, adat ik daar in 1964 was gestudeerd. In deze functie eb ik kunnen bijdragen aan e opleiding van na mij ekomen Antillianen. ankzij deze kontacten heb banden met de Antillen in and kunnen houden. nden van zowel persoonke als van beroepsmatige rd. Door deze studenten n wij in de gelegenheid n de Technische Universiit kennis te ontwikkelen er bouwen in tropische bieden, in het bijzonder de ntillen en Suriname. Deze nnis bestrijkt enerzijds de chitectuurhistorie en resuratie, anderzijds de bouwchniek en architectuur.

De historie en restauratie erden vooral behartigd door ijn ex-collega Professor Teminck Groll die hier bekend aat als groot promotor voor houd van monumenten. Op nze universiteit boden en eden wij buitenlandse, dus k Antilliaanse studenten e gelegenheid zich al tijens de studie, voor zover ogelijk, voor te bereiden op e problematiek van hun gen landen. Tijdens het tuderen kunnen studenten ch namelijk gedurende een ar onder deskundige leing intensief verdiepen in n zelf te bepalen onderrp. Tientallen interessante studeerprojecten werden de elopen jaren dan ook op e Antillen gelokaliseerd. fstudeerprojecten van bijorbeeld Janga, Abbad, Mathew, Verstappen, Verschoot, auffer, Lucasius, Newton, onsanto, Peterson, Klaus, an der Horst, en Juliana, aan mij nog voor de geest. ok de promotie van Pauline inkel over de architectuur an Scharloo was op onze niversiteit een belangrijk oment.

aast de bouwkundig ingeeurs zijn ook bijna alle iviel en werktuigbouwndig ingenieurs, die hier n het bouwproces betrokken ijn, aan de Technische Uniersiteit van Delft opgeleid. at betekent dat naast archiecten ook constructie- en nstallatie-adviseurs een Delftse opleiding genoten. Dat onder de Antilliaanse aannemers ingenieurs uit Delft rondlopen acht ik zeer waarschijnlijk. Echter hoe goed de opleiding aan de Technische Universiteit ook internationaal staat aangeschreven, het is en blijft voor hen die zich daarna elders gaan vestigen een noodoplossing. Hoe gewend of gekeerd, een langdurig studieverblijf in Nederland leidt onvermijdelijk tot culturele vervreemding met het land van herkomst. Bouwen is zo sterk verweven met cultuur dat een buiten de eigen cultuur genoten architectuuropleiding nadelen heeft. Na een sterke identificatie met een vreemde cultuur is het niet verbazingwekkend dat eenmaal terug in eigen land oneigenlijke methoden, technieken en vormen worden toegepast.

UNICITEIT

Ofschoon met de University of the West Indies een begin is gemaakt, wordt het tijd dat in de regio Caribische universiteiten worden gesticht, zodat het afhankelijk zijn van Nederlandse instellingen minder wordt. Ik vrees echter dat ook nu vermeende uniciteit van eilanden, samenwerking op dit gebied belemmert. Volgens een bekende vuistregel is per tien miljoen inwoners ruimte voor een technische universiteit en per vijf miljoen inwoners voor een algemene universiteit.

Met een bevolking van ruim dertig miljoen inwoners zou in het Caribisch gebied ruimte zijn voor minstens drie technische en zes algemene universiteiten. Ook zolang deze universiteiten niet bestaan ben ik er een voorstander van om voortaan studiebeurzen niet te richten op Nederlandse studies, maar op vervolgopleidingen in de eigen regio. In het belang van de Antillen raad ik het studeren in Nederland, of meer algemeen gesteld buiten de regio, af. Uiteraard heeft dit ook gevolgen voor de inhoud en structuur van het middelbare onderwijs.

Vijftien jaar geleden hield ik op Curaçao een lezing, waarin ik aangaf dat men ook op de Antillen helaas niet goed in staat blijkt te zijn gebouwen te produceren die in voldoende mate gebruik maken van de aangename eigenschappen van het heersende klimaat en daardoor overmatig een beroep moet worden gedaan op kunstmatige middelen zoals airco. Met nadruk óók op de Antillen, omdat dit euvel zich overal in tropische gebieden voordoet. Later heb ik in de bundel 'Cultureel mozaïek van de Nederlandse Antillen' hierover, in hopelijk begrijpelijke taal, geschreven hoe in deze streken, dankzij de wind, met een paar eenvoudige bouwregels een prettig binnenklimaat in gebouwen en woningen op natuurlijke wijze tot stand kan komen. Ik kreeg de indruk dat ik met dit onderwerp toen nogal provoceerde, wat natuurlijk niet mijn bedoeling was.

In die tijd speelde, onder invloed van de 'Club van Rome', de problematiek van beperkte energievoorraad nog veel sterker dan nu.

Desondanks blijft het een ernstig vraagstuk en ik kan u verzekeren dat bouwfysische kennis nog altijd behoort tot de intellectuele bagage van elke Antilliaanse ingenieur die aan de Universiteit van Delft is afgestudeerd.

MANGOBOOM

Ik weet zeker dat zij hier terugkeren met het heilige voornemen dat deze kennis ook toe te passen. Dat eenmaal hier aan de slag dit desondanks niet altijd lukt, is niet alleen hen te verwijten, maar ik vrees ook hun opdrachtgevers. Airco vertegenwoordigt onder invloed van internationale culturele krachten een maatschappelijke status die niet opgewassen lijkt tegen de kwaliteit van het klimaat onder een mangoboom. Gelukkig meen ik tijdens recente gesprekken te bespeuren dat er sprake is van een kentering op dit gebied en dat men ontdekt dat tussen airco en een mangoboom heel wat speelruimte zit. Immers als iets positief kan bijdragen aan de ontwikkeling van voor regio's karakteristieke architectuur, dan is het wel bouwen waarbij rekening wordt gehouden met eigenschappen van het klimaat. Zo hebben de Eskimo's iglo's, nomaden tenten, Arabieren kashba's, wonen sommige Chinezen onder de grond, anderen wonen op boten of paalwoningen, woont men in woestijnen achter dikke muren van leem, Japanners in papieren huizen, terwijl afstammelingnen van Inca's in Peru al eeuwen op riet ronddrijven in het Titikaka meer.

Ook op de Nederlandse Antillen zien wij dat vooral aan die architectuur een culturele betekenis wordt gehecht, waar een relatie met het heersende klimaat geleid heeft tot voor deze omgeving karakteristieke gebouwen. Ik doel dan niet op de 'Papieren huizen' uit de roman van Ben van Grevenbroek, maar op historische gebouwen zoals de landhuizen en de 'kas di yerba'. Monumenten waarover men zich terecht zorgen maakt en waar Monumentenzorg over waakt.

Hun betekenis is onomstreden, vooral omdat deze architectuur ertoe bijdraagt dat de Nederlandse Antillen zich daarmee onderscheiden van andere gebieden, zelfs binnen de eigen regio. Professor Ozinga schrijft in zijn standaardwerk 'De monumenten van Curaçao in woord en beeld': 'De koloniale huizen onder Nederlandse invloed gebouwd, onderscheiden zich waar ook ter wereld...'

Vooral na deze belangrijke bijdrage van Ozinga is de aandacht voor het Antilliaanse monumentenbestand sterk toegenomen. Naast een cultureel belang worden bovendien van deze monumenten in het kader van de toeristenindustrie zelfs wonderen verwacht. Zonder het belang van deze aandacht en zorg te willen ontkrachten, is enige relativering op zijn plaats en wil ik erop wijzen dat overbelichting en eenzijdige fixatie op historische architectuur ook een gevaar inhoudt. Aandacht voor het bouwen van vandaag en morgen kan daardoor wel eens op de achtergrond raken.

MORGEN

Ik stuit nu op de onvermijdelijke vraag. Waar blijven de monumenten van morgen?

In het vorig jaar verschenen boek met studies over architectuur en monumenten van de Nederlandse Antillen onder de uitdagende titel: 'Building up the future from the past' wordt dit aktuele vraagstuk door een van de auteurs met een geweldig voorbeeld aan de orde gesteld. In zijn bijdrage geeft ir Gill aan hoe de beroemde Nederlandse architect Rietveld in 1950 de klimatologische omstandigheden op Curaçao op radicale wijze aanwendde bij het slechts gedeeltelijk uitgevoerde, toen zeer vooruitstrevende, ontwerp voor het Mgr Verriet Instituut, een tehuis voor gehandicapte kinderen.

Ook de huidige directeur schijnt gesteld te zijn op dit gebouw. Gill geeft in het artikel aan hoe architect Rietveld, als protagonist van het functionalisme, door in het ontwerp op geheel eigen wijze typische kenmerken van tropisch bouwen toe te passen, een nieuwe weg aangeeft. Als er op Curaçao sprake zou zijn van een jong monument, dan is het wel dit gebouw. Voor het overige ziet het boek, ondanks de titel, geen kans om middels het behandelde architectonisch erfgoed wegen aan te geven die een toekomst ontsluiten. Het blijft derhalve een sterk maar traditioneel pleidooi voor behoud van monumenten en een aardige bijdrage van kennis op het gebied van de architectuurgeschiedenis van de Nederlandse Antillen.

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om historici en architecten te wijzen op een enigszins blinde vlek. Meer dan tot nu toe hier wordt onderkend is de invloed met de tropische architectuur van Indonesië van belang geweest voor bepaalde ontwikkelingen hier. Een van de mooiste voorbeelden van laat negentiende eeuwse tropische architectuur op Curaçao is het voormalig militair hospitaal op Plantersrust uit 1891. Dit gebouw is vrijwel een kopie van een gebouw in Bogor bij Jakarta. Een onderzoek naar deze relatie lijkt mij meer dan de moeite waard. Reeds anderen hebben gewezen op de eveneens oostindische oorsprong van de tropische woningbouw in Emmastad. Er zijn dus meer monumenten dan nu wordt erkend. Wat dacht u van Scherpenheuvel en Habaai?

MONUMENT

Het in stand houden van monumenten moet meer zijn dan koesteren van het verleden. Instandhouding moet in elk geval voldoen aan de voorwaarde dat het maatschappelijk inpasbaar is. De stad kan niet leven van musea en restaurants alleen en de stad is ook geen pretpark, zoals in Japan, waar hele historische Nederlandse steden in Holland Village bij Nagasaki op ware grootte en zeer natuurgetrouw worden nagebouwd.

En Venetië kan maar een keer. Als men er niet in slaagt een gerestaureerd monument maatschappelijk in te passen wordt het een mummie of een soort levend lijk, dat eerder in de weg staat dan dat het de weg wijst. Een monument is iets om in te leven, maar ook om van te leren. Het dwingt tot de vraag naar het ontstaan en vervolgens naar de vraag of wij zelf niet in staat zijn monumenten voor morgen te maken.

Het aanschouwen van een monument moet leiden tot zelfvertrouwen en niet tot valse schaamte. Het mag niet slechts een bron van inspiratie zijn voor hen die oppervlakkig stilistische kenmerken willen kopiëren. Een praktijk die welig tiert onder de noemer van harmonisch aansluiten op het verleden. Historische gebouwen moeten gezien worden als documenten. Documentaties van doeltreffende antwoorden op toenmalige maatschappelijke behoeften, waarbij men ondanks gebrekkige technische kennis en primitief bouwmateriaal toch kans zag om in te spelen op het klimaat. Als wij geïnspireerd door monumenten onszelf met het bouwen deze doelen opnieuw zouden stellen, in plaats van deze oppervlakkig te kopiëren, zou al heel wat bereikt zijn.

De gemiddelde nieuwbouw toont geen florissant beeld, daar zou veel meer aandacht op gericht moeten worden. En er is nog een ander probleem. Ik kan mij namelijk niet aan de indruk onttrekken dat zich in Willemstad, met inzet van het cultureel erfgoed, een klein drama afspeelt. Een drama dat zich, wie Willemstad bekijkt, onmiddellijk opdringt. Ik ben niet de eerste die dit signaleert, daarom doe ik het ook. Het helpt blijkbaar niet. De aandacht die bijvoorbeeld Percy Henriquez hieraan geeft, is mij niet ontgaan.

DRAMA

Het is een drama in drie bedrijven:
Eerste bedrijf, 1959. De aanleg van de nieuwe brug. Met de twee opritten, één dwars door Scharloo, de ander dwars door Otrobanda, werd voor beide gebieden een doodvonnis geveld. Ik adviseerde enige jaren geleden om het Prins Bernard viaduct, dat dwars door Den Haag liep, te slopen. Daarvoor in de plaats staat nu een nieuw gebouw. Onderzoek snel of die twee opritten geheel of gedeeltelijk gemist kunnen worden. Het zou zowel voor Scharloo als voor Otrobanda weer uitzicht bieden.

Tweede bedrijf, 1969. De brand. Na meer dan twintig jaar zijn bijna alle sporen nog zichtbaar, vooral rondom het Brionplein. Waarom werd dat plein daarna zo vreemd ingericht en staat er geen nieuw hotel op de plaats van het oude hotel Americano? Waarom wordt niet strenger de hand gehouden aan herstel van de oude pleinwanden met nieuwbouw, maar daarentegen wel gedreigd met hoogbouw midden op het plein?

Derde bedrijf, 1986. Actieplan Binnenstad en verder? Punda redt zich wel als toeristisch centrum, ofschoon Scharloo en Pietermaai ten dode lijken opgeschreven als niet snel nieuwe stedelijke programma's worden ontwikkeld. Restaureer waar kan, maar verwacht er niet veel van, er is al teveel gesloopt. Scharloo en Pietermaai zijn historisch en potentieel geschikt om buitenlandse investeerders te interesseren. Monumenten mogen hier de bouw van nieuwe kantoren, hotels en appartementen niet belemmeren.

Als wervend element zou op Pietermaai tussen Hendrikplein en Julianaplein een hotel-boulevard langs de kust kunnen worden ontwikkeld. Vooral Otrobanda dreigt met het 'Actieplan Binnenstad' slachtoffer te worden van restauratiedrang. Otrobanda heeft als toeristisch centrum naast Punda geen toekomst en als economisch centrum ligt het inmiddels in de periferie. Het is nu een typisch stadsvernieuwingsgebied, waarbij de sociale problematiek voorrang behoort te hebben op behoud van historische architectuur. Oriënteert Punda zich internationaal, de kracht van Otrobanda is haar lokale, volkse potentie.

Overigens is de problematiek van historische binnensteden iets wat zich overal in de wereld voordoet. Als gevolg van de toegenomen mobiliteit worden afmetingen van steden niet meer bepaald door voetganger of paard en wagen. Traditionele centrumfuncties verplaatsen zich naar stadsranden.

Op Curaçao ontwikkelen zich langs Schottegatweg, vooral bij Salinja, commerciële centra ten koste van de binnenstad. Het is onbegonnen werk maar ook niet realistisch om te veronderstellen dat dit proces omkeerbaar is. Er moet dus opnieuw worden nagedacht over de toekomst van historische stadskernen.

BELEID

De culturele betekenis en de toeristische aantrekkingskracht van monumenten rechtvaardigt een sterk monumentenbeleid. Gezien de hoge kosten hiermee gemoeid en de vaak moeilijke exploitatie na restauratie is een selectiefbeleid noodzakelijk. Nauwkeurig zal moeten worden bepaald wat waar wel en wat waar niet voor behoud in aanmerking komt. Dit probleem wordt verzwaard doordat nieuwe gebruikers vaak niet beschikbaar zijn en bovendien de muren, als gevolg van zout, ook na restauratie problemen blijven geven. Daardoor lijkt restaureren vaak op dweilen met de kraan open. Als niet zeer selectief wordt bepaald wat gehandhaafd kan worden, dreigt op den duur alles verloren te gaan. Een restauratie-strategie op basis van een aantal realistische kriteria is noodzakelijk.

Ik hoop dat u uit het voorgaande niet de conclusie trekt dat ik een pleidooi hou om de monumenten maar te vergeten. Waar ik voor pleit is voor een beleid waarbij een gezond evenwicht tussen restaureren en nieuwbouw gezocht wordt. Te veel accent op het verleden versluiert de problematiek van vandaag. Er moet altijd meer energie gestoken worden in wat nog niet is, dan in de toekomst van wat er al is. Wat nog niet is vraagt om meer voorstellingsvermogen en creativiteit dan wat we al kennen.

Voor de Antillen, staande aan de vooravond van een eigen toekomst, moet dit aanspreken. Het overmatig koesteren van het verleden is een Europees concept, maar voor deze jonge samenleving wellicht minder relevant. Geef onze toekomst de gelegenheid tot het restaureren van monumenten uit de eenentwintigste eeuw.

Als praktisch begin van dit beleid stel ik voor, om van nu af aan elk te restaureren monument parallel te laten lopen met minstens twee nieuwbouwprojecten, waar dan gelijkwaardige aandacht, middelen en zorg aan wordt geschonken. Ook het onderscheid tussen Monumentenzorg en Bouwtoezicht verdwijnt.

IN DE NAPA van vorige week, zaterdag 9 november, verscheen het eerste deel van een artikel van de hand van mr drs H.B.van Aller over regelgeving op Aruba en in de Nederlandse Antillen en Nederland t.a.v. medische handelingen. Vandaag het tweede deel van dit artikel, waarbij o.m. het beroepsgeheim, wettelijke en morele verantwoordelijkheid en het klachtrecht van de patiënt aan de orde komen.

Niet iedereen met zwijgplicht geniet verschoningsrecht

Schenden medisch beroepsgeheim meestal zaak voor tuchtrechter

= door mr.drs.H.B. van Aller =

IN EEN STRAFPROCES zal minder gauw van schuld worden gesproken, dan in een proces voor de burgerlijke rechter. De graad van verwijtbaarheid is in een strafproces aanzienlijk zwaarder. Hieruit volgt in ieder geval, dat een medewerker nooit een handeling moet verrichten, die hij niet beheerst. In ieder geval zal een onbevoegde, die in opdracht van een arts een handeling verrichtte, waardoor schade voor de patiënt ontstond zich niet kunnen vrijpleiten, door te stellen, dat hij in opdracht van de arts handelde, indien hij had kunnen begrijpen of behoorde te begrijpen, dat de opdracht onjuist was.
De grenzen van het beroepsgeheim worden bepaald door de wet en de uitspraken van (vooral) straf- en tuchtrechter. Uit deze uitspraken blijkt hoezeer maatschappelijke ontwikkelingen medebepalend zijn voor de opvattingen omtrent het beroepsgeheim. Het beroepsgeheim is nodig in het algemeen belang en in het belang van degene die hulp zoekt.

Niemand mag uit vrees voor het bekend worden van bepaalde feiten ervan weerhouden worden geneeskundige hulp te zoeken. Het beroepsgeheim is op twee manieren wettelijk beschermd. Art. 285 WvSr stelt straf op het opzettelijk schenden van het beroepsgeheim. Dit artikel wordt weinig gebruikt. De meeste schendingen van het medisch beroepsgeheim worden behandeld door de medische tuchtrechter. Voor verpleegkundigen en ziekenverzorgenden bestaat (nog) geen zelfstandig beroepsgeheim. Dit bestaat in beginsel alleen voor artsen en soms naar analogie voor verpleegkundigen.

Het verschoningsrecht (art. 218 WvSv, Nederland en art. 1946 BW, Nederland) art. 149 WvSv en art. 1928 BW NA en Aruba. Dit betekent dat diegene, wanneer men als getuige of deskundige in een proces wordt opgeroepen en daarom verplicht is aan de rechter te vertellen wat men weet, zich kan beroepen op zijn plicht tot geheimhouding uit hoofde van stand, beroep of ambt ten aanzien van die zaken, waarvan de wetenschap aan hem als zodanig is toevertrouwd. Niet iedereen die een zwijgplicht heeft, heeft ook een verschoningsrecht. De kring van geheimhouders is dus ruimer. De verpleegkundige en ziekenverzorgende hebben een geheimhoudingsplicht.

Een recente uitspraak van de Hoge Raad in Nederland heeft bevestigd dat de verpleegkundige een zelfstandig verschoningsrecht heeft. Tot deze uitspraak was de jurisprudentie daar niet eenduidig over. De arts heeft vanzelfsprekend een beroepsgeheim, een zwijgplicht en een verschoningsrecht. Hij kan het beroepsgeheim echter niet inroepen tegen de patiënt. Alle medewerkers in het ziekenhuis hebben op grond van de CAO (en ook het strafrecht) een plicht tot geheimhouding over datgene wat hen in hun beroepsuitoefening ter kennis komt over een patiënt. Dit betekent niet dat ziekenverzorgenden een eigen verschoningsrecht hebben. Tot op heden zijn er nog niet veel procedures gevoerd waarbij ziekenverzorgenden waren betrokken.

Er zijn omstandigheden die kunnen leiden tot het zich ontheven voelen van de plicht tot geheimhouding (bijvoorbeeld bij kindermishandeling, incest, het beramen van een ernstige misdaad). Ook zijn er landsverordeningen die het beroepsgeheim doorbreken (b.v. de Landsverordening op de besmettelijke ziekten: aangifteplicht t.a.v. bepaalde ziekten). Het is nuttig zich goed te realiseren dat een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg voor schending van het beroepsgeheim ter verantwoording kan worden geroepen voor de rechter. Alle voor en tegens van zo'n schending moeten dus wel heel grondig worden overwogen.

Met het ingewikkelder worden van de technologie in de gezondheidszorg is ook het aantal geneeskundige verrichtingen toegenomen. Omdat de arts die handelingen niet allemaal zelf kan uitvoeren gebeurt dat vaak door een verpleegkundige/ziekenverzorgende, analiste of laborante. Volgens de wet mag dat niet, noch in Nederland noch in Aruba of op de Nederlandse Antillen. De Landsverordening van 19 december 1958 regelende de uitoefening der geneeskunde (PB 1958, no 174) stelt dat alleen de arts bevoegd is tot het verrichten van geneeskundige handelingen. Onder invloed van de toegenomen mondigheid van de patiënt en omdat de overheid de patiëntenrechten wil honoreren staan er in Nederland verschillende nieuwe wetten op stapel.

Sinds 1985 is in Nederland een ontwerp van wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (BIG) in behandeling. Deze wet regelt het tuchtrecht voor bepaalde beroepsgroepen in de gezondheidszorg (waaronder verpleegkundigen), stelt kwaliteitseisen aan de medische zorg en wil de geneeskunde voor een groot deel vrijlaten. Behalve een aantal voorbehouden handelingen, zoals o.a. het geven van injecties, het inbrengen van een infuus en het toedienen van sondevoeding. Deze handelingen zouden onder bepaalde voorwaarden wel door onbevoegden mogen worden uitgevoerd. En daar wringt nu juist de schoen in de dagelijkse praktijk.

Deze voorwaarden zoals scholing en bekwaamheid tot het doen van geneeskundige handelingen door de onbevoegde, bijstand en toezicht van de arts en duidelijke opdrachten van de arts die te controleren zijn, blijken in de praktijk meestal niet te realiseren. Zeker niet in de wijkverpleging, bij de Intensive Care, Anesthesiemedewerkers en bij de GGD (ambulancedienst). Anesthesisten blijken vaak afwezig te zijn bij operaties. Op de Intensive Care in Nederland, wordt door het personeel ongeveer de helft van de verboden code 4 handelingen regelmatig verricht. Voor veel verpleegkundigen en verzorgenden is deze onduidelijke en afhankelijke positie een zware belasting. Wie zelf niet mag meedenken over handelingen, die zij of hij moet verrichten wordt tot een instrument gemaakt en is geen handelend mens maar een ding.

In het verleden werd dit juridisch probleem praktisch opgelost. Men deed gewoon de handelingen die de arts opdroeg en realiseerde zich niet zo zeer de consequenties daarvan. Immers de gezondheidszorg zou niet kunnen functioneren zonder het onbevoegde handelen van verpleegkundigen en verzorgenden. Met uitzondering van noodgevallen is de ziekenverzorgende/verpleegkundige niet bevoegd tot het zelfstandig en op eigen initiatief verrichten van geneeskundige handelingen. Het verrichten van geneeskundige handelingen door daartoe niet bevoegden is een strafbaar feit. Artikel 1 van de Landsverordening van de 19de december 1958 regelende de uitoefening van de geneeskunst stelt duidelijk in art 1:

"1. Uitoefening van de geneeskunde, waaronder wordt verstaan het verlenen van genees-, heel-, verlos- of tandheelkundige raad of bijstand als beroep, is alleen geoorloofd aan degenen, die de bevoegdheid daartoe volgens artikel 2 bezitten". (genoemd in artikel 2 wordt de arts).

De landsverordening geeft de arts niet de bevoegdheid medische handelingen aan onbevoegden te delegeren (door hen te laten uitvoeren). Naar algemeen juridisch inzicht (het gevolg van rechterlijke uitspraken om de praktijk 'juridisch' mogelijk te maken) is het de verpleegkundige toegestaan medische handelingen te verrichten als verlengde arm van de arts. Voor de ziekenverzorgende bestaat deze 'bevoegdheid' naar algemeen juridisch inzicht niet. Voor de verlengde arm is nodig:

•dat de arts **toezicht** houdt op de wijze van uitvoering;
•dat de arts de **wettelijke en morele verantwoordelijkheid** blijft houden voor wat de verpleegkundige of ziekenverzorgende in zijn opdracht op geneeskundig terrein doet;
•dat de arts de ziekenverzorgende/verpleegkundige wijst op bijverschijnselen en complicaties en aangeeft hoe te handelen;
•dat de arts de handeling opdraagt of toevertrouwt aan een bekwame ziekenverzorgende/verpleegkundige die de handeling beheerst, hetgeen hem/haar de vrijheid geeft de opdracht te weigeren;
•dat de arts de ziekenverzorgende/verpleegkundige op zodanige wijze op de hoogte houdt en in kennis stelt van de toestand van de patiënt, dat hij/zij voor de arts niet alleen verlengde arm is, maar ook oog, oor en geweten kan zijn.

Naar analogie zouden de criteria ontwikkeld in de rechtspraak ook voor andere onbevoegden kunnen gelden.

VERLENGDE ARM

De praktijk leert dat toezicht van de arts niet altijd gewaarborgd kan zijn. Zeker in Aruba, waar 's avonds en 's nachts geen artsen of c0-assistenten in het ziekenhuis dienst doen. In de Nederlandse Antillen is het aantal dienstdoende artsen in het ziekenhuis 's avonds en 's nachts ook geenszins toereikend. Men probeert dit probleem in Nederland op te lossen door autorisatie (ook wel genoemd: delegatie, mandaat, machtiging, volmacht, bekwaamheidsverklaring). Gezien het gebrek aan een wettelijke regeling op dit gebied (officieel mag een ziekenverzorgende/verpleegkundige geen injectie geven) zijn ziekenhuizen overgegaan tot specifieke interne regelingen.

De ziekenverzorgende of verpleegkundige volgt een opleiding tot het verrichten van een bepaalde medische handeling (bijvoorbeeld intraveneus prikken) en legt daarover een examen af. Als het resultaat goed is krijgt zij een autorisatiebewijs om de handeling alleen op die afdeling te verrichten, ondertekend door de geneeskundige, de directeur en degene die de examen heeft gedaan. De ziekenverzorgende/verpleegkundige is dan bekwaam de handeling te verrichten, maar zij is daartoe niet bevoegd. De aansprakelijkheid voor fouten is bij deze constructie nog steeds niet helder. In Nederland is een speciale Commissie belast geweest met het in categorieën indelen van medische handelingen voor verpleegkundigen (adviezen 1982, 1985). Ziekenverzorgenden worden (in Nederland) niet geacht medische handelingen te verrichten. De handelingen werden in een viertal categorieën onderverdeeld:

•Handelingen die verpleegkundigen met een A, B, Z, MBO of HBO diploma mogen vervullen;
•Handelingen die alleen door gespecialiseerde verpleegkundigen mogen worden verricht, zoals anesthesiemedewerkers, intensive-care verpleegkundigen, etc;
•Handelingen waarvoor een autorisatie is vereist,
•Handelingen die nimmer door een verpleegkundige mogen worden uitgevoerd.

Met name de handelingen in categorie 4 worden in Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba veelvuldig uitgevoerd. Daar deze Commissie geen wettelijke status had, maar alleen maar adviseerde aan een belangrijk adviesorgaan van de Minister van Volksgezondheid is de gemaakte indeling niet bindend. Alhoewel de meeste ziekenhuizen in Nederland in theorie deze indeling volgden, volgt het ontwerp van wet Beroepsuitoefening Individuele Gezondheidszorg (BIG) die indeling niet.

De verantwoordelijkheid wordt als volgt geconstrueerd, de verpleegkundige/ziekenverzorgende is verantwoordelijk voor de juiste uitvoering van de medische handeling, de arts is verantwoordelijk voor de opdracht en het ziekenhuis is verantwoord voor de vervulling van de voorwaarden, waaronder een foutloze uitvoering kan plaatsvinden. Helemaal juist is deze opvatting niet. In de theorie van de 'verlengde arm', d.w.z. de onbevoegde verricht een medische handeling als verlengstuk van de arts, blijft de arts verantwoordelijk, óók voor de uitvoering. In de rechtspraak is geen heldere lijn te ontdekken.

Onlangs werd in Nederland een arts veroordeeld voor het niet goed tellen van de operatiegazen door de operatiezuster. Er was een gaas in de patiënt achter gebleven, met alle gevolgen vandien. Ook worden artsen en verpleegkundigen veroordeeld als zij gezamenlijk onoplettend zijn geweest. Er is nauwelijks jurisprudentie m.b.t. ziekenverzorgenden, omdat zij niet geacht worden medische handelingen uit te voeren, maar dat in de praktijk veelvuldig doen, zeker in de bejaardenzorg en het verpleeghuis.

In Nederland zijn een aantal jaren geleden stemmen opgegaan voor een eigen uitvoeringsbevoegdheid voor verpleegkundigen (en verzorgenden) **na opdracht van de arts.** Het is mogelijk dat een dergelijke regeling in de wet BIG komt voor verpleegkundigen, maar zeker is dat niet. Tot voor kort ging het wetsontwerp uit van een ingewikkelde verlengde armconstructie. In Nederland zijn in 1989, criteria ontworpen voor het omgaan met medische handelingen door onbevoegden, door ondermeer de vereniging voor Anesthesiemedewerkers. Dit is met name van belang voor de bewijslast, indien er fouten zijn gemaakt en het niet duidelijk is of de arts wel de juiste opdracht heeft gegeven. Daarom moet een opdracht van een arts tot een medische handeling altijd schriftelijk worden gegeven. Zowel ter bescherming van de patiënt, als de arts en degene die de handeling uitvoert. In noodgevallen kan het telefonisch, maar de opdracht zou dan op een band moeten worden opgenomen en achteraf schriftelijk moeten worden bevestigd.

Verpleegkundigen en verzorgenden hebben vaak het gevoel dat zij klem zitten tussen de deskundigheid van de arts en de hulpvraag van de patiënt. Dat kan tot de nodige frustraties leiden. De verzorgende en verpleegkundige hebben een belangrijke taak in het verzekeren van de patiëntenrechten en het doorgeven van wensen van de patiënt aan de arts. Indien een ziekenverzorgende/verpleegkundige op grond van gewetensbezwaren niet wil meewerken aan een behandeling van een patiënt dient zij dat vooraf duidelijk te maken. Een ieder heeft recht op zijn eigen geweten, ook de patiënt, als de patiënt dus iets wil wat tegen het geweten van de arts of de verpleegkundige/ziekenverzorgende indruist, betekent dat wel dat de betrokken beroepsbeoefenaar de patiënt doorverwijst naar iemand die wel hulp wil en kan bieden.

De werkelijkheid van de patiënt heeft evenveel bestaansrecht als die van de betrokken beroepsbeoefenaar. De gewetensbezwaren van een beroepsbeoefenaar mogen nimmer de uitoefening van de rechten van de patiënt onmogelijk maken. Ook artsenorganisaties bewaken de kwaliteit van hun dienstverlening d.m.v. een intern en/of extern tuchtrecht. Artsenorganisaties hebben in Nederland een belangrijke rol gespeeld in het formuleren van criteria voor medisch-ethisch verantwoord handelen in moeilijke situaties, zoals o.a. bij abortus provocatus, euthanasie, het omgaan met het beroepsgeheim en het geven van medische informatie aan advocaten van patiënten. Ook zijn er regels geformuleerd voor het inzagerecht van een patiënt in zijn medisch dossier. Nadere uitwerking van die gedragsregels heeft plaatsgehad door rechterlijke uitspraken.

KLACHTRECHT

De patiënt kan klachten hebben over de verpleging, verzorging en behandeling. Hiervoor is in de meeste ziekenhuizen (in Nederland) een interne klachtprocedure ingesteld. Deze klachtenbehandeling behoort te geschieden door een onafhankelijke klachtencommissie. Voor een patiënt, di[e] over een arts wil klagen zij[n] in beginsel de volgende instanties toegankelijk:

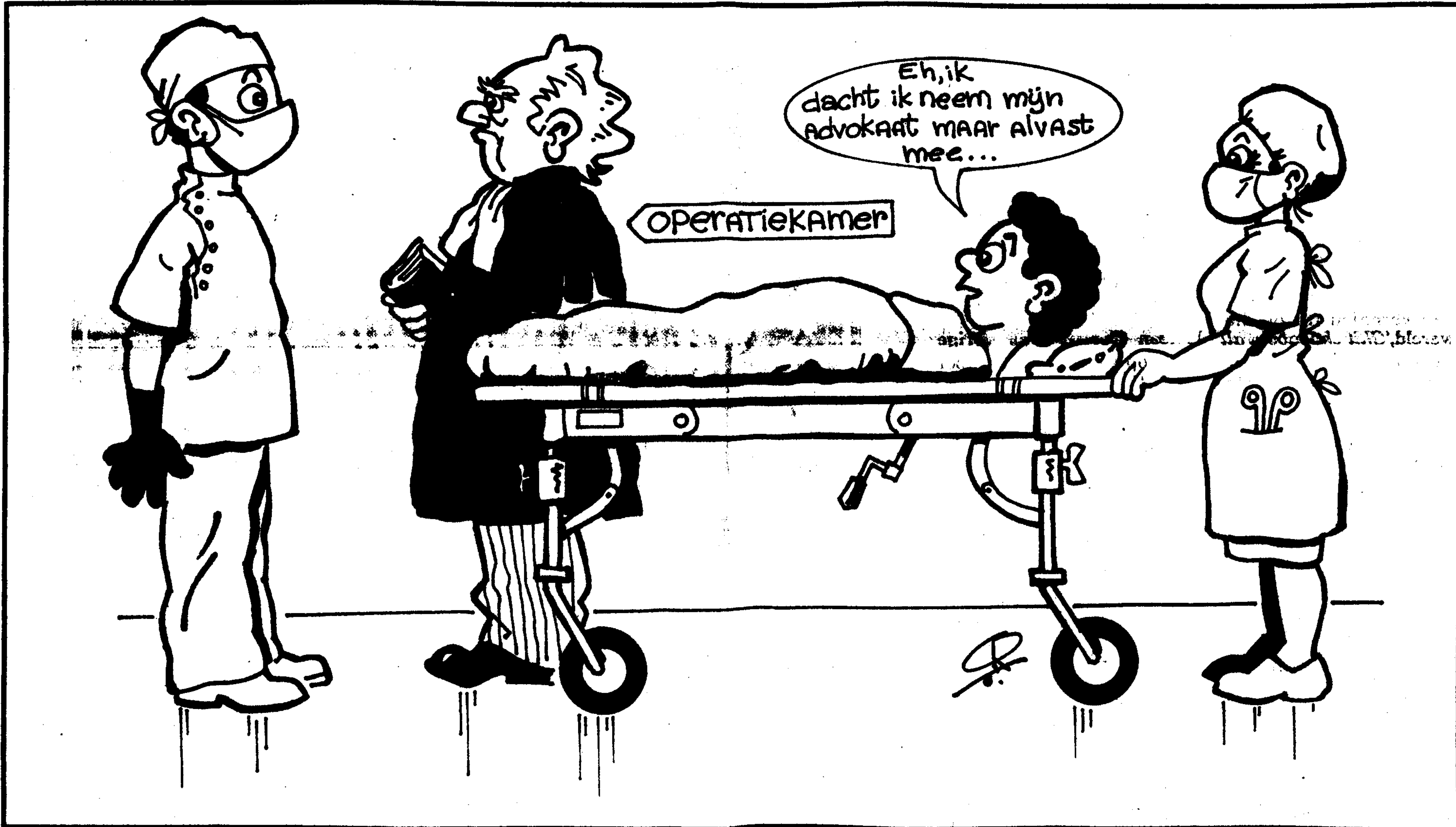
- de strafrechter,
- de civiele rechter,
- de tuchtrechter,
- de Inspecteur voor Volksgezondheid,
- de interne klachtenprocedure in het ziekenhuis,
- indien het ziekenfonds een klachtmogelijkheid heeft, bij het ziekenfonds.

Het is mogelijk dat dezelfde zaak door verschillende instanties wordt behandeld. Z[o] kunnen tegelijkertijd zowel een straf- als een civiele- als een tuchtprocedure lopen. Een klachtenregeling in een ziekenhuis is een zinvo[l] middel voor het in gang zetten van corrigerende en preventieve actie bij fouten in de behandeling van patiënten. Het ziekenhuis moet dan wel bereid zijn een klacht als een signaal op te vatten voor het minder goed functioneren op het ene o[f] andere terrein. Dikwijls is het voor de klager voldoende als het ziekenhuis toont dat het bereid is lering te trekken uit de klacht en maatregelen neemt om een herhaling te voorkomen. He[t] aantal rechtszaken, waarin het ziekenhuis wordt veroordeeld wegens fouten van een arts, verpleegkundige o[f] andere medewerker is in Nederland aanzienlij[k] gestegen.

In Nederland zal binnenkort in het Burgerlijk Wetboek (BW) een aantal rechtsregels worden opgenomen die het behandelingscontrac[t] tussen arts/ziekenhuis e[n] patiënt regelen en de aansprakelijkheidsstelling va[n] het ziekenhuis vastleggen. Na artikel 1652 BW word[t] een nieuwe afdeling toegevoegd, de zevende afdeling de overeenkomst inzak[e] geneeskundige behandeling de art. 1653 t/m 1653 u.

Een procedure bij he[t] Medisch Tuchtcollege word[t] niet zelden gebruikt om ee[n] civiele procedure voor t[e] bereiden. Ook de aansprakelijkheid voor ondeugdelijk materiaal is op grond va[n] een EEG richtlijn voor produktaansprakelijkhei[d] zwaarder geworden voor d[e] arts en het ziekenhuis. D[e] vraag die gesteld ka[n] worden is, waarom er blijkbaar veel mis gaat in d[e] relatie tussen hulpverlener en patiënten, gezien de stijgende lijn, die in Nederlan[d] te constateren is in he[t] aantal klachten en schadeclaims.

De Nederlandse Antille[n] en Aruba kunnen een dergelijke ontwikkeling voorkome[n] door vroegtijdig de nodig[e] maatregelen te treffen. Ee[n] patiënt die door een fout i[n] de zorgverlening schade lijd[t] kan terecht vergoeding va[n] die schade verwachten e[n] dient deze ook te krijge[n]. Het belangrijkste is echte[r] het voorkomen van medische fouten. Dat is de enig[e] oplossing om schadeclaims te voorkomen en verster[k] de goede reputatie van d[e] medische stand en instellingen van gezondheidszorg.

Onder water schetsen op een plexi-glas leitje

Heleen Cornet: Leguanen, vissen en gingerbread-huizen bij boeken over Saba

= door Nel Casimiri =

HELEEN CORNET
...tekenen op Saba...

SABA HET KLEINSTE eiland van de Nederlandse Antillen komt niet vaak naar voren in de kranten. Het wordt niet druk bezocht. Veel Antillianen weten waar het ligt, weten dat het erbij hoort. Ze weten ook dat het mooi groen is, dat er zelfs een stukje oerwoud moet zijn, maar nemen niet de moeite het te bezoeken. Sint Maarten is bekend. Daar gaat men heen. St. Eustatius heeft een rijke historie, maar waarom zou je naar Saba gaan? Veel Curaçaoënaars vragen zich af hoe iemand het langer dan een week op Bonaire kan uithouden. Over Saba denken ze niet eens. Saba? Daar slaapt iedereen. Wat moet je er anders doen? Maar kom je mensen tegen die wel op Saba geweest zijn, dan valt telkens weer op hoe enthousiast ze zijn. De natuur, het wandelen, de huizen, de mensen, alles is even vriendelijk, even mooi. Voor degenen die wel doorgevlogen zijn naar Saba is het vaak een klein voorportaal van het paradijs.

In de afgelopen weken zijn er drie boeken over of van Saba verschenen. Een unicum, want zoveel literatuur over Saba wordt er niet gepubliceerd. En nog een unicum. Alle drie de boeken hebben een verbindingslijn: ze zijn geïllustreerd door Heleen Cornet.

Heleen Cornet werd geboren in Nederland en groeide op in Gorinchem.Al vanaf de kleuterschool tekent ze. Maar na de MMS mocht ze niet naar de kunstacademie. Haar ouders vonden de kweekschool veel degelijker. Zelfs nadat ze stiekum toch toelatingsexamen had gedaan en geslaagd was, ging dat niet door. Wel heeft ze na de kweekschool op de Akademie voor Beeldende Vorming in Amersfoort een M.O.-akte handenarbeid en L.O.-tekenen erbij gedaan. Ze begon te werken in Friesland en vandaaruit vertrok ze naar Noorwegen, hoog boven de poolcirkel om een boortoren te helpen opzetten. Het was daar koud en donker. Ze wilde daarna wel wat warmte en licht. Zo kwam ze op Bonaire terecht waar ze negen jaar op de Scholengemeenschap werkte en waar ze haar huidige echtgenoot leerde kennen. Van Bonaire ging het naar Curaçao, waar ze op een zeilschip woonden. Dat betekende in de weekenden weg naar een baai op Banda Bou. Van Curaçao naar Sint Maarten en van Sint Maarten naar Saba, waar Heleen Cornet nu sinds 1986 met haar gezin woont.

FABEL

Het eerste boek dat ze illustreerde is een kinderboek: *The Adventure of Old Grey Grizzly Grunt, the Brave Iguana*. Het is een Sabaanse fabel, geschreven door de onderwijzer James Franklin Wilson. James Franklin Wilson werd geboren op Saba en kreeg zijn opleiding op Aruba. In 1972 keerde hij terug naar Saba waar hij sindsdien in het onderwijs werkt. Hij heeft ook een akte Engels en is coördinator van het project: *Breaking the language Barrier*.

De hoofdpersoon van het verhaal is de wijze oude leguaan, die schrikt als hij twee mensen plannen hoort maken om de oude plantage kaal te schaven en huizen te gaan bouwen. Hij waarschuwt alle andere dieren en samen krijgen ze het voor elkaar de mensen te slim af te zijn en ze te verjagen. Middenin wordt dat verhaal even onderbroken door andere verhalen uit de dierenwereld,*'Chit-chat about all kinds of things'*. Dat breekt het verhaal en is wel storend, hoewel, de chit-chat verhaaltjes zijn op zich wel leuk. Het dierenverhaal is duidelijk een Caribisch verhaal, maar echt Sabaans wordt het door de aquerellen die de achtergrond vormen. Voor op het boek staat de grote oude leguaan, tussen de bloemen en bomen en op de achtergrond ligt een van de kleine Sabaanse dorpjes. Die bloemen en plantenwereld van Saba komt op elke bladzijde terug. In de schildering is dan telkens een rechthoek uitgespaard waar de tekening heel vaag in doorgaat. In de rechthoek staat de tekst af gedrukt.

ONDERWATERPARK

Het tweede boek over Saba is de *Guide to the Saba Marine park* van Tom van 't Hof. Tom van 't Hof heeft een dergelijke gids voor het onderwaterpark ook voor Bonaire en samen met Jeffrey Sybesma tevens voor Curaçao gemaakt. Deze keer dus een gids voor het onderwaterpark op Saba, dat door hemzelf is opgezet. Tom van 't Hof is de echtgenoot van Heleen Cornet en zij heeft voor de gids, naast de onderwaterfoto's een zestal aquarellen gemaakt van het onderwaterleven, plus een zevende als illustratie van de kaft. De bioloog Tom van 't Hof studeerde aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is bezig geweest met de organisatie van onderwaterparken sinds 1979, eerst op Bonaire, toen Curaçao en nu Saba. Hij was een van de oprichters van de Saba Conservation Foundation in 1987 en sinds 1989 is hij daarvan voorzitter. Het boek over het onderwaterpark op Saba bevat allereerst een beschrijving van het rif, de structuur en het onderwaterleven daarin. Dan een meer specifieke beschrijving van de situatie op Saba. Er staan uitgebreide beschrijvingen in van 26 verschillende duikplaatsen. In het boek is ook een artikel opgenomen van Susan Walker en Joan Boomsma over de rifvissen en een artikel van John Buchanan over de gevaren en de veiligheid die in acht moet worden genomen bij het duiken.

Het derde boek is het mooiste: *Saban Cottages*. Het is een zeer speciale uitgave, mooi drukwerk, mooi bindwerk en vooral mooie aquarellen van huizen op Saba. Als je het openslaat is de binnenkant van de linnen boekkaft beplakt met zwart papier waarop in wit de herhaalde afdruk van tekeningen van Sabaanse huisjes. Okergele pagina's bevatten de inleiding, artikelen en het voorwoord. Achterin zitten blauwe pagina's met de uitgewerkte plattegronden en architectonische aanwijzingen (met een artikel verzorgd door Frans Brugman van de UNA). De middenpagina's zijn van wit glanzend papier, waarop aquarellen met naast iedere schildering een korte beschrijving van het huis, wie het bouwde, wie er woonden en wie er nu wonen. Er zijn vier dorpen op Saba. De aquarellen worden voorafgegaan door een plattegrond van het dorp, waarop alle huizen van het dorp worden aangegeven en daarvan weer degenen die geschilderd zijn. Helemaal achterin staan op losse vellen een paar wandelingen langs de huizen beschreven. Om de zwart linnen band met zilverkleurige letters zit een beschermomslag waarop ook een aquarel van Heleen Cornet.

Heleen Cornet was vorige week op Curaçao. Niet voor vakantie, maar om een operatie te ondergaan in het St. Elisabeth Hospitaal. Ze had de drie boeken net gekregen voor haar vertrek uit Saba en bracht ze mee naar Curaçao. Ze liggen nog niet in de winkel, maar dat zal echter binnenkort wel het geval zijn.

EIGEN RECENSIE

Heleen Cornet vertelt: 'Een twee of drie weken geleden kreeg Franklin de eerste tien boekjes en daarvan kreeg ik er ook een. Dezelfde week heeft hij er een stukje over geschreven in *The Chronicle*. Zelf ja, zo gaat het bij ons altijd. Twee weken geleden stond het erin, met een foto van Franklin. Ik hoorde dat van Tom want ik lag al hier in het ziekenhuis.'

Waarom komt midden in het verhaal van die leguaan, een tussenstukje over andere dieren?

'Dat heb ik hem aangeraden. Ik vond het te kort. Hij zei tegen mij: Ik heb een boek geschreven. Maar dat bleken maar 12 pagina's te zijn. Hij heeft toen die verhalen erbij gedaan. Pas later bedacht ik dat je met een platenboek niet zoveel tekst nodig hebt. Het is voor mij moeilijk om een verhaal te beoordelen. Hij heeft het ook aan diverse anderen laten lezen. Het verhaal is niet zo zeer door mij beïnvloed. Mij heeft hij gevraagd de tekeningen te maken en dat vond ik erg leuk. Ik heb er een echte Sabaanse fabel van gemaakt. Er staan alleen Sabaanse tekeningen in. Dat maakt het juist tot iets aparts. Mr. Walker had net zo goed op een ander Caribisch eiland kunnen leven. De ideeën van de tekeningen zijn van mij. Ook die flauwe achtergrond onder de tekst. Anders verlies je zoveel van de tekening. Nu heb je toch de suggestie dat het doorgaat.'

Hoe wist u hoe groot die uitsparingen moesten zijn?

'Ik heb de tekst eerst zelf uitgetypt op de computer. Toen heb ik die op transparant papier overgenomen en op de tekening gelegd. Ik ging ervan uit dat de zetter de letters kon verkleinen waar dat nodig was en dat is ook bijna overal gebeurd, behalve aan het eind. Daar loopt de tekst iets door buiten de omlijsting, maar ik vind het niet erg storend. Ik heb de grootte bepaald van het lettertype en zij kozen het lettertype uit. Dat is ongeveer hetzelfde als ik had.'

Heleen Cornet werkt met een zetter in Texas en de boeken worden gedrukt in Japan. Het is niet de eerste keer dat ze een kinderboek illustreert.

'Op Bonaire heb ik dat ook een keer gedaan. *Carol's Reef* van Dee Scarr. Ook in het Engels, ja. Dee is een Amerikaanse die een duikersprogramma op de t.v. verzorgt. Dat vond ik een heel leuk boek trouwens. Het vertelt veel over het onderwaterleven. Het is heel instructief voor kinderen. Ze leren er door naar ander dingen te kijken.'

Heleen Cornet heeft ook drie posters ontworpen, twee voor de Fatum, over onderwaterleven en over bedreigde diersoorten. De derde poster heeft ze gemaakt voor de Conservation Foundation op Saba.

'Die geeft weer wat er groeit op Saba op verschillende hoogtes. Het is een berg die je oploopt en je ziet steeds weer andere planten en dieren. Deze laatste is verkleind tot folder voor de foundation. Ik heb er 250 laten drukken op ware grootte en die verkoop ik in de galerie voor 45 dollar per stuk. Ze zijn genummerd en gesigneerd. Ze zijn niet te koop op Curaçao. Ik heb er nog maar honderd over. Het is leuk voor de galerie, voor mensen die Saba bezoeken.'

Voor het boek van haar man Tom van 't Hof maakte Heleen Cornet zeven aquarellen van het onderwaterleven. Voor het maken van een aquarel van een huis kun je voor het huis gaan zitten met een ezel of een blok op schoot en al kijkend maak je de tekening. Voor een fantasieverhaal van een leguaan kun je ook standplaatsen kiezen en die aanvullen met je eigen fantasie. Maar hoe maak je natuurgetrouwe aquarellen onder water?

'Ik ga duiken en dan heb ik een plexiglas leitje bij me, met een potlood dat aan een touwtje vast zit. Daar teken ik mee. Ik neem wel vrij veel gewichten mee. Er zijn een paar tekeningen bij waar ik niet op de bodem ben en dan moet ik wel eerst goed in evenwicht zijn voor ik kan tekenen. Het is makkelijker als je op de grond zit. Ik zit dan in het zand en de extra gewichten houden me op de juiste plaats. Ik maak het plexiglas een beetje ruw door het van tevoren te schuren en dan kun je er heel goed op tekenen. Je kunt zelfs gummen. En zo langzamerhand ken ik alle koralen en vissen behoorlijk goed. Met een pijl geef ik aan van welke kant het licht valt en ik schrijf af en toe de kleur erbij maar die ken ik meestal wel. Maar de compositie van de tekening maak ik onder water.'

Als je de kleuren van de aquarelverf vergelijkt met die van de kleurenfoto's in het boek (van Joan Bourque, John Cannon, Jim Hilgers, John Magor, Jim Stewart en Tom van 't Hof) zijn de kleuren van de aquarellen fletser. De foto's zijn veel feller.

'Alle foto's die je ziet zijn met flitslicht gemaakt. Het zijn hele vertekende kleuren. De felle kleuren zijn vertekend. Beneden is alles met een zachte blauwe waas overgoten. Aquarelverf is juist erg geschikt om dat weer te geven. Als je veel foto's ziet, wen je eraan dat de kleuren en het licht op foto's heel anders zijn dan in werkelijkheid. Maar het zijn onder water juist heel gevoelige, gefilterde kleuren, hele zachte kleuren. En hoe dieper je gaat, hoe blauwer het wordt. Het rood verdwijnt. Beneden heb je geen rood meer'.

'Er is nog wel een oranje spons. Dat is heel vreemd, die kleur oranje blijft, maar de kleur van bloed bijvoorbeeld niet. Als je je snijdt, zie je groen bloed. Het enige dat nog iets rood blijft is die oranje spons. Rik Lina (een bekende kunstschilder die lange tijd op Bonaire woonde. N.C.) heeft voor een van onze vrienden, Aloys Lammers, eens een schema op zijn duiktank geschilderd met alle kleuren erop, een soort regenboog van kleuren. Dat is heel leuk om te zien. Je kunt op dat schema zien dat hoe dieper je gaat, hoe meer alle kleuren veranderen.'

Maar Rik Lina schildert zijn onderwaterschilderijen wel met olieverf in felle kleuren.

'Voorstudies maakt hij meestal met aquarel, de uitwerkingen maakt hij in olie. Je kunt met olieverf ook matte tinten maken. Daarbij is hij er niet op uit de natuur na te schilderen. Hij maakt abstracte schilderijen. Rik is een echte kunstenaar. Met aquarelverf kun je ook hele felle kleuren maken als je dat wil. Het mooie is juist om het wit van het papier erdoor te laten stralen. Dat geeft een licht van binnenuit. Ik denk ook dat het probleem is dat we hier een beetje te maken hebben met een wansmaak door die kleurenfoto's. Echt Amerikaans, zo onecht. En dan mensen erbij in felgekleurde duikerspakken. Daar is men aan gewend. Maar zak je naar beneden, naar het witte zand, kom je in een soort sneeuwlandschap terecht met zo'n blauwige schijn erin'.

Tenslotte derde boek, de Sabaanse huizen: Saban Cottages.

'Het is een echt *coffeetable book* geworden en dat moest het ook zijn. Ik had een ontzettend blij gevoel bij het maken van het boek en ook het gevoel dat ik daardoor Saba beter leerde kennen. Juliet Crane heeft al eerder over Sabaanse huizen geschreven, *Saban Sylhouettes*, een boek met interviews met oude Sabanen die al heel lang hier leven.'

HUIZEN

Hoe bent u op het idee voor dit boek over Sabaanse huizen met de beschrijvingen erbij, gekomen?

'Ik had al een stel van die huisjes gemaakt en toen zei iemand tegen me: 'Waarom maak je er geen boek van?'. Die beschrijvingen ontstonden heel spontaan. Als ik zat te tekenen voor een huis kwamen de bewoners vaak naar buiten en boden me koffie of iets anders aan. En ze begonnen te vertellen, zomaar, vanzelf. Op de zijkant van het papier maakte ik wat aantekeningen. Later ben ik teruggegaan om die te controleren en ook bij anderen na te trekken. Maar eigenlijk werd alles spontaan verteld. Mensen die op Saba wonen, wonen er vaak al heel lang. Ik heb alleen met wat oudere mensen te maken gehad. Die woonden er vaak al hun hele leven. Velen zijn nooit van het eiland afgeweest. Elk land of eiland heeft zijn gouden eeuw gehad. Voor Saba was dat zo'n honderd jaar geleden. Het had toen twee keer zoveel inwoners als nu. In die tijd werden de meeste huizen gebouwd. Door zeekapiteins. Het was een echte vrouwenmaatschappij. Die vrouwen zijn zo sterk, hebben zo veel gedaan. Maar dat moest ook wel. De mannen gingen weg en je wist nooit of ze terug zouden komen. Als zo'n man na een lange reis weer eens thuiskwam zette men bijvoorbeeld een aantal kinderen van plusminus twee jaar op een rij en dan moest hij kijken of hij zijn eigen kind eruit kon halen. Dat kon hij dan bijvoorbeeld herkennen aan de korte brede nagels, een familieeigenschap. Als zo'n schip binnen was, werd er een groot feest georganiseerd, in The Bottom of in Windwardside en daarna ging de boot weer weg. Ze bleven nooit lang, vaak waren ze na twee dagen al weer weg.'

Dit zijn allemaal tekeningen van gingerbreadhuisjes, of in ieder geval van oude, meest houten huisjes. Staan er nu alleen zulke huisjes op Saba of ook moderne betonnen huizen?

'Er staan ook andere huizen, maar de meeste zijn zo. Het is echt een poppeneiland. Het is allemaal zo klein. Toen ik voor het eerst kwam in 1979, op vakantie, leek het net een openluchtmuseum. Net of alles nagebouwd was. Allemaal wat kleiner dan in werkelijkheid. Hele nette huisjes, schone straten en vol bloemen, veel groen.'

Is het na zes jaar nog een poppenhuis?

'Nee dat gaat over, maar ik ben nog steeds elke keer blij, als ik op Saba terugkom. Zelfs na een dag Sint Maarten. Sint Maarten is warm, er zijn files. Saba is veel koeler. Je rijdt naar boven tussen al die oleanders door. Als je 's avonds op de porch zit en die gelige lucht ziet van de zonsondergang met de nevels die steeds veranderen. Het ziet er steeds anders uit.'

Heleen Cornet woont in The Bottom. Een bewuste keuze?

'Toen we hier kwamen konden we kiezen uit zeven huizen. Dit vonden we het leukste. Het is een heel oud huis, meer dan 100 jaar, met hele dikke muren. We wonen in zo'n oude kapitein's woning met een oude houten, gepolijste vloer. In de woonkamer zit een grote boog. Daar zaten vroeger schuifdeuren in. Achter was de slaapkamer. Maar de bewoners voor ons hebben die deuren eruitgehaald om een grote woonruimte te krijgen. Heel jammer. Het waren prachtige louvredeuren. Oude Sabanen vertellen ons nog wel hoe mooi die deuren waren. Wycliffe Smith is de eigenaar van het huis. Hij wil het ons absoluut niet verkopen. Helaas. Er staat een losse keuken bij. De schoorsteen is eruit gehaald, maar de oude vuurplaats kun je nog zien. En er zijn bij dit huis vier regenbakken, dus we hebben heel veel water.

Vaak heb ik ook exposities van Amerikanen die bijvoorbeeld een half jaar hier wonen, twee keer een expositie van Rik Lina, twee keer ook van Nathaly Pfanstiehl. En tussendoor verkoop ik mijn eigen werk in de galerie en ook posters en prints. En nu dit boek erbij. O ja, en we hebben uitwisselingen met Sint Eustatius. Daar is ook een gallery 'Park Place'. Er staat een artikeltje over in de laatste Trade Winds.'

'Veel mensen vragen me of ik me nu niet verveel. Ze zeggen: 'Er is toch niets te doen op Saba?' Nou, niets te doen? Ik ben de hele dag bezig. Je kunt er zulke fantastische wandelingen maken. Door het groen vallen lichtstrepen zoals je dat in echte bossen hebt. Ik zou hier nog wel dertig jaar willen blijven.

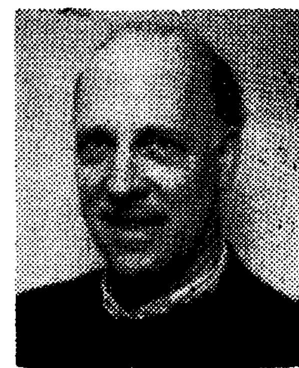
Weet je wat voor mij ook heel belangrijk is van dit boek? Dat de Sabanen zelf eens zien hoe mooi het is. Ze zijn zo vlug geneigd om maar wat dakplaten op een dak te gooien als dat gerepareerd moet worden. Of ze bouwen zo maar ergens een badkamer erbij. Daarom vragen we ook 2,50 extra voor elk boek bij de verkoop. Dat geld is voor de Conservation Foundation, zodat mensen die een dak moeten hebben en geen geld hebben voor nieuwe shingles, geholpen kunnen worden.'

Worden de drie boeken over Saba ook op Curaçao en de andere eilanden verspreid?

'Saban Cottages wel. Ria Lendering zal ze hier verspreiden. De andere twee wil ik ook wel proberen, maar zo'n Sabaanse duikgids? Ik kan me niet voorstellen.... maar je weet het nooit.'

ONDER DE LOUPE

November is de maand van de kinderzegels

= door Victor Hafkamp =

IN NEDERLAND is november de maand van de kinderzegels. Op 6 november kwamen ze voor de 65ste keer in omloop. Ruim 300.000 Nederlandse scholieren hebben er -zoals elk jaar - voor gezorgd dat er voldoende omzet voor die zegels was. Op 23 september begonnen ze met een huis-aan-huis actie om zoveel mogelijk gezinnen ertoe te bewegen op de nieuwe uitgifte in te tekenen. Premier Lubbers was die dag de eerste Nederlander die de zegels bestelde. Aan de deur van zijn werkvertrek in het 'Torentje' in Den Haag, tekende hij op enkele series in.

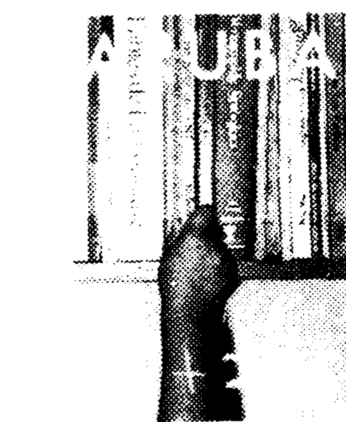
De opbrengst van de zegels - jaarlijks zo'n 14 miljoen gulden - komt ten goede aan jeugdwelzijnsprojecten in Nederland en daarbuiten, ook in de Antillen en op Aruba. Dit jaar is een van de speciale projecten het 'Casa de passagem', een doorgangshuis voor straatmeisjes in Brazilië.

Het thema van dit jaar is 'Kind en buiten spelen'. Beeldend kunstenaar Gerard Hadders ontwierp drie zegels: 60 + 30, 70 + 35 en 80 (cent. De afbeeldingen hebben achtereenvolgens betrekking op: 'Spelen met poppen robots', 'Fietsen om het hardst' en 'Verstoppertje spelen'. Er kwam ook een velletje uit met vier zegels van 60 + 30 en twee van 80 + 40 cent.

De stichting kinderpostzegels legt dit jaar de nadruk op speelvoorzieningen voor de jeugd, 'want niet alle kinderen kunnen onbezorgd buiten spelen', zei direkteur dr. M.J.M. de Haan bij de presentatie van de zegels. 'Stadskinderen in drukke wijken hebben er geen ruimte voor, werkende kinderen in het buitenland geen tijd. Voor gehandicapte kinderen ontbreken vaak essentiële aanpassingen. In binnen- en buitenland zijn er nog steeds kinderen die niet samen buiten kunnen spelen. Kinderen in oorlogssituaties, straatkinderen en gevluchte kinderen'.

Enkele dagen voor de Nederlandse post, gaven de Antilliaanse posterijen hun jaarlijkse kinderzegels uit. Op 31 oktober verschenen drie zegels en een velletje. John Baselmans, de ontwerper, ging voort op de vorig jaar ingeslagen weg en beeldde dieren en letters van het alfabet af. Vorig jaar was het internationale alfabetiseringsjaar en kwam de eerste serie met hetzelfde thema uit. De frankeerwaarden van de zegels zijn 40 + 15. 65 + 30 en 155 + 65 cent. Het velletje telt zegels van 55 + 25, 100 + 35 en 115 + 50 cent.

Binnen het Koninkrijk was Aruba het snelst met de kin-

derzegels. De Arubaanse versie kwam op 25 oktober in de verkoop. Daar verschenen drie zegels (45 + 25, 60 + 35 en 100 + 50 cent). Ook de ontwerpen van die zegels van de hand van Stan Kuiperi hebben betrekking op alfabetisering: de hand van een kind die naar een boek op de boekenplank reikt, een kinderhand die de letter 'B' aanwijst en een kind dat een boek met alfabet leest.

Eén overeenkomst hebben de kinderzegels van de drie koninkrijksdelen in elk geval: ze zijn alle gedrukt bij drukkerij Johan Enschedé in Haarlem, die voor vele landen de postzegels van de persen laat rollen.

Deze Haarlemse drukkerij zorgt ook nog voor de Surinaamse uitgiften. Ook Suriname heeft elk jaar kinderzegels.

Dit jaar staan ze op het programma voor 4 december. De serie bestaat uit drie waarden: 60 + 30, 105 + 50 en 110 + 55 cent en een blok met zegels van 60 + 30 en 110 + 55 cent.

Een ander land met jaarlijkse kinderzegels is Zwitserland. Daar verschijnen de zegels onder de naam 'Pro

Juventute'. Op 24 november komen weer vier zegels uit met toelagen die -zoals overal elders- voor nuttige jeugdprojecten bestemd zijn. Op de ontwerpen zien we bosbloemen. In de jaren 1987 tot en met 1990 gaven de Zwitserse posterijen kinderzegels uit met als motto 'de ontwikkeling van het kind'. Voor elke periode van vier jaar wordt naar een ander motief gezocht. Niet zelden wordt de jeugd zelf ingeschakeld bij het ontwerpen van postzegels. Dat was bijvoorbeeld het geval in Finland, waar in september het miniatuurvel uitkwam dat bestaat uit drie zegels van 2.10 mark met ontwerpen die door kinderen met behulp van de computer zijn vastgelegd. De drie ontwerpen werden door een jury geselecteerd uit 1700 inzendingen, alle van de hand van zesjarigen die door de Finse televisie waren uitgenodigd om hun creaties te sturen. Op de zegels staan een zon van Kaisi Niemi, een regenboog van Elina Aro en 'Grazende koeien' van Noora Kaunisto. Het velletje bleek zeer populair bij de jeugd, evenals trouwens een velletje dat 4 oktober verscheen en ski-aktiviteiten van de Finse jeugd tot onderwerp heeft. Op de vier zegels van 4.10 mark zien we vier jeugdige skieërs tijdens hun aktiviteiten.

COLUMBUS

Degenen die belangstelling hebben voor een collectie zegels met als thema de ontdekking van Amerika door Columbus, zullen zich er een dik album voor moeten aanschaffen. In 1992 daalt een lawine uitgiften rond dit historische feit over de liefhebbers neer. De 500ste verjaardag van Columbus'landing op het eiland San Salvador zal onder meer aanleiding geven tot de uitgifte van Europazegels rond dit thema. De Europese conferentie voor post en telecommmunicatie CEPT heeft het vijfde eeuwfeest van de ontdekking van Amerika tot onderwerp van de jaarlijkse emissie gemaakt. De ontwerpen zijn natuurlijk een beetje voorspelbaar: de schepen van Columbus, de *Pinta*, de *Niña* en de *Santa Maria* zullen er in een veelvoud op voorkomen. En ook de route van de grote zeevaarder zal op diverse exemplaren worden uitgestippeld. In Guernsey zal dat in elk geval zo zijn. Het Kanaaleiland komt al op 6 februari a.s. met vier zegels, waarvan er twee in het meest recente filatelistische bulletin van de post van Guernsey zijn afgebeeld: een

zegel met de *Santa Maria* en eentje met de route die Colon tijdens zijn historische reis aflegde.

De UPAE, de postunie van Spanje en de landen in Latijns-Amerika, liet de aangesloten landen al enkele jaren geleden beginnen met de uitgifte van zegels met een gemeenschappelijk thema rond de 500ste verjaardag van de ontdekking van Amerika.

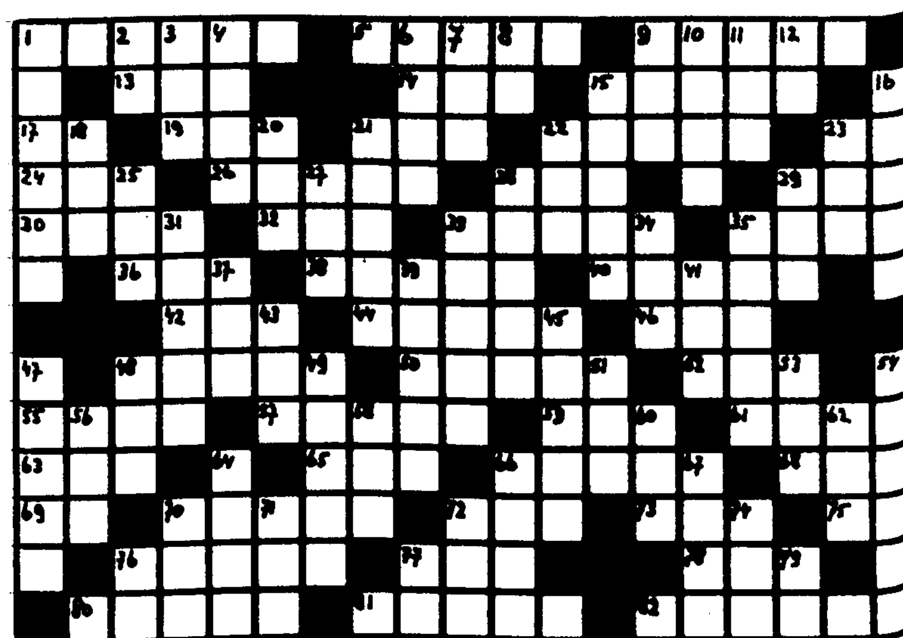
Tot de landen, aangesloten bij de UPAE hoort ook Suriname. Op 11 oktober gaf het twee zegels uit (aan elkaar) van resp. 60 en 110 cent. Daarop staat ook Columbus' route weergegeven van Zuid Spanje via de Canarische eilanden naar San Salvador op de Bahamas, evenals de vloot van Columbus. Brazilië gaf twee dagen later ook twee zegels rond het thema 500 jaar Amerika uit. Op de exemplaren van 50 en 400 cruzados staan twee bekende zeevaarders die het Amerikaanse grondgebied bezochten: Fernao de Magalhaes en Fransisco de Orellana. Eerder schonk Brazilië aandacht aan het bezoek van de paus aan dat land. Op de zegels van 50 en 400 cruzados (aan elkaar) een profiel van de paus, een gesti-

leerde afbeelding van het Zuidamerikaanse continent, twee gestileerde kruizen en het symbool van de eucharistie.

Vanzelfsprekend komen volgend jaar ook de liefhebbers van schepen en zeevaart op zegels ruimschoots aan hun trekken. Nu al zijn er veel zegels op dit gebied. Op de dag van de postzegel (9 oktober) kwam IJsland met een blokje met vier zegels van dertig Kronen met postschepen. Ierland bracht op 17 oktober een serie uit van vier zegels met schepen van de nationale vissersvloot.

KRUISWOORD PUZZEL

HORIZONTAAL: 1. Vaartuig; 5. Vaartuig; 9. Omlijsting; 13. Zoogdier; 14. Deel van een vis; 15. Vrucht; 17. Boom; 19. Kerkelijke dienst; 21. Omslag; 22. Zeuren; 23. Oude lengtemaat; 24. Boom; 26. Agavevezels; 28. Tijdsduur; 29. Jongensnaam; 30. Turkse titel; 32. Weg; 33. Zoutoplossing; 35. Ongaarne; 36. Brij; 38. Vaartuig; 40. Edel; 42. Boom; 44. Aanleggen; 46. Rond; 48. Geestelijke; 50. Gerief; 52. Metaal; 55. Tijdsduur; 57. Commando; 59. Plakmiddel; 61. Palmmergmeel; 63. Voorzetsel; 65. Erfelijkheidsdrager; 66. Broodsuiker; 68. Kern; 69. Maanstand; 70. Plaats in Noord Holland; 72. Laagte; 73. Geestelijke; 75. Motorraces; 76. Vogel; 77. Deel van het hoofd; 78. Watering; 80. Vaartuig; 81. Vaartuig; 82. Vaartuig.

VERTIKAAL: 1. De aandacht vasthouden; 2. Rondhout; 3. Toiletartikel; 4. Heilige stier; 6. Wisselborgtocht; 7. Deel van het gezicht; 8. Voegwoord; 9. Toiletartikel; 10. Bloedvat; 11. Boom; 12. Oude lengtemaat; 15. Wapen; 16. Vaartuig; 18. Bijbelse figuur; 20. Beteuterd; 21. Vrouw; 22. Aftakking; 23. Gelofte; 25. Vogelziekte; 27. Vruchtennat; 28. Zuurdeeg; 29. Pret; 31. Navigatiemiddel; 33. Sieraad; 34. Boogbal; 35. Jongensnaam; 37. Hoofddeksel; 39. Voorzetsel; 41. Stomp; 43. Snavel; 45. Deel van de hand; 47. Vaartuig; 48. Keukengerei; 49. Lijn; 51. Heks; 53. Drinkbakje; 54. Vaartuig; 56. Vaartuig; 58. Meertje; 60. Laag; 62. Delfstof; 64. Nederlandse omroepvereniging; 66. Spijslijst; 67. Muziekterm; 70. Bijbelse figuur; 71. Belemmering; 72. Projektieplaatje; 74. Zelfkant; 76. Titel; 77. Vreemde munt; 79. Landbouwwerktuig.

WINNAAR VORIGE WEEK

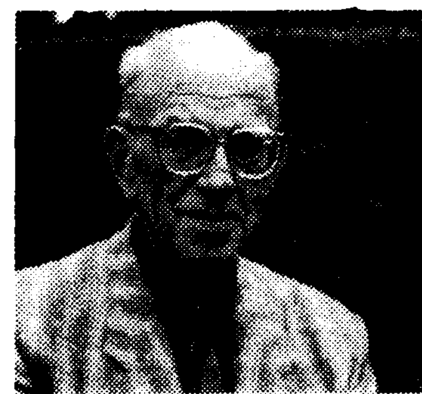
Uit het grote aantal inzendingen van de Amigoe kruiswoordpuzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

G delany
W.S. Bl. 2
Aruba

De winnar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe. (tot drie uur) Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur en duidelijk en op enveloppe vermelden: KRUISWOORDPUZZEL

Curaçao: POB 577,Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Governador Debrot 154 t.n.v. Hubert Linkels

Duizeligheid heeft diverse oorzaken

= door dr M. de Grood =

DUIZELIGHEID IS een veel gehoorde klacht. Nu is het voor een arts vaak moeilijk uit te maken, wat zijn patiënt onder duizeligheid verstaat. Er zijn er die zeggen: Ik voel me zo licht in het hoofd. Anderen zeggen: Ik heb moeite om rechtop te blijven lopen en dreig voortdurend mijn evenwicht te verliezen. Weer anderen verstaan onder duizeligheid, dat ze het gevoel hebben, dat alles draait.

Duizeligheid heeft te maken met het systeem, wat in onze hersenen is ingebouwd en te maken heeft met het evenwicht. Hoe houdt de mens zijn evenwicht?

Hiervoor kennen we drie systemen. Op de eerste plaats orienteer je je met je ogen of je wel rechtop staat. Ieder weet, dat het in het duister moeilijk is om je evenwicht te houden. Op de tweede plaats kennen we het evenwichtsorgaan. Dit orgaan ligt opgeborgen in ons rotsbeen en werkt met vloeistof, die zich in de zg. halfcirkelvormige kanalen bevindt. Draaien we ons hoofd, dan komt de vloeistof in die kanaaltjes in beweging en prikkelt door beweging van uiterst kleine steentjes zenuwuiteinden, die in die kanalen liggen.

Op de derde plaats komen er uit al onze gewrichten, gewrichtsbanden en pezen prikkels naar onze hersenen die ons erover oriënteren hoe de stand van die gewrichten is.

Alle drie systemen sturen prikkels naar de grote evenwichtscomputer in de hersenen: de kleine hersenen. Deze verwerkt al deze prikkels en geeft dan opdracht aan de verschillende spieren in ons lichaam om zich te trekken of te ontspannen en zo blijven we in evenwicht.

Nu kan het zijn, dat door de één of andere oorzaak die kleine hersenen valse informatie krijgen. Neem b.v. het ouderwetse walsen, waarbij je met je partner geweldig in de rondte draait. Stop je plotseling, dan leren je ogen en je gewrichtsgevoel dat je stilstaat, maar je evenwichtsorgaan (wat met vloeistofstromen werkt) geeft een prikkel dat je nog aan het draaien bent. En deze tegengestelde informatie geeft je dan het gevoel van draaiigheid en gaat soms gepaard met braken en valneiging.

Duizeligheid zien we vooral optreden, wanneer het evenwichtsorgaan gestoord is, of wanneer de verbindingsbanen met de kleine hersenen te weinig bloed krijgen. Een veel voorkomende oorzaak van duizeligheidsaanvallen is de ziekte van Menière. Dit is een aandoening van het evenwichtsorgaan, waarbij een lichte doofheid gepaard gaat met duizeligheidsaanvallen en waarvan de oorzaak nog niet bekend is. Psychische spanningen doen vaak het aantal duizeligheidsaanvallen toenemen.

Ook stoornissen in de bloedsomloop van de hersenen, b.v. flauwtes of beroertes (te weinig bloed in bepaalde hersendelen) kunnen als eerste verschijnsel duizeligheidsaanvallen hebben. Het is daarom zaak, dat u zich, als u aanvallen van duizeligheid hebt, door een arts laat nakijken.

Er bestaat een groot aantal medicamenten, die duizeligheid kunnen verbeteren, maar dat is wel afhankelijk van de oorzaak. Het kan dus zijn, dat een middel, wat bij uw kennis wèl helpt, bij u niets doet. Laat daarom het voorschrijven ervan aan een dokter over.

De Curahao, Curahout (Latijnse naam: Peltophorum suringari) is een inheemse kleine boom. Vroeger waren er veel meer Curahout bomen op Aruba, maar velen zijn afgestorven door o.a. grote droogteperiodes. De meeste Curahout bomen zijn te vinden bij Rooi Tomas en Rooi Balastro te Jamanota. Er zijn een paar geplant in de grote plantbakken in de hoofdstraat in Oranjestad, en bij de LVV.

De Curahout is meestal een kleine boom met smalle en gladde stam. De huid van de bast laat in velletjes los. De Curahout heeft een open kroon. Het verliest de bladeren gedeeltelijk, vooral in de droge tijd. De langwerpige bladeren zijn veervormig samengesteld. De kleine gele bloempjes staan in kleine bundeltjes.

De vrucht is een platte peul, die een rode kleur krijgt voordat het droog wordt. De platte zaden zijn lichtbruin. In goede teelaar' en bij voldoende besproeiing groeit de Curahout heel snel tot een mooie boom, die verschillende keren per jaar kan bloeien.

De Curahout is wind en droogte resistent. Hoewel het windresistent is, ziet het er mooier uit als het geplant wordt op een plaats waar niet te veel wind is. De Curahout behoort tot de "Fabaceae", een onderfamilie van de Leguminozen. Enkele bomen die ook onder de Fabaceae vallen zijn de Palo di Bonchi, Bonchi Strena, Brasi, Tamarijn en Watapana. Vermenigvuldiging van de Curahout geschiedt door middel van zaad, die zeer snel ontkiemt.

(Ontleend aan de lokale planten afdeling dept. van Landbouw, Veeteelt en Visserij te Aruba).

OPLOSSING VORIGE WEEK

HORIZONTAAL: 1. Slaaf; 6. Soep; 10. Gade; 14. Lakei; 15. Pols; 16. Alie; 17. Ets; 18. Neer; 20. Papier; 21. E.e.; 23. Kleed; 24. Riant; 25. Trawant; 27. Grens; 29. Gans; 30. Slang; 31. Ds.; 33. Draad; 35. Stond; 36. Tel; 37. Raad; 38. Bloed; 39. Lola; 40. Ent; 41. Brood; 42. Benig; 43. Kg.; 44. Alarm; 45. Meng; 46. Kromp; 47. Vandaal; 50. Vaart; 52. Puree; 53. Pe; 54. Alleen; 56. Riep; 57. Pas; 58. Soes; 59. Ares; 61. Evers; 63. Test; 64. Tuit; 65. Natte.

VERTIKAAL: 1. Sleet; 2. Later; 3. Aks; 4. A.e.; 5. Finland; 6. Speet; 7. Oord; 8. El; 9. P.S.P.; 10. Gaping; 11. Alias; 12. Dien; 13. Eert; 19. Eens; 21. Arend; 23. Kwaad; 26. Agaat; 27. Gloed; 28. Rand; 30. Stoom; 31. Deli; 32. Slag; 33. Drek; 34. Rang; 35. Slorp; 36. Tonga; 38. Bram; 39. Lende; 41. Blote; 42. Benepen; 44. Arrest; 45. Mare; 46. Kales; 47. Vuist; 48. Apart; 49. Lesse; 50. Vast; 51. Aloe; 52. Prei; 55. Nat; 57. Pet; 60. R.U.; 62. Va.